
DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA
Taylor Institution.
1896

BEOVULFS-KVADET.

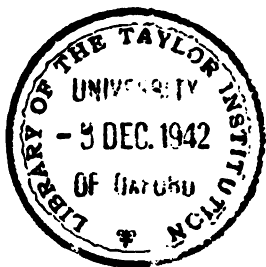
BEOVULFS-KVADET.

EN LITERÆR-HISTORISK UNDERSØGELSE

AF

F. RÖNNING.

KØBENHAVN.
I Kommission hos Universitetsboghandler G. E. C. Gad.
Trykt hos Rasmussen & Olsen.
1883.

Det filosofiske Facultet har kjendt denne Afhandling værdig til at forsvares for den filosofiske Doctorgrad.

Kjøbenhavn, den 2. Januar 1883.

M. Cl. Gertz,
d. A. Decanus.

INDHOLD.

RETTELSER.

Side 13 anm. 1 l. 2: wæpna læs wǽpna.
— 35 l. 11: tilstækkelig l. tilstrækkelig.
— 62 l. 32: en l. end.
— 96 l. 3: rǽswa, nmen l. rǽswan, men.
— 103 l. 1: at l. al.
— 123 l. 13: sammnhængende l. sammenh.
— 141 l. 34: ville l. vilde.
— 164 l. 23: nipende l. nípende.

Indledning.

Trods alt hvad der er talt og skrevet om den „angelsaksiske indvandring“, hviler der dog endnu megen dunkelhed over den. Vi véd, at indvandrerne tilhørte den gotisk-germanske folkestamme, og at de kom fra de lande, som ligger rundt om det sydøstlige hjørne af Nordsøen; vi kan af bevarede sproglævninger se, at de talte forskellige dialekter, og at nogle af disse stod nærmest ved de sydlige, germanske stammers sprog, andre derimod nærmere ved Nordboernes [1]; det viser, at det har været blandede folkeafdelinger, som har dannet overgangen mellem de sydlige og nordlige dele af den gotisk-germanske stamme; men dette er i grunden alt, hvad vi kan fastslå, med nogenlunde sikkerhed, angående deres nationalitet og deres hjemstavn. — Efter at de udvandrede stammer havde drevet den oprindelige befolkning bort til de vestligste og nordligste dele af landet, for så vidt den ikke bukkede under i kampen, dannede de en række småriger, der stadig

---

[1] Man skelner fornemmelig mellem to dialekter, en sydlig og en nordlig; den første kaldes gærne den „vestsaksiske“, den sidste den „nordhumbriske“. Et samtidigt interessant vidnesbyrd om denne forskel, har vi hos Nordhumbreren Beda III, 5: „den anden var *Caelin*, *Vestsakserne*s konge, som på *deres sprog* kaldes *Ceaulin*.“ Alfreds vestsaksiske overs. af Beda udelader ordene „som ... Ceaulin“, og har i stedet for *Caelin Ceawlin* (se Stevensons udg. af Beda I, 109 anm.).

lå i indbyrdes strid med hinanden, i det snart et snart et andet havde overmagten, indtil det endelig lykkedes fyrsterne i den sydvestlige del af landet, at samle alle småstaterne til ét stort rige i begyndelsen af det 9de århundrede.

De indvandrede stammer førte naturligvis med sig deres fædrene tro, formerne for deres samfundsliv og hele den skat af sagn og sange, som paa den tid gik fra mund til mund iblandt dem. Efter bosættelsen fortsatte de deres udvikling væsentlig i det samme spor, hvori den havde gået i hjemmet, selvfølgelig med sådanne forandringer, som de nye forhold nødvendiggjorde. Men der indtrådte snart en begivenhed, som fik en mægtig indflydelse på hele udviklingens gang, og det var kristendommens indførelse. I året 596 landede Augustin i England[1], og i løbet af et halvt århundrede var allerede det meste af England kristnet; det gik med en forunderlig, næsten betænkelig hurtighed. Der er noget, som gærne lider en del ved en sådan omvæltning på det åndelige livs område, og det er den mundtlige overlevering af folkets gamle traditioner; de, der nylig var omvendte til kristendommen, så naturligvis med mistænksomme øjne på disse gamle sange, der handlede om de hedenske fædre, og indeholdt hyppige hentydninger til den gamle tro og de gamle guder. Det er derfor kun få lævninger, vi har bevaret af den rige skat af kvad om guder og helte, som må have fulgt Angelsakserne over Nordsøen, eller dannet sig efter deres bosættelse i England. Der findes følgende:

Finsborg-Kampen. Den bekendte lærde Hickes fandt en gang i et håndskrift med homilier et brudstykke af et oldengelsk digt[2], der drejede sig om en kamp, som foregik på en borg kaldet „Finsborgen“. Det viste sig

---

[1] Beda: Hist. eccles. gentis Angl. 1 kap. 25.

[2] Meddelt i hans *Thesaurus* I, 192. Jvf. Grundtvigs overs. af Beovulf s. XL flg. Oversat af N. M. Petersen i Danm. Hist. I, 67. Udgivere af Beovulfs-kvadet meddeler det gærne i et tillæg. — Grein: Bibl. d. angels. Poesie I, 341.

senere, at det behandlede samme begivenhed som en af episoderne i Beovulf. (Jvf s. 119 flg.).

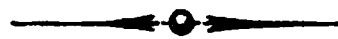
Et brudstykke af et kvad om **Valder**[1]. I 1860 opdagede prof. Werlauff på det kgl. Bibliothek et brudstykke af et håndskrift, som indeholdt nogle oldengelske vers; det viste sig, at kvadet har handlet om begivenheder og personer, som hører til sagnkredsen om kong Theodorik. Dette fund bekræfter, hvad vi kunde formode på forhånd, ligesom også af flere af de indskudte episoder i Beovulf, at Angelsakserne har haft kvad om mange af de æmner, der hører til de gotisk-germanske stammers fælles sagnskat.

Foruden disse to lævninger har vi endnu kun én tilbage[2], og det er Beovulfs-kvadet, det digt, som skal være genstand for den følgende undersøgelse. Det er ubetinget den største og smukkeste lævning, vi har af Angelsaksernes heroiske digtning, men skønt det ganske vist stammer oprindelig fra hedenskabets tid, er det dog, som det følgende vil vise, undergået så mange senere forandringer, at det kun med et vist forbehold kan kaldes en hedensk oldtidslævning.

---

[1] Udgivet af prof. G. Stephens, under titlen: Two leaves of king Walderes lay. Cheapinghaven and London. 1860.

[2] Wíðsíð kan nemlig ikke medregnes til den heroiske oldtids-digtning; det er sikkert et temmelig sent forfattet „register" til den gamle sagnverden. — I „Deors Klage" forekommer der også hentydninger til gamle sagn (Völund-sagnet), men digtet selv er temmelig ungt. (En undersøgelse af disse to digte er foretaget af Müllenhof i Haupts Zeitsch. f. d. Alterthum XI, 272 flg.). — Jeg har her kun taget hensyn til sådanne gamle kvad, som er os bevarede i det oldengelske sprog; jeg har derfor ladet ude af betragtning digte som *„The lay of Havelock"* og *„King Horn"*.

Beovulfs-Kvadet.[1]

Det er Danmark, som har æren for at have gjort det første skridt til fremdragelsen af dette berømte kvad, i det Thorkelin i året 1786 tog en afskrift af det selv og lod desuden en anden besørge; det var i Danmark, den første udgave af digtet udkom[2], og det var en dansk mand[3], som udgav den første oversættelse af det. Vort land har derfor spillet en vis rolle i Beovulfs-kvadets tidligere historie, men det har ikke endt, som det begyndte. Grundtvig svigtede ganske vist aldrig sin ungdomskærlighed, den har givet sig et tydeligt vidnesbyrd endnu i hans alderdom i

---

[1] Med hensyn til den rige literatur, der efterhånden har dannet sig om dette kvad, skal jeg henvise til Grein, der i „Bibliothek der angels. Poesie" I, 365—67 har givet en udsigt over det, der var fremkommen indtil 1857. Senere er der kommen følgende udgaver og oversættelser: Heyne: Beovulf, herausg. mit Glossar. Paderborn 1863. Heyne: Beovulf, übersetzt. Padeborn. 1863. Grein: Beovulf, Finsburg und Valdere, herausg. mit Wörterbuch. Cassel. 1867. Simrock: Beovulf, übers. und erl. Stutg. und Augsb. 1859. Arnold: Beowulf, with translation, notes etc. London. 1876.

[2] Thorkelins udgave kom i 1815 under titlen: „De Danorum rebus gestis sec. III el IV poema Danicum dialecto Anglosaxonica".

[3] Bjowulfs Drape. Et gotisk heltedigt af Angel-Saxsisk på danske rim ved N. F. S. Grundtvig. Købenbavn. 1820.

hans udgave af kvadet [1]; men med undtagelse af ham, er der blevet vist digtet forholdsvis megen liden opmærksomhed fra de danske lærdes side. Det er bleven Tyskerne, som har fået æren for den grundigste og mest indgående behandling af digtet, især med hensyn til dets bygning, dets sprog og dets mythologiske indhold. [2]

Det berømte kvad er kommen til os i ét eneste håndskrift, som opbevares i „British Museum", under mærket: Vitellius A. XV (hørende til den Cottonianske samling af håndskrifter). Det stammer sandsynligvis fra 10de århundrede, og er en afskrift, foretaget af to hænder, hvoraf den sidste omtrent har begyndt ved v. 3873. [3] Det er nu meget medtaget, og det er på høje tid, der gøres noget for at bevare det, inden skrifttrækkene bliver endnu mere ulæselige. Det er derfor en glædelig efterretning, at „Early English Text Society" vil lade besørge en fotografisk udgave af det ved prof. Zupitza fra Wien. [4]

Jeg skal nu forsøge at give en redegørelse for digtets bygning, dets poetiske karakter, og hvad der ellers kan yde bidrag til en literærhistorisk belysning af det.

Beovulfs-Kvadets Bygning.

Dette kvad, der således med nød og næppe er blevet reddet fra undergangen, er kommen ned til os uden angivelse af, hvem det skylder sin tilblivelse, om det er frugten af én mands arbejde, eller om flere har givet deres bidrag

---

[1] Beowulfs Beorh eller Bjovulfs-Drapen på grund-sproget ved N. F. S. Grundtvig. Kjøbenhavn. 1861. Foruden bidrag til tekstkritiken har Gr. især givet værdifulde oplysninger om digtets historiske forhold.

[2] Dog bør ikke glemmes Bugges værdifulde bidrag fornemmelig til tekstkritiken (i „Tidskrift for Phil. og Pædag. VIII" og „Zeitschrift f. d. Phil. IV").

[3] Grundtvig: Beowulfs-Beorh s. XLIV, anm.

[4] Efter velvillig meddelelse af prof. G. Stephens, der har æren for, først at have bragt dette fortjenstfulde foretagende på bane.

dertil. Nu bør det dog straks slås fast, at når et digt møder som et samlet hele, er det naturligste selvfølgelig at antage, at det kun har én forfatter; vil nogen gøre en anden anskuelse gældende, må bevisbyrden derfor komme til at påhvile vedkommende. Det forholder sig nu ganske vist således med Beovulfs-kvadet, at der er mange ejendommeligheder og omstændigheder ved det, som kan vække mistanke om, at digtet ikke i sin nuværende skikkelse skylder én mand og én tid sin tilblivelse. F. eks.: Det bemærkes udtrykkelig, at de optrædende personer tilhører hedenskabet[1], og ikke desto mindre taler de hvert øjeblik, som de var kristne; man kan finde enkelte steder, der står i ligefrem modsigelse til andre; digtet falder i grunden i to dele, hvoraf den ene handler om Beovulfs kamp med Grændel (og dennes moder), den anden om hans strid med dragen, og disse to dele sammenholdes kun temmelig løselig ved, at Beovulf optræder i dem bægge. Stil og tone er temmelig uensartede i de forskellige afsnit; på visse steder finder vi en klar episk tone med rolig fremad skridende handling, på andre sammentrængte, tilbageskuende oversigter over forbigangne begivenheder, og atter på andre en religiøs, reflekterende tone, der klart nok er af en temmelig ung dato. Her er da altså årsager nok til at vække betænkeligheder, og de har heller ikke undladt at mælde sig; man troede, ved en nøjere undersøgelse, at finde, at betænkelighederne var så vægtige, at man måtte antage flere forfattere, hvis man skulde blive i stand til at forklare de mange ejendommelige forhold, der fandtes i digtet. Til løsningen af de mange gordiske knuder, man stødte på i kvadet, anvendte man et middel, der tilsyneladende havde vist sig overordentlig praktisk ved andre undersøgelser af

[1] Se f. eks. v. 348 flg. — I v. 352 står der ordet „gastbona“, som i almindelighed oversættes ved „animi destructor“, „spirit-slayer“ o. s. v. Prof. Stephens (Tordneren Tor s. 54 flg.) har fremsat den interessante formodning, at ordet skal betyde „jættedræberen“ d: Thor; men gisningen synes mig noget vovelig. Hele tonen i de vedkommende vers lader os vente en nedsættende benævnelse på den guddom, der bedes til, og ikke en hæderstitel som „jættedræberen“.

en lignende beskaffenhed, og dette middel var den bekendte *„lieder-theorie“*.

„Lieder-theorien“ har sin egentlige hjemstavn i Tyskland, og har aldrig slået synderlig an uden for dette land. Den skød frem som en spæd spire i forrige århundrede i de undersøgelser F. A. Wolf begyndte at anstille om de homeriske digtes tilblivelsesmåde, men er senere bleven udviklet med stor skarpsindighed og dygtighed; dens anvendelse blev ikke indskrænket til de digte, den på en vis måde skyldte sin tilblivelse, men udstraktes også til andre, der i deres væsen og bygning havde nogen lighed med Homers. Således fik vi Lachmanns undersøgelser over „Niebelungen-Lied“[1] og Müllenhofs over „Beovulfskvadet“.[2]

Tanken i „lieder-theorien“ er i korthed denne: Adskillige af de digte, som er os bevarede fra oldtiden, og hver for sig kommen til os som et samlet hele, skyldes alligevel ikke enkelte digtere, så at vi skulde kunne tale om forfatteren til Odysseen, som vi taler om forfatteren til „Hakon Jarl“. Den tilsyneladende helhed består nemlig af flere brudstykker, der en gang har været selvstændige digte, men senere er bleven føjet sammen til noget, der skulde gælde for en organisk énhed. hvad der dog ikke er lykkedes bedre, end at man i de fleste tilfælde temmelig let vil kunne opdage sammenføjningerne. — Hvad der først gav anledning til „lieder-theoriens“ fremkomst, var ganske vist de modsigelser og uensartetheder, man mente, der kunde opdages i digte som de oven for nævnte, og som man troede, man vilde blive fri for, ved at stykke digtet ud til forskellige forfattere; men man nøjedes ikke med denne begrundelse for „lieder-theoriens“ nødvendighed; man søgte at finde en dybere, en filosofisk-æsthetisk. Man fandt, at den episke karakter, der hvilede over gamle kvad

---

[1] Über die ursprüngliche Gestalt des Gedichts von der Nibelungen Noth. Berlin 1816.

[2] I Haupts Zeitschrift für Deutsches Alterthum. XIV (Neue Folge. II) s. 193—244.

som Homers o. s. v., var temmelig mistænkelig, hvis de gjorde fordring på, at høre til vedkommende folks ældste poesi[1]; ti man gik ud fra som en given ting, at denne måtte have haft, om end ikke en ren lyrisk, så dog en lyrisk-episk karakter, og at det „wahrhaft epische" hører til et senere trin i udviklingen; det er en påstand, hvis rigtighed er højst tvivlsom, men som jeg ikke her skal gå nøjere ind på.

At modbevise „lieder-theorien" i al almindelighed er en umulighed; der er jo i og for sig ikke noget urimeligt i den tanke, at et eller andet gammelt digt kan være opstået ved en sammmenarbejdelse af flere mindre; men det er ved dens praktiske anvendelse i bestemte tilfælde, at mislighederne ved den bliver i øjne faldende, og skal den gendrives, må det derfor blive ved, at man tager et af de digte, hvor man har søgt at gennemføre den, og punkt for punkt viser, hvilke urimeligheder og umuligheder den fører med sig. Genstanden for den følgende undersøgelse vil da blive „lieder-theorien" i dens anvendelse på Beovulfs-kvadet.

Begyndelsen blev gjort af A. Køhler[2], men han behandlede kun enkelte afsnit af digtet, nemlig indledningen og en af de mange forekommende episoder (om Heremod); et forsøg på en sammenhængende undersøgelse af og redegørelse for kvadets bygning ved hjælp af „lieder-theorien" blev derimod gjort af Müllenhof[3], og de resultater han er kommen til, er bleven tiltrådt af de fleste andre tyske lærde[4], som har beskæftiget sig med dette æmne. Der er dog, særlig fra udenlandske videnskabsmænds side, bleven fremført adskillige betænkeligheder ved M.'s theori, f. eks.

---

[1] Således mener Lachmann: .... „dass, wo sich bei anderen Völkern an Gedichten aus uralter Zeit derselbe räthselhafte, wahrhaft epische Charakter zeigt (som hos Grækerne nemlig), die Vermuthung rege gemacht oder wenigstens eine strenge Untersuchung unerlässlich wird, ob sie vielleicht auf eine ähnliche Art wie jene (Homers digte) entstanden.... sein mögen." (Die urspr. gest. der Nibel. Noth s. 3).

[2] I „Zeitschrift f. d. Phil." II s. 305 flg. og 314 flg.

[3] Se foreg. side.

[4] Blandt andre Rieger i Z. f. d. Phil. III, 406.

af Bugge[1] og af den sidste engelske udgiver af Beovulfs-kvadet[2], Arnold, der i sin fortale fuldstændig forkaster M.'s hele opfattelse, uden dog at give nogen begrundelse af sin mening. Den følgende undersøgelse skulde da være et forsøg på, ikke blot at vise det urigtige i enkelte af M.'s gisninger, men at tage hele hans theori om digtets bygning op til fornyet prøvelse, så vel i dens helhed som i alle dens enkeltheder.

Müllenhof har i korthed fremstillet sin theori på følgende måde[3]: „Foruden indledningen 1—193 (1—385)[4], der handler om den danske kongeslægt, om Hrodgars bygning af Hjorteborgen og hans ulykke, falder digtet endnu i fire dele eller afsnit:

I 194—836 (386—1666) Beovulfs kamp med Grændel.

II 837—1628 (1667—3250) B.'s kamp med Grændels moder.

III 1629—2199 (3251—4392) B.'s hjemfærd.

IV 2200—3183 (4393—6356) B.'s kamp med dragen og hans død.

Den første og sidste del indeholder to gamle sange af forskellige forfattere; den første sang fik, sandsynligvis af to forskellige hænder, først en fortsættelse II, derpå indledningen; en tredje, som vi vil betegne med A. føjede en anden fortsættelse III til, men interpolerede tillige, for at tilknytte sin fortsættelse, I og især II på flere steder; en fjærde, eller i rækken af Beovulfs-digterne, den sjætte, B, forbandt endelig den anden gamle sang med det tidligere værk, der af A var ført videre indtil 2199 (4392), og udvidede det hele ved indskydelse af meget betydelige episoder, der til dels er taget fra andre sagn-kredse, og ved talrige andre, i begyndelsen ofte theologiserende og for det meste

---

[1] Z. f. d. Phil. IV. 203.

[2] Arnold: Beowulf, with transl. notes etc. London 1876.

[3] Haupt: Z. f. d. A. s. 193.

[4] Overalt, hvor der således findes dobbelt angivelse af vers, er det lavere tal altid Müllenhofs eget, der følger de tyske udgaver, medens det højere stemmer med Grundtvigs udg., ligesom denne også er fulgt, hvor der kun findes én angivelse.

meget slette tilsætninger. Denne B. er digtets egentlige interpolator, og ved siden af ham kan der ikke, med undtagelse af A, paavises nogen anden. Da deres indskudte partier, på få ubetydelige undtagelser nær, har forskånet den ældre tekst for forandringer, må man slutte, at denne har foreligget ikke blot B men også allerede A i skriftlig optegning. Uden tvivl blev eller var allerede begyndelsen dertil gjort, den gang indledningen blev føjet til I og II."

Müllenhof[1] begrunder så denne theori ved udførlig, punkt for punkt, at påvise de modsigelser og uensartetheder, der efter hans mening i rigelig mængde forekommer i digtet, og som man kun kan blive fri for, ved at antage seks forskellige forfattere. At følge M. skridt for skridt vilde blive for vidtløftigt og trættende; det vil derfor være mere hensigtsmæssigt, at søge at indordne de kriterier, han bruger, under visse hovedsynspunkter, hvad der da heller ikke vil være vanskeligt. De falder ganske naturligt i to store hovedafdelinger: 1, Modsigelser og uoverensstemmelser mellem forskellige dele af digtet; 2, Forskelligheder i tone og stil. Gangen i den følgende undersøgelse må nu blive denne. Først må det prøves, om der virkelig findes så betydelige modsigelser og uensartetheder i digtet, at dette umulig kan have én forfatter; hvis det imidlertid, som jeg håber, kan vises, at det ikke er tilfældet, bliver det næste spørgsmål dette, om vi da i Beovulfs-kvadet har ét enkelt digt, med én enkelt forfatter, i samme forstand som vi kan tale om, at „Hakon Jarl" kun har én forfatter. Når også umuligheden eller dog usandsynligheden heraf er bleven påvist, står det tilbage at godtgøre, at der til grund for digtet ligger en række folkelige kvad, der af en enkelt mand er bleven sammenarbejdet til

---

[1] De andre forfattere, der har givet mindre bidrag til kritiken af Beovulfskvadets bygning, bruger de samme argumenter som M., og så vidt mig bekendt, findes der ikke blandt dem noget af betydning, som denne ikke har benyttet. En gendrivelse af hans theori vilde derfor med det samme være en gendrivelse af alt, hvad der ellers er kommen frem i samme retning angående dette æmne.

et hele, og at vi altså her har det første skridt på konstdigtningens bane hos de gotisk-germanske stammer; i al fald kender vi nu ikke noget eksempel på et konstdigt hos vor folkeæt forud for Beovulfs-kvadet. — Ved et flygtigt blik kan måske dette resultat ligne det, som Müllenhof kommer til gennem „lieder-theorien“, men man vil dog let se, at her er en væsentlig forskel; efter M.'s mening består digtet af seks forskellige fortatteres arbejder, der er klistrede sammen på en rent udvortes måde, så at man endnu med sikkerhed kan pille ud, hvad der tilhører hver enkelt af dem, i det ingen af forfatterne ved tilføjelsen af sin del har forandret noget i de andres[1]; og endvidere er efter M.'s theori de enkelte kvad små selvstændige konstdigte, eller i det mindste tilløb dertil, der til dels forelå i skriftlig optegning, før de blev føjede sammen, (jvf. s. 10 øverst). Efter den opfattelse, der her skulde søges gjort gældende, har de til grund liggende digte været ægte folkelige kvad, der er bleven, ikke klistrede sammen, men konstnerisk sammenarbejdede til et virkelig organisk hele, hvoraf man nu ikke på rent udvortes måde kan pille de enkelte dele ud. Forskellen mellem de to opfattelser kan gives meget kort og træffende således: Efter den ene opfattelse er helheden fremkommen ved en „mekanisk“, efter den anden ved en „kemisk“ forbindelse af enkelthederne.

Modsigelser.

Müllenhof tror, at han har været i stand til at påvise så mange betydelige modsigelser i Beovulfs-kvadet, at det

[1] Dog efter Müllenhofs mening i et par tilfælde, men forandringerne er her meget ubetydelige (jvf. foreg. side). De er følgende: i v. 302 skal interp. have forandret þæt he til hwile, i v. 847 skal han have udeladt J c þe., efter v. 2556 en hel linje, og måske forandret hwæt i v. 4786 til swá.

umulig kan have én forfatter, og det er klart nok, at selv om man kan have lov til at lade enkelte mindre betydelige uoverensstemmelser gå på skødesløshedens regning, så er der dog en grænse; modsigelserne kan selvfølgelig blive så talrige og betydelige, at de ikke kan tilskrives én og samme forfatter. Men at M. ikke har ret i at antage, at dette er tilfældet med Beovulfs-kvadet, vil blive klart ved en nøjere undersøgelse.

Der er noget farligt ved at forsøge på at gennemføre en theori i et vist givet tilfælde, hvor det gælder om at vise, at alle de virkelige enkeltheder stemmer med theorien; er man forelsket i sin theori, bliver forelskelsen let det medium, hvorigennem man betragter virkeligheden, og så bliver det billede man får af denne ikke altid ganske uforfalsket. Skal man f. eks. for at kunne gennemføre en theori, finde en betydelig del modsigelser i et vist digt, så kan man blive så klarøjet og skarptseende, at man ikke blot gør en myg til en elefant, ved at blæse små uoverensstemmelser op til betydelige modsigelser, men endogså opdager sådanne, hvor ingen andre øjne er i stand til at se dem; og man kan ikke frikende Müllenhof for at have gjort sig skyldig i denne fejl. Det vil derfor blive nødvendigt at undersøge de vigtigste af de modsigelser, han tror, han har fundet, og det vil da vise sig, at der — på ganske enkelte undtagelser nær — enten ingen virkelige modsigelser er, eller at de, der findes, er så ubetydelige, at de godt kan være fremkommen ved skødesløshed fra forfatterens side.

V. 939—970 (473—488). M. finder en modsigelse mellem, hvad Hrodgar siger her og 1303 flg. (655 flg); men Bugge[1] har allerede vist, at det ikke er tilfældet; ti på det første sted er der ikke tale om, at han ligefrem har overgivet bevogtningen af borgen som et bestemt hværv til nogen af sine kæmper.

V. 1535—1548 (771—77). I disse vers hedder det, at det var et stort under, at hallen ikke faldt sammen under den voldsomme kamp mellem Beovulf og Grændel; men

[1] Zeitsch. f. d. Phil. IV.

det skete ikke, fordi den var så godt beslået med jærn, både uden og inden, og derfor blev der kun væltet nogle mødbænke. Efter dette, siger M., kan så ikke igen, i de næste vers, følge, at Danskerne ikke før havde troet, at nogen kunde sønderbryde hallen. Men det er mig ikke muligt at se hvorfor, med mindre man vil hænge sig i udtrykket *to-brecan* (1554), der her jo ikke behøver at tages i betydning „nedrive“, „omstyrte“, men blot „beskadige“.

V. 1575—1610 (791—808). I v. 1347 flg. siger Beovulf, at han ikke vil benytte våben i kampen mod Grændel, skønt han godt kunde (*peáh ic eal mæge*), fordi denne kæmper våbenløs, og han ikke vil være ringere end trolden. Det finder M. stemmer ikke med disse vers, hvor det siges, at der intet kunde udrettes mod Grændel med våben, fordi han havde gjort sig usårlig af dem; men her er i virkeligheden slet ingen modsigelse. B. véd i følge v. 1347 flg. ikke, at Grændel er usårlig (*peáh ic eal mæge*) og det véd hans kæmper heller ikke (v. 1589 flg.); han beslutter af heltemod ikke at ville bruge våben mod trolden (1347 flg.)[1], men hans følgesvende[2], der ikke har aflagt noget sådant løfte, gør derimod brug af deres sværd, for at hjælpe deres herre, og derved bliver det først opdaget, at våben ikke kan bide på Grændel. Alt er her i meget god overensstemmelse. På et senere sted[3] finder M. en ny vanskelighed, nemlig mellem v. 1969 flg. og de nys anførte vers; men jeg kan

---

[1] Det samme siges i v. 859 flg.; i v. 861—62 hedder det om Grændel, at han „for his wonhydum — wæpna ne récceð“ ɔ: at han ikke bryder sig om våben; hvis man med Heyne (glossar til udg.) forstår det således, at „våben ikke kan skade ham“. vilde det ganske vist stå i modsigelse med 1347 flg.; men Beovulfs højtidelige løfte i de straks efter følgende vers (863 flg.), om selv ikke at bruge våben, viser klart nok, at meningen er: Grændel lader hånt om at benytte sig af våben.

[2] Den vanskelighed, der kan ligge i, at man ikke rigtig véd, om der i 1582 flg. tales om hele Beovulfs kæmpetrop eller kun om hans „eorl“, får ingen betydning for det ovennævnte spørgsmål. Er det første ment, må man vel med Grundtvig (anm. til udg.) læse „eórd = eóred“ for „eorl“; „ealde láfe“ kan både være acc. fem. sing. og plur. Det følgende „hie“ peger for resten bestemt på flertallet.

[3] Haupts Z. XIV s. 204 øverst.

ikke få øje på modsigelsen, da der på bægge steder siges, at Grændel ikke kunde såres af våben, og det fremgår jo også tydelig nok af 1619 flg., at Beovulf har *rykket* og ikke *hugget* troldens arm af. Efter M.'s mening skulde dette være et tydeligt bevis for, at første gamle sang ikke oprindelig kan have indeholdt v. 1575—1610, da i så tilfælde forfatteren af første fortsættelse (II)[1] måtte have kendt dem, og så ikke kunde have modsagt dem på den måde. Vanskeligheden falder jo imidlertid bort, så snart man ser, at der ingen modsigelser er.

I følge 1664 (835), siger M., var alle forsamlede i Heorot, men efter 1667 flg. forsamler de sig alligevel endnu en gang. I og for sig kunde det jo godt forstås således, at 1664 taler om dem, der hørte til Hrodgars omgivelser, hans hird, og 1667 flg. om dem, der den næste morgen, da rygtet om begivenheden havde udbredt sig, strømmede til fra fjærn og nær. Men desuden er det højst usandsynligt, at M. har ret i at oversætte *þær wæs eal geador* i 1664 ved: dér vare alle (eg. alt) forsamlede, da den bemærkning vilde komme dumpende på en løjerlig måde uden sammenhæng med det foregående og efterfølgende. Vendingen går efter sin form og stilling nærmest på „Grændels griberedskaber", og siger, at de var der helt og holdent, både arm og skulder.[2]

Nærmest som et kuriosum, som et eksempel på, hvilke ubetydeligheder M. kan tage anstød af, skal jeg anføre følgende. Forfatteren til første fortsættelse må, siger han, have antaget, at efterretningen om Grændel-kampen har udbredt sig meget hurtig i omegnen, siden folk strømmede

---

[1] Jvf. s. 9.

[2] Grundtvig tager det også på denna måde (anm. til udg.) men sætter parenthes om 1664—65; „grápe" kan ikke være nom. og subjekt, da det kommer af et „gráp" fem., og må derfor i så tilfælde tages som gen. styret af „eal." Hertil slutter Bugge sig (Tidskr. for Phil. VIII, 49), med henvisning til 5447—48. Heyne tager det på samme måde; se glossaret til hans udgave. — Man kunde også sætte „þær wæs eal geador" i parenthes som en indskudt sætning, og tage "grápe" som acc., sideordnet med „arm and eaxle."

sammen, ikke blot „*feorran and neán*“, men endogså „*geond wíð-wegas*“ (v. 1671—73). Dette et naturligvis en ren episk vending, der ingen fordring gør på historisk nøjagtighed.

Af en noget lignende beskaffenhed er den følgende indvending. I følge 1667, siger M., er det morgen (*þá wæs on morgen*), men hvorledes kan det så blive morgen igen i 1828—29, da der tales om den samme dag. Men det behøver der strængt taget ikke at ligge i ordene: *þá wæs morgen-leóht — scófen and scynded;*[1] meningen er snarere den, at det var *ledet noget frem* på morgenen.

I v. 1975 følgende fortælles det, at Heorot blev smykket med væg-tæpper til fest, hvad der efter M.'s mening skal stå i modstrid med, at det i 1987 flg. siges, at hallen var bleven overordentlig medtaget i kampen, så at taget var det eneste, der var helt og holdent uskadt. Men kan man ikke godt smykke en hal til fest, fordi der er bleven væltet nogle bænke (1544—45), og nogle døre gaaede af hængslerne (1991)? At taget var det eneste, der var i hel stand lyder jo nok lidt forfærdeligt, men man må dog lægge mærke til, at det hedder, at det var det eneste, som var *helt* og *holdent* uskadt (*ealles ansund*), hvoraf meningen altså er, ikke at alt andet er fuldstændig ødelagt, men at det bærer større eller mindre mærker af kampen. — De sidste tre eksempler har jeg nærmest anført som en prøve på, hvorledes M. kan forvandle rene ubetydeligheder til meget betænkelige omstændigheder; der er adskillig flere af en lignende beskaffenhed, som jeg for fremtiden vil forbigå i de fleste tilfælde, for ikke at gøre undersøgelsen unødvendig lang.

[1] Således interpungerer Grein, Heyne o. fl.; Grundtvig sætter semikolon efter „morgen-leóht“, og henfører „scofen and scynded“ til det følgende: „eode scealc monig“, og oversætter derfor: „fremskubbet og påskyndet, gik mangen hirdmand o. s. v.“ (anm. til udg.). I så tilfælde vilde det ganske vist blive sagt to gange (1667 og 1828), ikke at det „blev“, men at det „var“ morgen; og at det blev gentaget, at nu strålede det klare morgenlys, er meget let forståeligt, når man tænker på den mørke, rædselsfulde nat, som var gået forud. — Indvendingen taber endnu mere i vægt, når man ser, hvor indviklet en digter som Milton kunde gøre forholdet mellem nat og dag. (Se s. 27).

V. 2903 - 2922 (1455—64). I kampen mod Grændels moder bruger Beovulf et sværd, men når disse vers udskydes, bliver det ikke nævnt sammen med hans øvrige udrustning. M. mener, at det heller ikke er nødvendigt, men det vilde dog være højst underligt, om ikke det vigtigste af hans våben, sværdet, skulde blive omtalt, når både brynje og hjælm nævnes. — Hovedindvendingen mod disse vers er dog den, at de skal stå i modstrid med 3029 flg., hvor sværdet bliver brugt i kampen mod Grændels moder, fordi navnet *Hrunting* ikke forekommer her igen; men der var jo slet ingen nødvendighed for at nævne navnet igen. — Desuden, vedbliver M., er der en bestemt modsigelse mellem 2909—22 og 3039—50, men der er i virkeligheden slet ingen uoverensstemmelse. På det første sted siges der, at sværdet Hrunting var en overordentlig stor kostbarhed, der ofte havde udført stordåd, og aldrig sveget den, der svang det. Men — hedder det nu i 3039—50 — skønt dets styrke og sejersælhed var så stor, kom der dog en dag, hvor det svigtede, nemlig i kampen mod Grændels moder, men det var også *første Gang*, det skete (*þá wæs forma síð. — þæt his dóm álæg*).

Når M. udskyder de foregående vers om Hrunting, bliver han også nødt til at udskyde 2969—76 (1488—91), hvor sværdet nævnes igen, og bægge steder skal da være interpolationer af A. Som bevis for uægtheden anfører han, at man ikke af sammenhængen kan se, hvilket sværd det er, Beovulf vil efterlade Hunferd i tilfælde af sin død, om det er det, som han har bragt med hjemme fra, eller det, som Hrodgar har skænket ham (2039). Men stedet giver i virkeligheden ingen anledning til uvished. Beovulf har i 2957—60 bedt Hrodgar om, hvis han skulde falde i kampen, da at sende Higelak de gaver, som han tidligere havde fået af ham; da der intet forbehold gøres, er heri naturligvis også indbefattet det sværd, Hrodgar havde skænket ham, og selvfølgelig kan det ikke være ment her, da han ikke godt kan forære samme ting til to forskellige personer; men Beovulf må tænke på det sværd, som han havde med sig ved sin ankomst, og denne antagelse bestyrkes, tror jeg

af udtrykket *wǽg-sweord* (2971). Så vidt jeg véd, forekommer ordet kun på dette sted, og fortolkerne har derfor været lidt i forlegenhed med det. Thorpe foreslår at læse *wíg-sweord*, Grein og Heyne oversætter „wuchtiges schwert", men mon det ikke ganske simpelt skal betyde „bølge-sværd", og denne benævnelse antyde, at det var det samme som det, hvormed han en gang i sin ungdom havde bekæmpet havuhyrerne på sin eventyrlige svømmefart (1022 og 1071). — Endelig spørger M. om, hvorfor Beovulf ikke, for det tilfælde at han skulde falde, *straks* overgav Hunferd sit sværd i stedet for Hrunting? Vel ganske simpelt, fordi han nok vilde beholde sit gode, gamle sværd, hvis han slap levende fra kampen. Han havde jo heller ikke fået Hrunting til gave, men kun til låns (2905), så der var ingen anledning til at give et andet i stedet for det (jvf. 3607 flg., hvor han giver Hrunting tilbage til Hunferd).

V. 2987—3018 (1497—1512). Disse vers må udgå, siger M., fordi i følge 3029 flg. ser Beovulf først jættekvinden, efter at han er kommen ind i hendes bolig, og han kan derfor ikke have kæmpet med hende under nedfarten, som det fortælles i 2987—3018. Men i disse vers siges det ikke, at han har *set* hende, men kun at han har kæmpet med hende, *følt* hendes tag, og det er først i hendes klart oplyste bolig, at han *ser*, hvad det var for et væsen, der havde angrebet ham. — Udskydes disse vers får vi intet at vide om, hvorledes det gik B. under nedfarten, og da det varede en betydelig tid (*hwíl dæges*)[1], inden han nåede ned til bunden, er det dog rimeligt, at man får lidt at vide om, hvad der skete i mellemtiden.

I 402 flg. siges det, at da Beovulf beredte sig til at

[1] Udgiverne oversætter gærne dette udtryk ved: „der Zeitraum eines tages" o. lgn. Müllenhof gør (Haupts Z. XIV, 210). opmærksom på, at det var „nón dæges," da Danskerne forlod troldekæret (3193), og mener, at Beovulf derfor ikke kan have brugt hele dagen til at nå bunden. Den tid, da Danskerne red bort, beviser imidlertid intet, ti de tager jo bort, inden Beovulf kommer op fra dybet, og der tales ikke om, hvor længe Goterne sad ene tilbage, og væntede på deres høvdings tilbagekomst, så det kan for den sags skyld godt have trukket ud til hen imod aften.

drage til Danmark, bebrejdede „*snotere ceorlas*“ ham ikke, at han vilde foretage den færd; i 3982 flg. siger Higelak, at han ved den lejlighed bad B. meget om at opgive sit forehavende. M. synes (H. Z. XIV 220), at disse to steder modsiger hinanden, men det gør de jo strængt taget ikke, da Higelak ikke behøver at være indbefattet blandt „*snotere ceorlas*“; og dog må det indrømmes, at vi her har ét af de punkter, der kunde give nogen anledning til betænkeligheder.

V. 3607—3618 (1807—1812). Da Beovulf dykker ned i troldekæret, tager han Hunferds sværd, Hrunting, med sig; da han kommer op igjen, omtales det kun, at han har hjaltet af troldesværdet med sig, medens det andet sværd ikke udtrykkelig nævnes, og dog giver han ved afskeden dette tilbage til Hunferd. M. synes, at det er temmelig betænkeligt. Desuden finder han, at disse vers er uklare; de lyder således:

3607. Héht þá se hearda — cwæd he þone gúð-wine
Hrunting beran — gódne tealde
sunu[1] *Ecgláfes, — wíg-cræftigne;*
héht his sword niman, — nales wordum lóg
leóflic íren, — méces ecge;
sægde him þæs leánes[2] *þanc, — þæt wæs módig secg. 3618.*

„*Se hearde*“ må naturligvis gå på Beovulf, og i så tilfælde vil der ikke være nogen vanskelighed: Beovulf giver sværdet tilbage til Hunferd, takker ham for lånet, erklærer ham for at være en brav kæmpe, og roser hans sværd. M. mener, at der nødvendigvis må være udfaldet et vers (ɔ: to kortlinjer) efter 1809 (3612), men jeg kan ikke se grunden dertil.

Det sidste afsnit af Beovulfs-kvadet handler om Beovulfs kamp med dragen; denne bliver indført på følgende

---

[1] Da „sunu“ må være dativ, retter Grundtvig det til „suna“, der er den almindelige form for dativ; dog forekommer også eksempler på „sunu“ i denne kasus.

[2] For „leánes“ må sikkert, som M. antager, læses „lǽnes“.

måde. I 4393—4691 (2200—2349) fortælles det, at en frygtelig drage hærjede Beovulfs land (4616 flg.), til straf fordi nogen havde røvet af de skatte, den rugede over (4558 flg.); det bliver mældt til B. (4640 flg.) og han beslutter da at ville angribe dragen og fælde den. Her, siger M., fremstilles det altså således, at det var dragens ødelæggelser, der bevægede B. til at gå imod den, medens der derimod senere v. 4786 flg. ikke tales noget om den årsag[1], men det lader til, at det er af blot heltemod, han påtager sig kampen. I virkeligheden er her jo ingen modsigelse: En helt erfarer, at en drage ødelægger hans land; han beslutter da at påtage sig den heltegerning at dræbe den, og bemægtige sig det guld, den ruger over. Dragens hærjinger er *anledningen*, der vækker den lyst til at udøve heltebedrifter og vinde det røde guld, der altid lå på bunden af enhver nordisk krigers hjærte; og derfor bliver dens ødelæggelser, som den tilfældige anledning, kun nævnt i begyndelsen, medens digtet senere blot beskæftiger sig med det heltemod, som Beovulf udviser.

I sammenhæng hermed kan det bemærkes, at der efter M's. mening, gives en forskellig fremstilling af dragen i de to nys nævnte afsnit (4393—4690 og 4786—6356). I det første skal den omtales som *flyvende omkring* og spyende ild ud over landet, men i det sidste kun som *liggende stille*, rugende over sin skat. Det stemmer nu ikke ganske med virkeligheden; i det sidste afsnit tales på flere steder (5512 flg., 5552 flg. og 6068 flg.) om dragen som bevinget og flyvende omkring, — den kaldes således *ealdes uhtflogan* — men M. udskyder alle disse steder som uægte, og på den måde bliver hans påstand ganske vist rigtig. Men selv om Müllenhof havde ret til at bruge en sådan fremgangsmåde, kunde forholdet dog alligevel ikke vække nogen alvorlig betænkelighed. I det første afsnit omtales

---

[1] Hverken, siger M., hvor Beovulf forkynder sin beslutning i 5019 flg. (2512 flg.), eller hvor han taler til sine folk i 5057 flg. (2532 flg.), eller i hans sidste taler 5450 flg. (2729 flg.) og 5580 flg. (2794 flg.), og især i Wiglafs tale 6150 flg. (3079 flg.).

den næmlig som *flyvende*, fordi der her skildres dens hærjetog, medens der i det sidste ingen anledning er til det, da Beovulf opsøger den i dens hule.

I 5254—5313 (2631—2660) holder Wiglaf en tale, som M. vil udskyde som en senere interpolation, til dels fordi der lige efter kommer en anden tale af ham, og vi derfor tilsyneladende får et lignende forhold som på et tidligere sted, hvor Beovulf holder to taler umiddelbart oven på hinanden (4842—5011 og 5015—67), og hvor der er grundet anledning til betænkeligheder.[1] Men det forholder sig ikke på samme måde på dette punkt. Det stødende, der kunde ligge i, at Wiglaf holder to taler tæt efter hinanden, falder bort, når man lægger mærke til, at den ene af dem er rettet til Beovulfs kæmper, men den anden til Beovulf selv, efter at Wiglaf har vadet hen til ham gennem „kamprøgen“. Det er den første af disse to taler, den til B.'s kæmper, at M. vil udskyde; men det er dog ganske naturligt, at Wiglaf, da han ser sin høvding og konge i nød, minder sine fæller om det løfte, de en gang aflagde, at de, hvis en lejlighed tilbød sig, med glæde vilde gengælde ham al hans gavmildhed og vennesælhed. — Fremdeles indvender indvender M., at B.'s kæmper allerede (i følge 5189—90) er flygtede til skoven, og altså ikke kan høre Wiglafs tale; men det er ikke så vanskeligt at besvare denne noget hårtrukne indvending. Da kampen skal til at begynde, bliver alle B.'s kæmper og Wiglaf også stående noget borte, medens B. selv går mod dragen, fordi det er hans faste bestemmelse at ville kæmpe alene med den (5057 flg.). Men da kæmperne ser den vældige strid rase, bliver de forskrækkede, og flygter til „skoven“, med undtagelse af Wiglaf, der bliver stående (5189 flg.), og råber til dem, at de med ham skal ile B. til undsætning (5258 flg.), og det kunde han meget godt gøre; ti man behøver jo ikke at tænke sig, at de flygtede mile bort, så bange var de dog vel heller ikke, men kun et lille stykke, til et krat i nær-

[1] Dette vil blive behandlet senere; se s. 70.

heden, så at Wiglaf godt kunde tale til dem fra det sted, hvor han stod.[1]

I 6013 flg. siges det, at de skatte, som Beovulf har købt med sit liv, skal følge ham på bålet, så ingen mere kommer til at nyde godt af dem; dette stemmer efter M.'s mening ikke med 5580 flg., hvor det siges, at B. har erhvervet dem til bedste for sit folk. Men man må lægge mærke til, at på det sidste sted, er det B. selv, der udtaler sin glæde over, at han har erhvervet disse skatte for sit folk, men det forhindrer jo ikke, at hans kæmper kan beslutte, af taknemmelighed mod ham og til ære for ham, at brænde dem alle på hans bål. — Heller ikke er der nogen uoverensstemmelse mellem 6013 flg. og 6260 flg., som M. mener; på det sidste sted siges det, at skattene bliver læssede på en vogn, og M. opfatter dette, som om de skulde bringes bort, og ikke følge helten; det er dog en misforståelse, ti sammenhængen viser tydelig nok, at vognen kører til gravhøjen på Hrones-næs: „Der blev snoet guld — på vogn læsset —, en mængde af alt, — fyrsten båren — den høje høvding — til Hrones-næs."

Der er ganske vist adskillige uklare steder i Beovulfskvadet, men M. er ikke ganske fri for at skabe uklarheder og meningsløsheder, hvor der i virkeligheden ingen er; således blandt andet i de oven for nævnte vers. Efter at næmlig budet, der bringer efterretning om Beovulfs død, har sagt, at skattene skal brændes paa dennes bål, forsætter

[1] Der findes i disse vers enkelte dårlige og uklare steder, hvad der er en grund mere for M. til at udskyde dette parti; nogle af dem kan der dog hjælpes lidt på: 5269 må man vist med Thorpe læse „þá" for håndskriftets „þe"; måske „þe" kan være fejlagtig indkommen, ved at skriveren havde det kort forangående vers 5263 i ørene, da det har en noget lignende begyndelse. — I 5291 tager M. „hit" som subst. „medens heden varer;" man må hellere med Kemble læse „hát" for „hit", og henføre det som adjektiv til „gléd-egesa", skønt også det vil falde tungt. — Greins forslag at læse „hitsie", af et formodet „hitsian = calere", for håndskriftets „hit sy", er noget vel voveligt. — Der synes at mangle det andet sammenligningsled efter „micle leófre" i 5294, men der erdog intet i vejen for, at det kan være underforstået.

han (6023 flg.): „Intet af skatten skal smykke nogen kæmpe [1], ingen skön mō skal bære om halsen ring-smykket, men hun skal tung i sinde, glæde berøvet, ofte, ikke én gang [2], træde fremmed jord. Nu har fyrsten (Beovulf) opgivet ånden, og derfor kan vi vænte, at fjenderne, som er bleven holdt i ave af ham, nu vil falde over os.“ M. finder, at budet, når han kan sige de sidste ord om de forestående kampe, rent har tabt besindelsen, og vikler sig ind i meningsløsheder, ved at antage, at Franker og Friser allerede står for døren; det siger de vedkommende vers imidlertid slet ikke. Særlig synes M. at snuble over *forþon (deswegen)* i 6035, men det går jo ganske simpelt på de foregående linjer, hvor det siges, at Beovulf er død, og d e r f o r *(forþon)* kan de nu vænte krig. [3]

Det foregående har nærmest behandlet sådanne modsigelser, der fremkom ved, at ét sted i digtet ikke stemte med et andet; hertil slutter sig naturlig en klasse unøjagtigheder, som man med et fælles navn kan kalde „kronologiske“. At der forekommer enkelte sådanne i Beovulfskvadet, kan ikke nægtes, men de er intetsteds af en sådan betydning, at de kan vække alvorlige betænkeligheder. Man må huske på, hvilke fordringer man har lov til at stille til en poetisk sagn-literatur med hensyn til nøjagtighed. Der er visse punkter, på hvilke man med billighed kan kræve overensstemmelse og konsekvens, i al fald i det

---

[1] Disse vers (6023—24) er lidt forkvaklede, skønt meningen er klar nok. Hdskr. har muððum; de tyske udgivere læser máððum, men Grundtvig bemærker med rette at „wegan“ kræver acc., og foreslår at læse „mundum“ som modstykke til „on healse“; „hring-weorðunge“ må da tages som objekt både for „wegan“ og „habban“.

[2] „Oft, nalles æne“; her med kunde sammenlignes v. 4052: „Oft seldan hwær“ hvor der vist må læses: „Oft no (næs, nalles) seldan“ (Heyne: udg.; Bugge: Tidskr. f. Phil. VIII, vedkommende vers).

[3] Disse vers (6025—47), som således skal udskydes, er nogle af de smukkeste og mest poetiske i hele digtet; efter M.'s theori skal de tilhøre interpolator B., men da han altid karakteriserer denne som en temmelig ynkelig forfatter, har han ingen anden udvej, end at antage, at denne har stjålet dem fra et andet digt!

væsentlige, og som sådan bør man frem for alt nævne — hvad der er det vigtigste i al poesi — *karakterskildring*.

Fejler en digter på dette område, er han ikke i stand til at holde sine karakterer fra begyndelsen til enden, men lader dem indvikle sig i selvmodsigelser i deres talen og handlen, da har man lov til at drage ham til ansvar derfor. Skulde derimod en digter i slutningen af sit værk gifte sin helts datter bort, skønt det i følge de kronologiske data, der var givet i begyndelsen af digtet måtte være indlysende, at helten ikke var gammel nok til, at hans datter på det tidspunkt kunde være fuldt voksen, så vilde det dog være urimeligt at lægge nogen vægt på en sådan fejltagelse[1]; og særlig vilde det være ubilligt at anvende en sådan kritik over for oldtidens poetiske sagnliteratur. Ganske vist kunde man indvende, at denne er vokset lige ud af det virkelige liv, og at man over for en sådan realistisk digtning måtte være berettiget til at kræve nøjagtighed selv i enkelthederne. Men benævnelsen realistisk er her ikke ganske på sin plads; ti selv om denne digtning er udsprungen af virkeligheden, så løsner den sig dog, på sin vandring gennem poetiske sind og digteriske naturer mere og mere fra den, indtil den er kommen op i den verden, hvor ingen andre love gælder end poesiens, og de tager det ikke strængt med unøjagtigheder af den omtalte art. Endvidere må man huske på, at oldtidens fantasi var langt mindre reflekteret end nutidens, og beskæftigede sig langt mindre med enkeltheder end med helheden; den havde i høj grad fantasiens væsentligste ejendommelighed, fjærnsynet, blikket ud over „store vidder", men fjærnsynede folk ser ikke altid godt nær ved. — Man bør derfor tage sig i agt for, at kræve nøjagtige kronologiske og statistiske bestemmelser i et episk

[1] En af de kronologiske unøjagtigheder, som Müllenhof omtaler (H. Z. XIV, 239) er netop af en lignende beskaffenhed: I følge v. 5986 flg. får Eofor Higelaks datter til ægte, medens dronningen Hygd omtales som „meget ung", på den tid da Beovulf vender hjem fra Danmark (3846 flg.), og der af andre grunde ikke kan være gået ret lang tid mellem denne begivenhed og giftermålet.

digt som Beovulfskvadet, og gøre slutninger for og imod ud fra en undersøgelse af disse[1], og jeg anser mig da for berettiget til at forbigå de indvendinger Müllenhof gør af denne beskaffenhed, da ingen af disse unøjagtigheder er så skrigende, at de ikke kan forbigås i tavshed.

Jeg har oven for søgt at vise, at mange af de modsigelser og unøjagtigheder, som M. har villet finde i kvadet, aldeles ikke er til, men at den skarpsindige forfatter har ladet sig blænde af sin theorie og lysten til at finde bevisgrunde for den. Foruden de enkelte indvendinger, der er højst ubetydelige, og som jeg har givet et par prøver på, men ellers sprunget over, er der endnu tilbage nogle punkter, hvor der findes virkelige modsigelser, og nogle tilsyneladende af en alvorlig natur.

I. Da Beovulf er nede i troldekæret, finder han Grændel ligge livløs, og afhugger hans hoved (3174), som han tager med sig op, og det bliver så båret hjem til borgen på et spyd (3264 flg.); for så vidt er alt i orden, men på et senere sted (4270 flg.) siges det, at det var Grændels *moder* han huggede hovedet af, medens det på det først nævnte sted kun omtales, at han dræbte hende.

II. I v. 5743 flg. fortælles det, at Beovulfs sværd gav efter og ikke bed godt da han huggede dragen med det; men på et senere sted (5347 flg.) hedder det, at da han igen slog på den, trængte det ind i dens hovede, men brast så, og der tilføjes da, at jærnvåben overhovedet ikke

---

[1] Det er ikke blot Müllenhof, som har gjort sig skyldig i dette; Haigh har i sin interessante undersøgelse: The Anglo-Saxon Sagas, der blandt andet går ud på at vise, at alle begivenhederne i Beovulfs-kvadet hører hjemme i England, brugt adskillige beviser af den oven for nævnte beskaffenhed. Han henlægger hele Beovulfs-sagnet ikke til Skandinavien, men til Nord-England, og søger blandt andet at vise (s. 74 flg.), at den tid, Beovulf vilde bruge til at komme ad søvejen fra sit eget hjem til Hrodgars land, netop vilde stemme med den tid, som Beovulfs-kvadet angiver, næmlig en halvanden dag (jvf. 436—37): óðþæt ymb án-tíd — óðres dógores . . .; om dette virkelig siger halvanden dag, er dog tvivlsomt, da det til dels vil komme an på det dunkle „án-tíd“, der fortolkes forskellig; (se Greins glossar og Heynes glossar til udg. af Beovulf).

kunde hjælpe ham i kamp, fordi hans hånd var så stærk, at den splintrede ethvert våben[1]. Heri er der imidlertid ingen modsigelser; men M. mener, at det sidste træk ikke stemmer ganske med tidligere partier af digtet; det omtales ganske vist ikke tidligere, ti hverken i kampen mod Grændel eller dennes moder er der noget om, at han knækkede alle sværd, han svang, og heller ikke senere, hvor det fortælles, at han huggede ormen midt over (5402). Men man må dog huske på, at han i kampen mod trolden ikke bruger sit sværd, og der var derfor ikke særlig anledning til at omtale det; og i striden med Grændels moder opdager han snart, at hun ikke kan såres af almindelige våben, og han kaster derfor Hrunting fra sig. At troldesværdet holder og gennemborer heksen siger intet, da det jo var af en overnaturlig beskaffenhed.

III. Da dragen hører Beovulfs stemme uden for hulen, kryber den ud og angriber ham (5096 flg.), så at den følgende kamp kommer til at stå uden for; og det stemmer godt nok dermed, at man finder B. liggende død *„on sande“* og dragen lige over for ham *„on wonge“*[2] (6058 flg.); men umiddelbart derefter fremstilles det, som om dragen lå nede i sin hule, omgiven af de kostbare skatte, den havde ruget over. Her er en bestemt modsigelse. Der er et par af disse vers, som er temmelig dunkle, og som netop indleder det parti, der indeholder beretningen om, at dragen lå nede i hulen. Efter at det er skildret (6070 flg.), hvorledes ormen lå „på vangen“, 50 fod lang, tilføjes der temmelig umotiveret: *lyft-wynne heóld—nihtes hwílum—nyðer eft gewát—dennes niósian. — Wæs þá deáðe fæst—hæfðe eorð-scrafa—ende genyttod.* Skønt det falder lidt tungt, kan disse vers ikke godt for-

---

[1] I 5141 siges der: „således havde ikke skæbnen bestemt det for ham“ („swá him wyrd ne gescráf“), næmlig, at sejre; her tilføjer M. med sværdet, og finder derfor i disse ord en hentydning til 5357 flg., men en sådan hentydning ligger der i virkeligheden ikke i de nævnte ord. (Haupts Z. XIV, 229).

[2] Jvf. 5486 flg., hvor B. byder Wiglaf, at han skal hente skattene ud, for at han kan se dem, før han dør, (Jvf. også 5535—37).

stås på anden måde, end at de skal fremhæve modsætningen mellem den gang, da dragen kunde boltre sig frit i luften, og nu da den ligger livløs i sin hule. *Nyðer eft gewát—dennes niósian*, kan i følge sammenhængen ikke forstås således, at dragen tidligere fløj ud om natten, og når den var færdig med sine hærtog, da gik ned i hulen igen; ti umiddelbart derefter følger: *Wæs þá deáðe fæst*, og *þá* vil kun kunne forstås, hvis de foregående linjer fortolkes således, at dragen, efter at være såret af Beovulf, krøb ned i hulen.

De sidst nævnte tre punkter er, så vidt jeg véd, de eneste i hele Beovulfs-Kvadet, hvor man finder virkelige modsigelser af nogen betydning, og spørgsmålet bliver da, om de i og for sig er tilstrækkelige til at modbevise antagelsen af én forfatter til hele digtet. Det er ikke så let at afgøre det med bestemthed, fordi vi her er inde på et område, hvor *skønnet* spiller en meget betydelig rolle; men vi kunde dog få et godt støttepunkt for undersøgelsen, hvis det i værker, der bevislig kun har én forfatter, er muligt at påpege modsigelser af en lignende beskaffenhed som de nys nævnte; og dette er heldigvis tilfældet.

Den engelske forfatter Mure[1] kommer i sin græske literaturhistorie ind på spørgsmålet om de homeriske digtes tilblivelsesmåde, og derved ind på en undersøgelse af, hvor vidt de modsigelser, tilhængerne af „lieder-theorien" har villet påvise i dem, nødvendiggør antagelsen af flere forfattere. Til oplysning herom viser han da, at sådanne modsigelser, som findes i Odysseen og Iliaden, ingenlunde er noget særegent for disse digte, men at lignende kan påvises i en mængde andre, der bevislig kun har én forfatter, og han anfører som exempler herpå værker af Virgil, Milton, Cervantes, Walter Scott o. fl., altså lige fra den ældste til den nyeste tid. Jeg skal blot anføre et par prøver. — I *Æneidens* anden bog v: 16 siges det,

---

[1] W. Mure: A critical history of the language and literature of ancient Greece. London 1850. Vol. I. Appendix. s. 512.

at træhesten er af fyrretræ, i følge v. 112 derimod af ahorntræ, og efter v. 186 endelig af egetræ. — Efter at *Turnus* (bog. X, v. 496 flg.) har dræbt Pallas, tilegner han sig kun dennes bælte som sin eneste trofæ, men udleverer legemet med dets øvrige udrustning; i XI bog, v. 91 hedder det derimod, at Pallas's ligbål kun er smykket med hans spyd og hjælm, da „resten af hans våben", altså skjold, brynje og benskinner, „er forbleven i Turnus's besiddelse." — I *Milton's „Paradise Lost"* hedder det, at da Messias kommer ned fra himlen for at dømme Adam og Eva efter faldet, vender Satan, for at undgå ham, tilbage til Helvede; dette er ved *nattetid* (X, 341). På vejen møder han „Synden og Døden", der drager til Paradis om *morgenen* (X, 329). Efter at de er kommen derhen, fremstilles Adam som jamrende højt for sig selv gennem den *stille nat* (X, 846). Den følgende dag (når man antager, at det endelig er bleven dag) beskrives senere af Adam på ét sted (X, 962), som den på hvilken syndefaldet fandt sted, på et andet sted (X, 1050) som flere dage efter denne. — I *W. Scotts „The Antiquary"* er skuepladsen østkysten af Skotland; ikke desto mindre ser man solen gaa ned i havet. I anledning heraf gør Nutshorn i sin afhandling om „De homeriske digtes tilblivelsesmåde" opmærksom på (s. 94), at også en dansk digter lader Knud den hellige fra Jyllands kyst se solen synke ned i Kattegattet, og anfører desuden nogle vers af Øhlenslæger, hvor det i ét af dem siges: Han sad i *hallen* og tænkte derpå o. s. v., medens det med kun 7 linjers mellemrum hedder i tredje vers: Som så han sad *under Granens gren ved hulen* o. s. v., udén at der i mellemtiden er tale om nogen stedforandring. — Disse eksempler kunde sikkert meget let forøges, men dė anførte vil være tilstrækkelige til at vise, hvor lidet berettiget der i det kritiske princip, der både praktisk og theoretisk er slået fast af „lieder-theoriens" tilhængere, det næmlig, at hvor som helst to eller flere steder står i modsigelse med hinanden, må de skrive sig fra forskellige forfattere.

Modsigelserne kan selvfølgelig blive så talrige og så indgribende, at de næsten vil umuliggøre antagelsen af én

forfatter. Spørsmålet bliver da, hvorledes det forholder sig med hensyn til Beovulfs-kvadet. Antallet vil her ikke forvolde nogen vanskeligheder, ti alle de modsigelser i hele digtet, der er af nogen betydning, beløber sig kun til tre; men selv om dė er få, er de måske vægtige? Man vil for det første let se, at punkt II er meget ubetydeligt, og ikke kan vække nogen alvorlig betænkelighed. Lidt mere vægtige er de indvendinger, der kan rejses mod punkt III, om skuepladsen for kampen mellem Beovulf og dragen. Vi har her en modsigelse af nøjagtig samme beskaffenhed som den, der findes i de nys nævnte vers (se foregående side); bægge steder er der pludselig foregået en sceneforandring, uden at man får noget at vide om, hvorledes det går til. Hvis man derfor ikke vil halvere forfatteren til de vers, må man vel også indrømme muligheden af, at en digter i en ureflekteret, barnlig tid kunde begå et lignende fejlgreb. — Punkt I drejer sig om, at det på ét sted er Grændel på et andet hans moder, der får hovedet hugget af; her må man dog lægge mærke til, at der ligger godt og vel tusinde vers mellem de to steder, så at digteren lettere kunde glemme, hvad han tidligere havde sagt; og forvekslingen kunde så meget lettere finde sted, som Beovulf på det første sted, nede i troldeboligen, har at gøre med dem bægge to. — Intet af disse punkter kan derfor vække alvorlige betænkeligheder; der er desuden en anden omstændighed, der i betydelig grad svækker ens tro på rigtigheden af Müllenhofs resultater, og det er den måde, hvorpå han anvender sit kritiske princip: modsigelsen.

De fleste af de modsigelser, han mener der findes i kvadet, skriver han på interpolator B.'s regning; denne forfatter karakteriseres næmlig altid som en ren stymper i poetisk henseende, hvem alle de slette vers tilskrives, og ligeledes de fleste af de indskudte historiske episoder, da de skal vidne om en smagløs lyst til anbringe sin visdom på alle mulige og umulige steder. En sådan digter, mener M., kunde også meget godt begå skrigende selvmodsigelser. Men selv om man vil sige ja hertil, kan det alligevel ikke klare sagen; ti de virkelige forhold nøder ham til at ind-

rømme, at B. ikke er ene om selvmodsigelserne, men at sådanne også kan findes hos en anden af hans seks digtere, nemlig A[1], der skildres som stående betydelig over B. i poetisk begavelse. Som eksempler på selvmodsigelser og unøjagtigheder hos denne forfatter kan nævnes: I følge v. 4015 flg. (2013 flg.) skal Hrodgar straks efter Beovulfs ankomst have anvist denne plads ved siden af sin søn, medens det i følge 2374 flg. (1190 flg.) først skete efter, at kampen med Grændel havde fundet sted, altså dagen efter ankomsten. Bægge steder skal have A. til forfatter. — Et sted i A.'s parti (v. 4033 flg.), hvor gildet, der fandt sted efter Beovulfs ankomst, skildres, nævnes en datter af Hrodgar, *Freáware;* men tidligere i digtet, hvor det samme optrin beskrives, nævnes hun slet ikke, skønt vedkommende sted (v. 1217 flg.) skal være en interpolation af A. — Som allerede bemærket, er der en bestemt modsigelse mellem 4270 flg., hvor det er Grændels *moder*, hovedet bliver hugget af, medens det i følge 3174 er af *Grændel selv.* Bægge steder tilskrives A.[2] — De to først nævnte af disse punkter er ganske vist ikke af megen betydning[3], men det er derimod tilfældet med det tredje. Hvorledes forklarer nu Müllenhof modsigelserne i disse tilfælde? Ja, man kan ikke værge sig mod en vis forbavselse, når man hører det. Han siger således[4]: Um aber diese verschiedenheiten der darstellung zu erklären, sucht man vergebens nach dem anfange eines neuen liedes oder abschnittes, wo vielleicht ein andrer die arbeit von A. aufgenommen und weitergeführt hätte. Ein solcher findet sich nirgend....; vielmehr wenn man erwägt, dass neben den abweichungen die genauesten

---

[1] Se om denne foran s. 9.

[2] M. kunde slippe for vanskeligheden, hvis det var muligt at tilskrive B. v. 3131—74; men det er umuligt, fordi afhugningen af Grændels hoved (3174) forudsættes af v. 3272, i hvilket det bliver båret hjem på et spyd; og dette sidste skal findes i A.'s eget parti (anden fortsæt.), der skal være ældre end B.'s arbejde.

[3] Müllenhof nævner et par til af en lignende beskaffenhed, som jeg forbigår. (Se Haupts Z. XIV, s. 219 nederst).

[4] Haupts Z. XIV, s. 221 nederst.

übereinstimmungen mit den ältern theilen hergehen, so kommt man zu dem resultat, dass der verfasser der zweiten fortsetzung, um nicht bloss schon einmal gesagtes zu wiederholen, absichtlich und mit bedacht auf eine gewisse variation der darstellung ausgegangen ist, und dass er kein andrer war als A., der erste interpolator der ältern theile." — I følge det foregående er der altså tre måder, hvorpå man kan forklare de modsigelser, der forekommer i Beovulfs-kvadet: 1) Enten nødvendiggør de aldeles bestemt antagelsen af forskellige forfattere 2) eller de skyldes en højst tarvelig digter, af hvem man kan vænte alt muligt, 3) eller også, hvis de forekommer i en bedre digters parti, har de deres grund deri, at denne med vilje har begået dem, for at bringe en vis variation ind i fremstillingen. — Med så føjelige kritiske principer bliver det jo ganske vist noget lettere, end det ellers vilde have været, at gennemføre en så urimelig hypothese som Müllenhofs.

Resultatet af den foregående undersøgelse bliver da dette. Af de mange modsigelser, som Müllenhof har villet finde i Beovulfs-kvadet, er en del i virkeligheden ingen modsigelser, andre aldeles ubetydelige, og kun ganske enkelte er så stærke, at de kunde vække nogen betænkelighed, medens dog en sammenstilling med lignende tilfælde fra andre værker viste, at de ikke var større, end at de kunde tænkes begåede af én og samme forfatter. Hvis altså Müllenhof ikke havde andre grunde for anvendelsen af „lieder-theorien", vilde den i alt fald i dette kvad være på urette plads. Han har imidlertid foruden *„modsigelser"* ét kriterium endnu, næmlig *„forskelligheder i tone og stil"*, og det vil derfor være nødvendigt, at underkaste også dette punkt en undersøgelse.

Forskelligheder i Tone og Stil.

Vi er her inde på et område, hvor man langt fra har så fast grund under fødderne som i det foregående afsnit; selv om man kan være lidt i tvivl om, hvilken vægt der skal tillægges en vis „selvmodsigelse“, vil man dog altid på et givet sted kunne afgøre, om der findes en sådan eller ikke. Men med forskelligheder i tone og stil er det en anden sag: her kommer det for en meget væsentlig del an på et skøn. Dermed skal på ingen måde være sagt, at man ikke kan komme til bestemte resultater på dette område, men kun at der kræves en vis forsigtighed i at drage slutninger ud fra forskelligheder af denne art. Til trods for denne usikkerhed, er der dog et enkelt punkt, der frembyder et forholdsvis mere fast stade, næmlig sproget, og det vil derfor være det naturligste at begynde med det.

Sproget kan bruges på dobbelt måde som bevismiddel med hensyn til de spørgsmål, der her skal afgøres: 1) Man kan søge at vise, at sproget i forskellige afsnit af digtet har en afgjort forskellig, ældre eller yngre, karakter 2) eller man kan forsøge at påpege, at visse sproglige former, ord og vendinger forekommer meget hyppig i ét afsnit og sjælden eller aldrig i et andet. Angående det første punkt, vil imidlertid en undersøgelse vise, at man ikke kan vænte stort udbytte på det område. Det er for det første klart nok; at digtets sprogstandpunkt i det store og hele er ét og det samme, næmlig det, hvorpå den vestsaksiske sproggren stod i det 10de århundrede; og man kunde heller ikke med rimelighed vænte andet. Man må jo næmlig huske på, at der — hvad der senere vil blive vist — efter al sandsynlighed ligger en række folkelige kvad til grund for digtet, og at de har gået fra mund til mund måske gennem flere århundreder; i al traditionel poesi skifter naturligvis sprogformen, efterhånden som den overleveres, og dens sproglige standpunkt vil som regel altid være den tids, da den bliver optegnet. Med sikkerhed véd vi ikke, hvor-

når Beovulfs-kvadet er blevet nedskrevet, men der er en vis rimelighed for, at det er sket i løbet af 8de århundrede, og vi kan derfor vænte at træffe denne tids sprogform i digtet.[1] Det er, så vidt jeg kan skønne, heller ikke muligt, med nogenlunde sikkerhed at påvise former, der er ældre end dette tidspunkt, og selv om det skulde lykkes at pille nogle enkelte ud, vil det dog ikke have stort at betyde i denne sammenhæng, fordi de sandsynligvis vilde stamme fra de ældre til grund liggende folkelige kvad, og altså ikke kunde give nogen oplysning om, hvorvidt der har været én eller flere forfattere,

Forskelligheder i et sprog kan ikke blot frembringes af forskel i tid men også af forskel i rum; foruden at tale om ældre og yngre former, kan man tale om dialekt-forskelligheder, og det kunde tænkes, at sådanne forekom i kvadet, og kunde give bidrag til løsningen af det spørgsmål, det her drejer sig om. Som det senere vil blive vist, kan man udpege enkelte svage spor af den nordengelske sprogform, men skulde de kunne bruges som bevis for tilstedeværelsen af flere forfattere, måtte de dels være langt talrigere end de er, og dels måtte man påvise, at de forekom hyppig i ét afsnit og derimod ikke i et andet. Men nu er de som sagt temmelig få og ubetydelige, og forekommer desuden for jævnt spredte over hele digtet, til at der kan drages nogen slutninger fra dem angående det foreliggende spørgsmål.

Det andet kriterium var, som oven for nævnt, den hyppige benyttelse af visse ejendommelige sproglige former, ord og vendinger. Det er ikke sjældent, at en forfatter uvilkårlig forelsker sig i visse ord og talemåder, og derfor bruger dem meget ofte med udelukkelse af andre adækvate udtryk; derved bliver det undertiden muligt at benytte

---

[1] Det får i denne sammenhæng ikke videre betydning, at håndskriftet først er fra 10de årh.; selv om der er sket forandringer i tiden fra 8de til 10de årh., får det selvfølgelig intet at sige med hensyn til spørgsmålet om én eller flere forfattere, da mulige forskelligheder alene vil komme på afskrivernes regning.

disse ejendommeligheder til at afgøre eller i al fald belyse spørgsmål som det her foreliggende. Men for at de skal kunne bruges med held, må man gøre sig klart, på hvilken måde de skal anvendes. I overensstemmelse med, hvad der nylig er blevet sagt, er den naturligste slutning jo denne: Hvis to eller flere steder i et digt indeholder de samme eller dog meget nær beslægtede udtryk og vendinger, er der en vis sandsynlighed for, at vi har samme forfatter på bægge steder. Men underlig nok gør Müllenhof den stik modsatte slutning, og tager en sådan gentagelse som bevis for forskellige forfattere, i det han mener, at en digter ikke kunde gentage sig selv på den måde, i al fald ikke en *virkelig* digter, men nok en som interpolator B., og derfor får denne også som regel på sin kappe alle de gentagelser, der findes i digtet — hvad der for resten ikke er mange af.[1] For at belyse forholdet lidt nøjere, skal jeg anføre nogle eksempler på sådanne gentagelser.

Gentagelser træffer man naturligvis lettest, hvor to steder behandler samme eller et lignende æmne. Vi har to gange i digtet en beskrivelse af en sejlads over havet, næmlig da Beovulf drager til Danmark, og da han rejser hjem igen; og på disse to steder vil man finde flere vendinger og udtryk, der stemmer nøje overens. I v. 432: *Ge-wát þá ofer wǽg-holm — winde gefýsed — flota fámi-heals.* I v. 3810—12: *Sǽ-genga fór — fleát fámig-heals — forð ofer ýðe.* Endvidere har vi i v. 431 *wudu bundenne* og i v. 438: *wunden-stefna* og svarende hertil i v. 3813: *bunden-stefna.* Desuden finder Müllenhof lighed mellem v. 440—444: *þæt þá líðende — land gesáwon — brun-clifu blícan — beorgas steáþe — síde sǽ-næssas,* og v. 3815—17: *þæt hie Geáta clifu — ongitan meahton — cúðe næssas,* hvor rigtignok overensstemmelsen er temmelig ubetydelig. I disse tilfælde har imidlertid ligheden ikke stort at sige; dette sted er ikke det eneste, hvor M. bruger almindelige

[1] Når således v. 876: „se þe hine deáð nimeð" ligner v. 888: „Gif mec deáð nimeð", så skal det være et bevis for, at bægge steder er interpolerede af B.

episke formler og udtryk til at drage slutninger ud fra; og netop af denne beskaffenhed er de nys nævnte vendinger. *Wunden-stefna*, *bunden-stefna* og *wudu bundenne* er sikkert almindelige, poetiske benævnelser for et skib, skønt de, så vidt jeg véd, ikke forekommer uden for Beovulfskvadet, hvad der jo ikke har så meget at betyde, når man husker på, hvor lidt der er bevaret af den oldengelske heltedigtning, og skønt den religiøse digtning optog mange af dennes omskrivninger, kan man dog ikke stole på, at den har fået alt med. — Angående ligheden mellem *flota fámi-heals* og *fleát fámi-heals* gælder naturligvis nøjagtig det samme som om de umiddelbart foran gående udtryk, og her er vi desuden så heldige, at vi kan påvise det samme udtryk andet steds; i „Andreas“ v. 497 finder vi næmlig: *færeð fámig-heals* — *fugole gelícost*, som oven i købet har langt større lighed med v. 434—35 *flota fámi-heals* — *fugle gelícost* end 3810 flg. har. — Overensstemmelsen mellem 440—44 og 3815—17 (s. 33) forekommer mig altfor ubetydelig til at kræve nogen opmærksomhed.

Medens ligheden her ingen betydning fik, fordi de pågældende udtryk måtte betragtes som almindelige episke formler, kan det samme også være tilfældet af en anden grund; når næmlig to steder beskæftiger sig med ét og det samme æmne, vilde det være højst underligt, om ikke tanker, der havde samme indhold af og til skulde give sig samme udtryk. Dette vil særlig komme til at gælde for en mindre udviklet, mere umiddelbar tids vedkommende. Den råder ikke over så stor en tone-skala som den moderne digtning, den indskrænker sig gærne til at tegne med enkelte, store, kraftige strøg, og indlader sig ikke på en udmaling af enkelthederne og de finere afskygninger; men derfor bliver også dens hele poetiske fraseologi temmelig indskrænket, og der forekommer meget let stereotype udtryk, der som regel bruges, hvor den samme stemning, den samme situation kommer igen.[1] Med dette for øje bør

[1] Dette er jo vel kendt fra Middelalderens folkeviser, og det stereotype kan her få en sådan magt, at det f. eks. — så vidt jeg husker i en bøhmisk vise — kan siges, at den sorte Mor slog op med „hviden hånd“.

derfor overensstemmelser og ligheder bruges med stor varsomhed, når de skal gælde for et kriterium; men man kan ikke indrømme, at Müllenhoff i de fleste tilfælde passer på det. Som eksempel herpå kan det følgende tjæne: Wiglaf holder i v. 5258—5313 en tale til Beovulfs kæmper, og en anden til de samme v. 5720—5775; M. finder (s. 235 nederst) at disse to taler berører hinanden så nøje i tanker og udtryk, at de må stamme fra forskellige forfattere. Det vilde blive for vidtløftigt her at gennemgå de to taler i alle enkeltheder, men en prøve af de partier, hvor den største overensstemmelse findes, vil også være fuldt tilstækkelig; begyndelsen af bægge taler lyder således:

V. 5258 flg.	*V. 5720 flg.*
Ic þæt mǽl geman,	*þæt lá mæg secgan,*
þær we medu þégun,	*se þe wyle sóð sprecan,*
þonne we ge-héton	*þæt se mon-dryhten,*
ussum hláforde	*se eów þá máðmas geaf*
in biór-sele,	*eóred-geatwe,*
þe us þás beágas geaf,	*þe ge þær on standað,*
þæt we him þá gúð-getawa	*þonne he on ealu-bence*
gyldan woldon	*oft gesealde*
gif him þyslícu	*heal-sittendum*
þearf gelumpe,	*helm and byrnan,*
helmas and heard sweord,	— — — — — — — —
— — — — — — — — —	— — — — — — — —
— — — — — — — — —	*þæt he genunga*
— — — — — — — — —	*gúð-gewǽdu*
— — — — — — — — —	*wráðe for-wurþe. 5736.*

At de to taler minder om hinanden er unægteligt, men man må huske på, at de holdes bægge til de samme personer og om det samme æmne; i den første opfordrer nemlig Wiglaf kæmperne til at hjælpe Beovulf, i det han minder dem om, hvad de lovede denne, da han fordum i gildehallen skænkede dem kostbare gaver; i den anden tale bebrejder han dem, at de ikke fulgte den opfordring, han rettede til dem i den første, og for rigtig at belyse

deres fejge og utaknemmelige opførsel, stiller han den i modsætning til Beovulfs tidligere vennesælhed og gavmildhed. Men når de ligger hinanden så nær med hensyn til æmner og optrædende personer, vilde det jo være højst underligt, om de ikke skulde komme til at minde om hinanden i de udtryk og vendinger, der bruges; man må langt snarere forbavses over, at, endskønt tankegangen er så ens i dem bægge, så har dog ikke interpolator B. — der efter M.'s theori er forfatter til den første tale — på noget sted brugt nøjagtig de samme udtryk som forfatteren til den anden tale, uagtet han skal have digtet sine vers med denne for øje[1]; var dette sidste virkelig tilfældet, måtte man snarere beundre den færdighed, hvormed B. har været i stand til at følge den anden forfatters tankegang så nøje, uden ligefrem at benytte de samme ord og vendinger i de samme forbindelser. — Overensstemmelsen mellem disse to steder er altså ikke større, end man efter forholdene kunde vænte, og man kan derfor ikke ud fra den drage slutninger om forskellige forfattere.

De to sidst anførte punkter var altså nærmest eksempler på tilfælde, hvor Müllenhof troede, der fandtes gentagelser, der kunde bruges som beviser for hans opfattelse af kvadets bygning, men hvor der i virkeligheden ikke var nogen gentagelse, i al fald ikke en gentagelse, der kunde bruges som bevisgrund i den omtalte retning. Der findes imidlertid i digtet virkelige gentagelser, og som eksempler herpå kunde man anføre følgende. V. 260—275 udskydes af M. som en interpolation af B., til dels fordi 266—67 (*wæs þæt ge-win tó strang — láð and longsum*) findes næsten ordret igen i 381—82, (*wæs þæt ge-win tó swyð — láð and longsum*), der skal være et ægte sted. Man kommer her let til at gentage det spørgsmål, som allerede blev fremsat oven for, om M. har ret i at betragte en sådan gentagelse som bevis for to forskellige forfattere,

[1] Der findes kun to vers som er omtrent ens, nemlig, v. 5273 „and me þás máðmas geaf" og v. 5723 „se eów þá máðmas geaf", og de forekommer ikke en gang i samme forbindelse.

eller om dette forhold ikke snarere peger mod én og den samme forfatter. Afgørelsen beror ganske vist til dels på et skøn; men rimelighed og sandsynlighed taler dog for den sidst nævnte mulighed. Det er ikke rimeligt, at B. skulde have fået disse vers, som først kommer over 100 vers senere, således i øret, at han skulde finde på at stikke dem ind her, tilmed da de to linjer ikke rimer sammen, så at han måtte sørge for at afpasse den foregående og efterfølgende linje derefter. — Der kunde måske nok påpeges et par steder, hvor M.'s opfattelse synes at være den rigtige, og de vil blive behandlede i det følgende, men — og det er hovedsagen her — de er så få og således beskafne, at de ikke kan støtte hans indviklede hypothese.

Det foregående om sproget som bevismiddel skulde nærmest tjæne som en indledning til „*forskelligheder i tone og stil*“, ti at der findes sådanne, og det endogså slående, vil selv en flygtig gennemlæsning overbevise én om: man kan finde eksempler på den reneste episke stil og på ræsonnerende, theologiske betragtninger. Hele dette forhold vil blive nøjere undersøgt i det følgende, her gælder det kun om at vise, at de forskelligheder i tone og stil, som der findes i digtet, umulig kan begrunde hypothesen om de 6 forfattere. Hvis det skulde have været muligt, måtte hver af dem have haft en højst ejendommelig stil, særegen for ham alene, men det følger af sig selv, at man ikke kunde vænte det i et digt fra oldtiden, hvor individualiteten i så høj grad opslugtes af det almene. Med nogenlunde sikkerhed kan man kun skælne to stilarter i kvadet, hvoraf den ene har en ældre episk klang, den anden et yngre snit, dels på grund af sin hyppig reflekterende tone, dels på grund af sin oversigtsagtige, rekapitulerende form, skønt disse stilarter på ingen måde står så skarpt over for hinanden, at man altid med vished kan give hver sit.

Man kunde måske, på en vis måde, tale om én forfatter, eller om man vil, om flere forfattere endnu, da det er meget rimeligt, at kvadet har modtaget adskillige interpolationer fra én eller flere hænder. At noget sådant virkelig har fundet sted, er der flere steder som tyder på, i det de

står i så løs forbindelse med det øvrige, og er så overflødige og tit uheldige, at man ikke godt kan tænke sig, at de har samme forfatter eller forfattere som resten. Som eksempel kunde anføres følgende punkter: V. 213—228: [1] I det foregående siges, at Grændel var navnet på den onde trold, der hjemsøgte Heorot, og der fortælles så (206): „han som sumpe beboed — sin fæstning i moradset; — troldættens land — den usalige mand — en stund beboed — efter at ham skaberen — forbandet havde. — (213) På Kains æt — den evige herre — det mord (ɔ: Abels) hævned, — fordi han Abel dræbte“, og fortsætter så med, at fra Kain nedstammer alle uvætter. Partiet fra v. 213 er tilhægtet på en meget løs måde og fuldstændig overflødigt. — Måske vilde det være muligt at anføre et par eksempler til, men det er unødvendigt at gå nøjere ind på denne sag, fordi det jo er af meget underordnet betydning, om man kan påpege enkelte senere indskudte partier. Derimod kunde det her være stedet til at gøre nogle almindelige bemærkninger om muligheden af interpolationer i Beovulfs-kvadet.

Et af de vigtigste midler til at afgøre, om et vist sted er en interpolation, skulde synes at være, om det kan udskydes uden skade for sammenhængen, og det er i alt fald en uundværlig betingelse; men deraf følger ingenlunde, at ethvert afsnit, som kan undværes uden brud på mening og sammenhæng, derfor er indskudt. Det kunde måske gælde om eddakvadene, ti her er stilen så sammentrængt og ordknap, at virkelig overflødige vers også som regel kan betragtes som indskudte; og her har vi desuden et så fortrinligt middel som den faste strotebygning med sit bestemte vers-antal, hvorved man i almindelighed med lethed kan udskyde senere interpolationer. Men for det første mangler den oldengelske digtning fuldstændig strofebygningen, og dernæst er dens stil i modsætning til eddakvadenes vidtløftig, bred, ordrig, og så løs i hele sin bygning, at det på ingen måde hører til de vanskelige ting, at foretage en

---

[1] Müllenhoff antager en interpolation fra 209—228, men der synes at være en langt løsere forbindelse mellem 212 og 213 end mellem 208 og 209.

mængde udskydninger af større eller mindre partier, uden at skade sammenhængen, ja undertiden — som det synes — endogså til bedste for denne; og det forklarer, hvorledes det har været muligt for Müllenhof, at antage en sådan mængde interpolationer, uden fuldstændig at forkvakle meningen i digtet.[1] Men når det er så let at foretage udskydninger, taber dette kriterium naturligvis også meget betydelig i værd; og det vil ikke være vanskeligt at vise, at de af M. udskudte partier på ingen måder er de eneste, der kan undværes. Meget ofte er det temmelig vilkårligt, når han lader en formodet interpolation begynde og slutte med visse vers; tidt kan man lige så godt lade en sådan begynde lidt tidligere eller ende lidt senere o. s. v.; jeg skal oplyse dette med et par eksempler. Det er allerede bleven bemærket (s. 38 anm.), at M. sætter en interp. fra 212-28, medens den lige så godt om ikke bedre kunde begynde med 209; interp. 1535-48 lige så godt med 1525 og slutte med 1610, da 1611 netop slutter sig meget godt til 1524. — V. 2322 —29 kunde stryges uden skade for sammenhængen, ja man blev derved fri for nogle i metrisk henseende højst mistænkelige vers. — Det samme kunde gøres med v. 3761—68, og det er underligt nok, at M. ikke har strøget dem, da de er fuldt så værdige til det, som mange andre af dem han udskyder. — Interpl. 5254—5313 kunde lige så godt begynde med 5214, hvorved man slap for historien om Wiglafs sværd, der egentlig efter M.'s theori burde betragtes som en indskudt episode, og v. 5314 kunde slutte sig meget ordentlig til 5213. — Disse eksempler kunde med stor lethed forøges, men de vil være tilstrækkelige til at vise, hvor let udskydninger kan foretages, og at man derfor ikke bør lægge for stor vægt på den omstændighed ved nogle vers, at de kan udværes uden skade for sammenhængen.

[1] M. regner i det hele 65 interpolationer med tilsammen omkring 2700 vers, altså henved $^{3}/_{7}$ af digtets hele vers-antal (6356); at dette har været muligt, kan ganske vist ikke ene forklares ud fra det oven for sagte; her har andre forhold desuden gjort sig gældende, der er ejendommelige for Beovulfs-kvadet, og som vil blive berørt i det følgende.

„Lieder-theorien“, der vilde udstykke Beovulfs-kvadet til 6 forskellige forfattere, søgte altså sin støtte på to punkter: 1) dels i formodede *modsigelser* mellem forskellige partier af digtet, 2) dels i *forskelligheder i tone og stil.* Jeg har søgt at vise, at de virkelige modsigelser var meget få, og ikke talrige eller vægtige nok til at kunne begrunde hypothesen, og at de forskelligheder, der findes i kvadet med hensyn til tone og stil, i det højeste kan hjælpe os til at skælne mellem to forskellige stil-retninger, hvis nærmere forhold til hinanden senere vil blive undersøgt. Men selv om det ikke er muligt, at begrunde den nys nævnte theori ved disse midler, kunde det jo tænkes, at dens forsvarere kunde nå deres mål ad en anden vej. Hvis det næmlig kunde lade sig godtgøre, at digtet ved at opløses i en række enkelte kvad vilde vinde i poetisk klarhed og sammenhæng, og at disse frembød selvstændige, afrundede helheder, vilde dette dog være et fingerpeg i retning af „lieder-theorien“, og kunde måske, i forbindelse med andre omstændigheder, hjælpe til at bevise dens rigtighed.

Som det allerede tidligere er bleven sagt, består kvadet i følge Müllenhoffs lieder-theorie af 6 forskellige partier; af disse er to „gamle sange“ (næmlig v. 386—1666 og v. 4786—6356), hvoraf den første fik en fortsættelse i v. 1667—3250, og en anden forfatter tilføjede så indledningen (v. 1—385); en femte forfatter (A) tilføjede dernæst v. 3251—4392 og interpolerede de tidligere partier, for at kunne tilknytte sit arbejde, og endelig forbandt en sjætte (B) v. 4392, med 4786 ved at indskyde et stort afsnit, og interpolerede desuden, ligesom A, de øvrige forfatteres arbejder på mange steder, Ved en undersøgelse af denne hypothese vil det da være naturligst, at begynde med de to „gamle sange“, der skal danne grundvolden for den hele konstige bygning, og det må altså undersøges, om man kan tænke sig dem bestående uafhængige af hinanden og af de andre afsnit af digtet.

I og for sig kan der ikke indvendes noget mod den formodning, at Beovulfs liv og bedrifter en gang har været besunget i en række indbyrdes uafhængige kvad; vi har jo

i den „ældre edda“ Völsunge-ættens liv besunget på den måde. Og man kan også meget let tænke sig grunden til til, at et sådant forhold fandt sted; skulde alle de vigtigste bedrifter i en helts dådrige liv besynges med nogenlunde udførlighed, kunde et kvad om ham let svulme op til en størrelse, der vilde gøre det vanskeligt at foredrage det på én gang. Måske er det dog ikke ganske rigtigt at udtrykke sig på denne måde; ti derved kunde det synes, som om man vilde hævde den anskuelse, at der oprindelig forelå et digt, der behandlede hele heltens liv, men at det senere opløste sig i en række selvstændige kvad, medens forholdet sikkert er dette, at en skjald følte sig tiltrukken af et eller andet optrin i en helts liv og digtede så et kvad derom, en anden tog en anden af hans heltebedrifter, eller også denne blev behandlet af den første skjald, men senere og uden sammenhæng med hans tidligere digt. Historisk kan vi ikke bevise denne formodning, men vi kan drage sandsynlige slutninger ud fra al folkedigtnings natur og væsen; dens standpunkt er umiddelbarhedens, men det ligger ikke for umiddelbarheden at foretage sig noget, hvorved der kræves reflektion, oversigt og en opmærksomhed for, at alt er i indbyrdes overensstemmelse, følger efter hinanden i den rette orden, så at det ene let og nøjagtig griber ind i det andet. Men netop dette fordres der i alt fald en del af, når der skal være tale om at behandle et større stof som en helts eller en æts hele liv, med dets mange begivenheder og hændelser. Et sådant æmne kræver en mere reflekteret digter, medens en umiddelbar helst vælger sig et, der er så enkelt og usammensat som muligt, og derved sker det ganske naturlig, at besyngelsen af en helts liv opløser sig i en række kvad, der hver behandler en eller anden bestemt bedrift eller situation. Men spørgsmålet bliver, om det er muligt at udskille sådanne enkelte sange af Beovulfskvadet, og til en begyndelse skulde man undersøge Müllenhofs oven for nævnte „første gamle sang.“

Allerede begyndelsesordene er lidt mistænkelige, når de skal danne indledningen til et selvstændigt digt; de lyder således: *þæt fram hám gefrægn — Higeláces þegn — gód*

mid Geátum — Grendles dǽda. Men hvortil skal *þæt* henføres? Det kan da ikke gå på det følgende *Grendles dǽda,* og kommer derfor til fuldstændig at svæve i luften; hvis derimod de anførte linjer læses i forbindelse med det foregående, er sammenhængen klar nok, ti i dette har der lige været tale om Grændels hærjinger. For at få en passende sangbegyndelse, måtte da M. forandre *þæt* til *þá*, eller måske udelade det helt; i reglen formoder han ikke nogen forandringer i den foreliggende tekst (jvf. s. 10 øverst), og gør det heller ikke i det foreliggende tilfælde, skønt det synes at måtte være nødvendigt. Men i alle tilfælde er jo forandringen af *þæt* til *þá,* eller udladelsen deraf, ikke meget betydelig, og kunde tænkes foretaget af den, der i følge M. skal have tilknyttet indledningen, så at hvis en sådan ombytning kunde klare alle vanskeligheder, vilde den ikke vække megen betænkelighed. Det gør den imidlertid langt fra. Er for det første de omtalte linjer — selv med den påpegede forandring — en ægte episk sangbegyndelse? for at afgøre dette må den sammenstilles med andre os bekendte indledninger til heroiske kvad. Men en sådan sammenligning vanskeliggøres derved, at vi des værre af *old*engelske helte-kvad — foruden Beovulfskvadet — kun har bevaret brudstykker af to andre [1], og ingen af brudstykkerne indeholder begyndelsen af sit digt. De få ikke religiøse digte, der findes på Oldengelsk, foruden de nys nævnte, kan ikke henregnes til den episke heltedigtning, da de nærmest må betragtes som lejligheds-digte, opståede i anledning af en eller anden bestemt begivenhed, og kan derfor ikke bruges som bevismiddel, når spørgsmålet drejer sig om den oprindelige episke stil. [2] Men så står hele den religiøse digtning tilbage. Man kunde måske indvende, at i følge det som nylig blev anført, kan den langt mindre bruges som et middel til at afgøre, hvorledes „episke begyndelser“ oprindelig har lydt. Men man bør dog huske på, at den arvede hele den verdslige digtnings ydre, tek-

---

[1] Jvf. indledningen s. 2—3.

[2] Det betydeligste af dem „Byrhtnoth“ mangler desuden begyndelsen.

niske apparat, og man kunde derfor vænte, også at finde vink til belysningen af det spørgsmål, som her ligger for; ganske skuffet bliver man heller ikke. Naturligvis må man ikke vænte at finde en ejendommelig begyndelse ved alle de sange, som håndskrifterne og udgiverne fremstiller som selvstændige digte, ti inddelingen er undertiden noget vilkårlig. — I den cyklus af digte der går under *Kædmons* navn begynder både *Exodus* og *Daniel* (men rigtignok ikke *Genesis*) med den vel kendte episke formel: *„jeg (vi) har erfaret“*, der jo også danner indledningen til selve Beovulfskvadet: *(Hwæt! we Gár-Dena . . . þrym gefrunon).*[1] Den eneste lævning vi har bevaret af Tyskernes episke heltedigtning, sangen om *„Hildebrand“* begynder jo netop med ordene: *„Ik gehôrta ðat seggen“*. Des værre mangler så mange af vore eddakvad begyndelse, men vi kan dog finde adskillige eksempler på det samme; som *Oddrúnargrátr (Heyrðak segja) Guðrúnarhvöt (þá frá ek sennu)* og *Atlamál* (*Frétt hefir öld ófu*). Foruden i Exodus og Daniel finder vi også denne formel i begyndelsen af *Phönix*, *Andreas*, *Juliana*; nær beslægtet med denne begyndelse: „jeg har erfaret“ er en anden: *„jeg vil fortælle, synge en sang“*, o. lgn., og herpå findes også adskillige eksempler i den oldengelske religiøse digtning. f. eks.: *„Det hellige Kors“* (*ic secgan wylle*), *Kvindens Klage* (*ic þis giedd wrece*) o. s. v.[2] Når disse formler er så gennemgående i den religiøse digtning, så at der blandt her hen hørende episke digte kun kan nævnes nogle få undtagelser (som Genesis, Elene)[3], er man berettiget til at slutte, at de oprindelig har hørt hjemme i det oldengelske epos, og at derfor en sang, som skal be-

---

[1] En sjælden gang kan forekomme 3dje pers. som i „Bí manna móde“(jvf. Atlamál).

[2] I forbindelse med denne formel forekommer ofte et udråbsord „hwæt!“ (det første ord i Beovulfskvadet); det er oprindelig intetk. af „hvá“ (hvo), men er nu bleven til en ligefrem interjektion, der slår til lyd, kræver opmærksomhed og stilhed.

[3] Og selv disse undtagelser begynder på en måde, der tydelig nok viser, at de er selvstændige digte.

gynde på en helt anden måde, allerede derved må være noget mistænkelig.

Begyndelsen af 1ste gamle sang lyder således, lidt udførligere end den oven for blev givet: Det fra hjemmet spurgte — Higelaks hirdmand — ædel blandt Goter — Grændels udåd; — han var blandt mennesker — den kraftigste i styrke — på den tid — af dette liv — herlig og mægtig; — han bød det gode — hav-skib at berede — sagde, han kamp-kongen — over svanevejen — søge vilde — den herlige fyrste, — da han var i trang for mænd;" og dernæst fortælles videre, at ingen frarådede ham den rejse, men at alle opmuntrede ham dertil, hvorpå han gør sit skib rede og sejler afsted. Müllenhoff (s. 197) siger om denne sang, at „wie so viele epische lieder sezt es die sage im allgemeinen als bekannt voraus. Wer Hygelac und Hygelacs degen, der gute unter die Geaten sei, wird nicht gesagt, sondern als den zuhørern bekannt angenommen." At folkedigtningen ofte begynder således „in medias res er" ganske vist, men den sang, M. lader begynde med v. 386, stiller dog for store fordringer til tilhørerne; Beovulfs navn nævnes slet ikke i begyndelsen, først i v. 526 erfarer vi, at hans fader hed Ecgthjov, og endelig får vi i v. 683 at vide, at han hedder Beovulf; således kunde umulig den digter have båret sig ad, mener M., der lige i forvejen havde talt udførlig om Danskerne, men nok en digter der dermed begyndte en ny sang; dette er dog et stort spørgsmål; jeg mindes ikke fra den gotisk-germanske oldtidsdigtning et eneste eksempel på noget lignende; „Higelaks tegn" synes bestemt at pege på, at Beovulf har været omtalt tidligere.

Den „1ste gamle Sang" begynder altså med at omtale, hvorledes Beovulf i sit hjem erfarer Grændels ødelæggelser, fortsætter med hans rejse til Danmark og kamp med Grændel, og slutter så med (1640 flg.), at nu, efter at Grændel var besejret, havde Danskerne fået deres ønske opfyldt; og som et tegn på, at deres sorg var til ende, fremlagde Beovulf under Heorots tag troldens arm og skulder (1666). Denne sang afrunder sig altså ganske let til et selvstændigt hele, med mindre der skulde findes det i indholdet, som med

bestemthed pegede ud over selve sangen og krævede en fortsættelse. Det er der, så vidt jeg kan skønne, imidlertid ikke; ganske vist fortælles der ikke noget om, hvorledes Hrodgar takker og belønner Beovulf, eller om hvad der bliver dennes senere skæbne osv., men hvis man vilde kræve det, så stillede man uberettigede fordringer. Vi er næmlig så heldige, med temmelig sikkerhed at kunne afgøre, hvad man kan forlange af et folkeligt kvad, der behandler et enkelt optrin i en helts liv, og danner et lille selvstændigt led af en fortløbende besyngelse af dette. Det eksempel, der skal bruges, må ganske vist hentes fra et andet folk, men som dog er så nær beslægtet med Angelsakserne, og så overensstemmende med dem i mange punkter, blandt andet i den episke poesies vilkår og udvikling, at det må være tilladt at drage slutninger ud der fra angående den oldengelske digtning. Her tænkes selvfølgelig på heltekvadene i den „ældre edda“. Saa vidt man kan skønne, har han, der samlede disse kvad, kun optegnet, hvad han forefandt i overleveringen, og optegnet det i den skikkelse, hvori han traf det; derved har vi fået en række indbyrdes uafhængige folkelige kvad, der særlig drejer sig om en enkelt slægts (vølsunge-ættens) liv og bedrifter, uden at samleren har forsøgt på at sammenarbejde disse kvad til et selvstændigt hele, i det det højeste han drister sig til er, at give en lille prosaisk indledning eller efterskrift, der enten er rent overflødig, eller indeholder gamle vers opløste i prosa. Ved nu at undersøge disse kvad vil det vise sig, hvad der i grunden næsten følger af sig selv, at hvert af dem kun behandler ét optrin, én begivenhed, undertiden med korte vink frem og tilbage i tiden. Således handler *Fáfnismál* om kampen med *Fáfnir*, *Sigrdrífumál* om mødet med *Sigrdrífa*, *Sigurðarkviða Fáfnisbana* III om *Sigurds* forhold til *Gudrun* og *Brynhild*, og de begivenheder der udspringer deraf osv. Med dette for øje vilde der altså ikke kunde være noget at indvende imod, at betragte det afsnit af Beovulfskvadet, der handler om kampen med Grændel, som et oprindeligt, selvstændigt, folkeligt kvad, hvis der da ikke er andre ting, der taler derimod. Dette

er der imidlertid. I det foregående har der stiltiende været gået ud fra, at det omhandlede afsnit „første gamle sang" virkelig med rette kan kaldes et folkeligt kvad i følge sin stil og tone, og det vilde jo være betingelsen for, at man kunde drage slutninger fra eddakvadene til det; hvis man derimod kan godtgøre, at det bærer mærker af et yngre standpunkt, af en bevidst kunstnerisk indvirkning, bliver det højst tvivlsomt, om man i så tilfælde kan anvende den oven for fremsatte theorie om en fortløbende besyngelse, bestående af en række indbyrdes uafhængige kvad. Dette forhold kan være ganske naturligt for et umiddelbart, ureflekteret standpunkt; ti en umiddelbar natur retter kun sin opmærksomhed på ét bestemt punkt ad gangen, sænker sig ned i den genstand, hvormed den i øjeblikket er beskæftiget, og lader sig opsluge af den, medens et reflekteret sind, med det samme det er i sin genstand, er over den, spejdende efter de forhold, hvori den står til andre genstande, og bestræbende sig for at forstå den og fremstille den, ikke som noget særskilt for sig, men som et led i et større hele. Hvis man derfor tænkte sig en reflekteret digternatur stillet over for en række kvad af den omtalte beskaffenhed, vilde han bestræbe sig for at sammensmælte disse selvstændige enkeltheder til et sammenhængende hele, hvad der med nødvendighed vilde medføre en større eller mindre *bearbejdelse* af de foreliggende kvad, og ikke blot en sammenhægtning af dem; og når dette var sket, vilde man ikke længere kunde tale om *folkelige* kvad, eller være i stand til at pille sådanne ud af det sammenhængende konstdigt, ti en organisk enhed kan ikke opløses ved en mekanisk udskilning af enkeltheder. — Kan man altså i den „første gamle sang" i Beovulfskvadet påvise mærker af en reflekteret digternatur, er det sandsynligt, at vi her har, ikke et selvstændigt folkeligt kvad, der kan tages ud af sin sammenhæng, og stilles op som noget for sig, men at den kun er et mindre afsnit af et sammenhængende digt.

For at kunne afgøre om et givet digt er „folkeligt" eller ikke, må man have visse regler at dømme efter, og de må dannes dels *a priori*, efter hvad man kan slutte, der

må være en naturlig udtryksmåde for et umiddelbart standpunkt, dels ad historisk vej, ved en undersøgelse af kvad, som man på anden måde kan bevise, må betragtes som folkelige. Det vilde selvfølgelig her ligge nærmest at benytte oldengelske digte, for så vidt der fandtes nogen af den beskaffenhed; forholdet stiller sig imidlertid her temmelig uheldigt. Foruden Beovulskvadet har vi som tidligere bemærket ikke bevaret et eneste episk heltedigt fuldstændigt, men kun to ubetydelige brudstykker, næmlig om kampen på *Finsborg*, og nogle vers af et kvad om kong *Valder*; det første indeholder 95 vers, det andet 119.[1] De er altså så korte, at de ikke godt kan lægges til grund for en undersøgelse, men vil alligevel med held kunne benyttes som hjælpemiddel[2], hvis vi andetsteds kan finde så fyldigt stof, at der deraf kan uddrages visse regler og bestemmelser med hensyn til folkelig besyngelse. Og det eneste gotisk-germanske folk, der yder de fornødne betingelser i så henseende, er Nordboerne, gennem den række heltekvad der er opbevarede i den ældre edda. Spørgsmålet bliver nu, om man er i stand til at vise, at de virkelig er ægte folkelige kvad.

Det er tidligere blevet bemærket, at samleren af den ældre edda, så vidt vi kan se, har givet de kvad, han fandt i den mundtlige overlevering, uden noget forsøg på bearbejdelse eller omarbejdelse; dette fremlyser tydelig nok af deres forfatning i det hele taget, blandt andet også af en såden lille interessant efterskrift som den til *Brot af Sigurðarkviðu.* „I denne sang er der fortalt om Sigurds død, og her fremstilles det således, som om de dræbte ham ude; men nogle siger således, at de dræbte ham inde i hans sæng, medens han sov. Men tyske mænd siger, at de dræbte ham ude i skoven; og i det gamle Gudrunskvæde hedder det, at Sigurd og Gjukes sønner var redne til tings[3],

[1] Efter Stephens' inddeling, efter Greins 123.

[2] Det samme gælder om den eneste lævning, vi har af det oldtyske epos, sangen om „Hildebrand."

[3] Som bekendt en misforståelse af Guðrúnarkviða II, v. 4,

den gang da han blev dræbt; men det er alle enige om, at de sveg ham, medens der var fred og venskab mellem dem. og at de anfaldt ham, da han lå og ikke var forberedt." Denne lille bemærkning viser klart den objektive stilling samleren indtog over for de overleverede kvad, så at han slet ikke forsøgte at forlige deres modsigende beretninger om Sigurds død, men ganske simpelt beretter, at de er modsigende. Når man altså ikke i denne retning sporer nogen bevidst kunstnerisk indvirkning, fordi denne vilde have ytret sig i forsøg på en sammenarbejden til større helheder, kunde man måske, i henhold til hvad der tidligere er bleven sagt, betragte dette som et tilstrækkeligt bevis for, at vi her har ægte folkelige kvad, og i det væsentlige kan man vel også gøre det; men man bør dog samtidig indrømme muligheden af, at en yngre bevidst konstnerisk indvirkning kunde have haft indflydelse på kvadenes stil og tone, selv om den ikke har nået at gøre sig så meget gældende, at den har forsøgt en sammensmæltning af dem. Måske kan man også i enkelte af dem påvise spor af en yngre stilart, der peger i retning af konstdigtningen, på grund af at de er mere udformede, pragtfulde, eller har mange poetiske omskrivninger eller bruger yngre versformer o. lgn. (f, eks. *Helgakviða Hundingsbana* I, *Atlakviða* og *Atlamál*), men i det hele og store er man vist berettiget til at antage, at vi i den ældre eddas heltekvad har en ægte folkelig episk stil, til trods for, at de har gået adskillige århundreder fra mund til mund, og først er bleven optegnet midt inde i middelalderen, i en kristen tid, der benyttede en ganske anden poetisk form og stil[1]. Det vilde føre for vidt på

---

[1] Den indvending mod eddadigtenes ælde, som vil gøre gældende, at de ikke kan tænkes tilbage i en ældre tids sprogform, uden at rimstavene kommer i uorden, siger ikke stort. Enkelte ord kan jo i tidens løb meget godt være bleven ombyttet, uden at meningen er bleven en anden; hvor let dette kan ske, kan man jo blandt andet se, ved at sammenstille disse to vers i de to Helgekvider: H. Hundb. I, 33: „Hverr er landreki — sá er liði stýrir — ok hann feiknalið — fœrir at landi. H. Hundb. II (Grundtvigs udg. s. 94): Hverr er fylkir — sá er flota stýrir — ok feiknalið — fœrir at landi?"

dette sted at komme ind på en udførlig begrundelse af det berettigede i denne formodning [1], og jeg skal derfor blot bemærke, at man ved afgjørelsen af ældre og yngre især har to kændemærker at rette sig efter, næmlig, versemålet og de poetiske omskrivninger; da de i det væsentlige har bevaret det versemål, som vi véd har været det ældste blandt de gotisk-germanske stammer og fælles for dem alle, og da det poetiske billedsprog forholdsvis er anvendt meget sparsomt og nøgternt i sammenligning med den senere konstpoesie, så er der al rimelighed for, at den poetiske stil i det hele taget står på det ældre folkelige trin, da den er så nøje sammenknyttet med versemål og billedsprog, at en større forandring i disse nødvendigvis også måtte medføre en væsentlig forandring i den. Endvidere kunde man pege på disse kvads mangel på reflekterende betragtninger — en af de første ytringer af en frembrydende konstdigtning — og til slutning igen minde om Islændernes forunderlige, historiske objektivitet. At de var i besiddelse af denne i en sjælden grad viser hele sagaliteraturen, viser Snorre sammenlignet med Sakse, og denne objektivitet muliggjorde en måske enestående troskab i overleveringen af poetiske og historiske æmner. — I følge dette skulde det altså være berettiget at betragte heltedigtene i Edda som ægte folkelige kvad og bruge dem som kriterium over for Beovulfsdigtet; imidlertid bør man dog huske på, at om de end tilhører et folk, der er nær beslægtet med Angelsakserne, så er det dog et andet folk, og man må indrømme muligheden af, at der hos dette, inden for den fælles ramme, har kunnet udvikle sig særegne ejendommeligheder. At dette virkelig forholder sig så, vil senere blive vist, og der kræves derfor en vis forsigtighed i sammenligningen; men trods disse forskelligheder, er det fælles så overvejende, at man, med det fornødne forbehold, af de eddiske heltekvad kan uddrage regler for et folkeligt kvads beskaffenhed, som også kan anvendes ved en undersøgelse

[1] Se om hele dette forhold særlig S. Grundtvig: Den nordiske oldtids heroiske digtning. Kbhvn. 1867.

af den oldengelske digtning. — Opmærksomheden bør rettes mod følgende hovedpunkter: 1) fortællemåden, 2) forholdet mellem fortællende vers og tale-vers, 3) reflekterende og ræsonnerende betragtninger, 4) kristelige udtryk.

Fortællemåden i et ægte folkeligt kvad er, hvad man kunde kalde, rent episk, det vil sige en rolig, jævnt fremad skridende skildring af de foreliggende begivenheder, uden spring i fremstillingen, og uden disse apropos'er, hvormed en digter undertiden drejer af fra hovedbegivenhedernes slagne landevej, for at indlade sig, stundom temmelig vidtløftig, på en skildring af personer og forhold, der står i et meget fjærnt eller slet intet forhold til fortællingens egentlige æmne. Hvorledes stiller nu den „første gamle sang“ sig i den henseende? Der kan fra denne side ikke være noget at indvende imod den; jævnt og rolig fortælles det, hvorledes Beovulf i hjemmet får underretning om Grændels udåd og beslutter om muligt at dræbe ham; så skildres gangen til skibet, sejladsen over havet og landingen i Danmark; landvogteren spørger dem, hvem de er, og B. giver ham oplysning derom, hvorpå han viser dem vej til Heorot. Da de er komne til hallen, spørger en hirdmand dem om, hvor fra de er og hvad de vil, og efter at have fået det at vide, mælder han dem for Hrodgar, der tillader, at de stedes for ham; hirdmanden går ud og forkynder dem dette, hvorpå de træder ind i hallen, og B. går frem og hilser på kongen med en temmelig udførlig tale, i hvilken han beretter sit ærinde, og beder om tilladelse til at kæmpe med Grændel; dette bevilliger Hrodgar, og alle sætter sig nu ned til drikkegildet. Under dette begynder en af kongens hirdmænd, Hunferd, at udspørge B., om han er den samme, som en gang havde foretaget den berømte svømmetur sammen med en anden kæmpe ved navn Breca, og han tilføjer nogle spydige bemærkninger om, at B. ikke kunde kappes med denne, og spår ham en drøj medfart, hvis han vover at kæmpe med Grændel. Som svar herpå giver Beovulf en meget udførlig fremstilling af den omtalte svømmetur, med dens eventyr og rædsler, for at rette Hunferds urig-

tige fremstilling, og besvarer dennes spydigheder med andre, i det han bemærker, at hvis Hunferd havde været saa modig en karl, som han giver sig ud for, vilde Grændel sikkert ikke have faaet lov til ustraffet at hærje Heorot i så lang tid. Gildet fortsættes; dronningen Wealhthjov går frem, hilser på Beovulf og række ham et bæger til velkomst; denne takker derfor, og erklærer, at enten skal han dræbe Grændel, eller også selv miste livet. Da sængetid kommer, går Hrodgar med sin hird bort fra hallen, for at sove i et andet hus, medens B. og hans kæmpeskare bliver tilbage. Om natten kommer Grændel ind, medens alle sover, undtagen Beovulf, griber en af kæmperne og æder ham, men kommer så i kast med B., og en vældig brydekamp begynder, hvorpå enden bliver, at trolden slipper bort med tabet af en arm.

Som man ser, skrider fortællingen ganske jævnt og rolig fremad, og skulde der være tale om, at den nogen steder viger betydelig af fra den slagne vej, måtte det være i beretningen om Beovulfs ungdomseventyr; men man bør lægge mærke til, at den gives i en samtale mellem Hunferd og B. At den slags ordtrætter har været noget meget almindeligt i de tider, kan man let forstå, og at de også blev behandlede af poesien, viser eddakvadene os.[1]

Men selv om ikke gangen i beretningen kunde give anledning til nogen indvendinger, er der dog måske en anden side af fortællemåden, der kunde vække betænkeligheder, og det er dens bredde. Sammenligner man partier af den „første gamle sang" med tilsvarende partier af eddakvadene, vil man se en mærkelig forskel. Man behøver blot at tage et afsnit som det om Beovulfs forberedelser til rejsen, hans sejlads og ankomst til Danmark, og så søge efter en lignende skildring i eddakvadene; man vilde lede forgæves (v. 408).

[1] F. eks. samtalen mellem Gudmund og Sinfjötli i „Helgakv. Hund. I"; beslægtet hermed er den slags ordtrætter, hvor formålet er, at den ene part eller bægge parter kan få lejlighed til at udfolde sin lærdom; samtalen mellem Hunferd og Beovulf skal jo nærmest tjæne som middel til, at den sidste kan få anledning til at glimre med sit ungdomseventyr.

Havde den ædle
Gote-fyrste
kæmper kåret,
af dem som kan kækkest
finde kunde;
selv femtende i tal
han hav-træet (skibet) søgte.
En mand viste
— en søkyndig mand —
landemærkerne.
Skaren [1] skred frem,
skibet var på bølgen,
båden under bjærget;
rede kæmper
stege på stævn;
havets strømme
hvirvled på sandet;
mænd bare
i skibets skød
strålende skatte,
herlige krigsrustninger;
mænd udskød
til den lystige færd
det bundne træ; [2]
gik da over bølgen,
jaget af vinden,
den skumhalsede flyder,
lig en fugl;
indtil om morgenen [3]
den næste dag
den stævn-snoede
så langt havde skredet,
at de søfarende
land skued,
mørke klipper,
stejle bjærge,
side sønæs;
da var farten leden
ved rejsens ende. [4]
Gote-kæmperne
på vang stege,
hav-træet de bandt;
brynjer klirred,
kamp-klæderne.
Gud de takked,
fordi at søfærden
var let dem vorden.
Dem skued fra volden
Skjoldungernes vogter,
han som havkysten
skærme skulde,
bære over bord [5]
skinnende skjolde,
kamprede rustninger;
ham nysgerrighed plaged
såre i sind,

---

[1] Hdskr. har „fyrst"; Grundtvig foreslår „fyrd".

[2] ɔ: hvor plankerne er vel sammenføjede, sammenbundne.

[3] Hdsk. har „án-tíd"; det dunkle i dette udtryk er tidligere bemærket (jvf. s. 24 anm.). Heyne oversætter „dieselbe zeit", Grein: „erste stunde des tages?", med henvisning til „nón-tíd."

[4] Enkelthederne i disse to linjer har man hidtil ikke været i stand til at give en tilfredsstillende fortolkning af, skønt meningen er klar nok.

[5] „Bolca" overs. Grein (glossar) ved „schiffgang", men det passer ikke godt i et udtryk som „þær he on bolcan sæt" (Andreas v. 305).

hvem de mænd vare.
Til stranden han derfor
på sin hest red,
Hrodgars foged;
mægtig han rysted
kraft-træet (spydet) i hånden;
spurgte med ord:
— — — — — — — — —

Man hører straks, at dette er en ganske anden stil, end den man kænder fra eddakvadene; i sammenligning med disse er den bred og ordrig. Kun ét sted, næmlig i Helgakv. Hundb. I v. 28—30 finder vi en skildring af en sejlads, der med hensyn til udførlighed kunde sættes ved siden af de nys citerede linjer; men dette er også en enestående undtagelse. Det er for resten ikke så ganske let at anstille en pålidelig sammenligning, fordi det rent fortællende element i eddakvadene ofte, for ikke at sige som oftest, er opløst i prosa — det gælder i al fald for de ældre kvads vedkommende — så at vi kun har replikerne tilbage af de optrædende personer. Vi har dog bevaret en del fortællende vers, og et par sammenligninger mellem disse og tilsvarende afsnit i Beovulfskvadet, vil kunne anskueliggøre forskellen. — Når man lægger mærke til, hvor nøjagtig digteren er med alle enkeltheder i de nys citerede linjer, når man ser, hvorledes han går fra det ene til det andet, uden at springe et eneste mellemled over, så at man får at se, hvorledes Beovulf i spidsen for sine kæmper går ned til havet, hvor skibet flyder på vandet, medens bølgerne skylle op på sandet; når man dernæst hører, at de bærer deres kostbarheder og rustninger ombord på fartøjet, der så som en skumhalset svane flyder hen over havet, indtil de ser de danske kyster stige op af vandet, med stejle brinker; at de går i land og fortøjer skibet, hvorpå de tiltales af landvogteren, der har opdaget dem og rider ned til stranden, for at høre hvem de er — når man har hele denne minutiøse skildring i tanker, og så vælger en noget lignende beskrivelse fra et af eddakvadene, vil man mærke den slående forskel. Den gang Atles sendebud, i følge Oddrúnargrátr 23 flg., havde opdaget forholdet mellem hans søster Oddrun og Gunnar Gjukesøn, skyndte de sig tilbag eog mældte Atli, hvad de havde set: derpå hedder det:

25 Men de for Gudrun
ganske skjulte,
det som hun dog nærmest
vide skulde.
Larm var at høre
af de guldhovede,
da i gård rede
Gjukes arvinger.

26 De af Høgne
hjærtet skare,
men i ormegård
den anden lagde;
den kloge konge
harpen slog,
fordi han ønsked, at jeg
ham hjælpe skulde.

Altså slet ingen indledning, der kan fortælle om, hvorledes Gjukungerne gør sig rede, og om hele deres rejse, indtil de kommer til Atles borg; men med et vældigt spring sætter digteren over alt dette, og fortæller os deres ankomst, ved at beskrive den larm, som deres heste gør, i det de rider ind i Atles gård; og de følgende begivenheder fortælles på en lige så kortfattet måde. — Efter at Nidud, Njara-drotten, havde hørt, at Völund sad ene i Ulvedalene, beslutter han, at drage til hans bolig, for at bemægtige sig hans kostbare skatte; dette fortælles således i Völundarkv. 7—8:

7 Det spørger Nidud
Njara-drotten,
at ene Völund
sad i Ulvedale.
8 Om natten fore kæmper,
naglede vare brynjerne,
deres skjolde blinked
mod den skårne måne;
de stege af sadler
ved salens gavl,
de gik ind der fra
op gennem salen.

Her får vi dog altså lidt at vide om selve rejsen, hvor kortfattet skildringen end er; men der gælder dog det samme om dette som om det foregående citat, at vi ikke her, således som i de anførte linjer af Beovulfskvadet, har en skildring, der følger begivenhederne skridt for skridt, og giver besked om alt, uden at springe noget led over. De anførte eksempler vilde naturligvis med lethed kunne forøges, men de vil være tilstrækkelige til at vise forskellen. Spørgsmålet bliver da nu: kan der sluttes noget fra den store bredde og udførlighed, vi finder i Beovulf i sammenligning med eddakvadene? Hvis virkelig disse kvads stil er den ægte folkelige, kan man ikke godt gøre anden slutning,

end at den større bredde og det mere udførte i det oldengelske digt, skriver sig fra en indvirkning af konstdigtningen. At denne har en tilbøjelighed i retning af en bred udmaling i modsætning til folkedigtningens forkærlighed for sammentrængthed og korthed, viser literaturhistorien tydelig nok; man behøver blot at huske på middelalderens folkeviser over for dens romantiske ridderdigtning. — Der er dog imidlertid et forhold at tage hensyn til her. Det er allerede tidligere blevet antydet og vil senere blive vist, at lige så lidt som man fuldt ud, i alle enkeltheder, kan betragte det oldislandske sprog som det fælles nordiske oldsprog, lige så lidt kan man betragte den tilsvarende literatur og blandt andet den poetiske stil og form som en nøjagtig type på noget fælles nordisk, selv om den nok i hovedtrækkene kan gå derfor. Der er forhold, som tyder på, at den overordentlige ordknaphed og sammentrængthed, der er ejendommelig for eddakvadene, tildels er noget særlig islandsk. Men selv om man vil indrømme dette, kan man dog vist, med henblik på middelalderens folkevise, slå det fast som en regel, at al folkedigtning ynder sammentrængtheden, foretrækker at give os en situation med enkelte, kraftige strøg, der levende fremhæver hovedtrækkene i det billede, der skal manes frem for os, men lader alle enkelthederne ligge uudførte. Og ud her fra måtte man da, som nys bemærket, komme til den slutning som den sandsynligste, at vi i Beovulfskvadets store bredde og udførlighed sporer konstdigtningens indvirkning. At en sådan bredde findes i dette kvad er rigtignok kun bleven vist for de oven for citerede linjers vedkommende, men disse blev med vilje valgte, fordi de sikkert hører til et af de afsnit, der bedst har bevaret den episke folkedigtnings tone[1]; man vil med lethed kunne påpege partier, der er endnu bredere end det her anførte, f. eks. beskrivelsen af kampen med Grændel, der optager ikke mindre end 150 vers (1489—1639), for ikke at tale om

[1] Også Müllenhoff anser dette parti af kvadet for at være et af de mest oprindelige og mindst berørt af senere indflydelser (Haupts Z. f. d. A. XIV. s. 197).

steder, hvor benævnelsen „bredde“ vilde være for mild, og hvor ordet „udtværethed“ vilde passe bedre.

Det andet punkt, der skulde tages hensyn til, var forholdet mellem fortællende vers og tale-vers. Et af de sikreste kændemærker på ægte, folkelig, episk stil er det, at de optrædende personer får replik inde i fortællingen; at dette forholder sig således, viser alle eddakvadene, så vel som den oldtyske lævning af et episk kvad, vi har i sangen om „Hildebrand“, og hvor indgroet denne ejendommelighed var, ses klart deraf, at den er optaget og anvendt i meget stor udstrækning i den oldengelske religiøse digtning; og det afsnit af Beovulfskvadet vi her taler om, første gamle sang, har anvendt samme methode. Så længe sagen således holdes i al almindelighed. er der ingen vanskeligheder, men de kommer, hvis man vil gå videre, og søge at vise, i det mindste tilnærmelsesvis, i hvilket forhold fortællende vers og tale-vers skal stå til hinanden i folkelige kvad. Til grund for en sådan undersøgelse måtte da eddakvadene lægges, men der vil så vise sig en lignende mislighed som ved det foregående punkt; i mange af kvadene er næmlig, som nys bemærket, det fortællende element bleven opløst i prosa, så vi kun har replikerne tilbage, hvorved det bliver vanskeligt at udfinde en målestok; men selv om man vælger kvad, hvor dette ikke er tilfældet, er det dog et spørgsmål, om man kan opstille forholdet i eddakvadene som typisk for hele den gotisk-germanske stammes oldtidsdigtning. Også her har vi sikkert en særlig norsk-islandsk udvikling, der ytrer sig i en tilbøjelighed til at indskrænke det rent fortællende element til det mindst mulige, så at enkelte kvad endogså næsten udelukkende består af tale-vers, (som *Fáfnisb.* I, *Fáfnismál*)[1]. Man må derfor nøjes med at holde sagen mere i almindelighed; hvis man tager et så pålideligt kvad som *Völundarkviða* vil det vise sig, at omtrent halvdelen af versene er tale-vers; og undersøger man „første gamle sang“ i denne henseende får man omtrent det samme forhold, så at der fra denne side

[1] Se herom nærmere under afsnistet: „B.-kvadets poet. karakter.“

ikke kan være noget væsentligt at indvende mod dette afsnit, især når man lægger mærke til, at tale-versene forekommer nogenlunde jævnt spredte over hele partiet.

Med hensyn til tale-versene er der endnu et forhold at tage i betragtning, som også kunde være behandlet under „bredde i fortællemåden", og det er vidtløftige og vidt udsvævende taler, hvoraf der forekommer flere i Beovulfskvadet, og deriblandt én i det mindste i dette afsnit. Det, der oven for blev bemærket om det ikke-folkelige i den bredt udmalede fortælling, gælder selvfølgelig lige så fuldt taler eller repliker, der er af en lignende beskaffenhed. Den replik, der her tænkes på, er Beovulfs svar til Hunferd, da denne på en noget spydig måde har spurgt ham, om han er den samme, som en gang svømmede omkap med Breca; den udgør i det hele over halvandet hundrede vers (v, 1053—1206). Repliker på den længde er så godt som ukendte i eddakvadene [1]; det er yderst sjældent, at de kan indeholde et lignende antal vers (som Brynhilds tale i Sig. Fafb. III v. 55—71), for det meste er de langt kortere. Når man læser de taler, Sakse ofte lader sine helte holde, er man straks på det rene med, at sådanne vidtløftige, rhetoriske foredrag, er aldrig udgåede af deres mund; således føler man også straks her, at den omtalte replik af Beovulf, der er en detailleret beskrivelse af en langt tilbage liggende begivenhed, aldrig kan være bleven sagt i det virkelige liv, og dermed er i grunden også sagt: heller ikke i folkedigtningen, ti denne slutter sig, i alt væsentligt, stramt og nøje om virkeligheden; men netop konstdigtningen foretrækker i almindelighed det udmalede, detaillerede, og derfor sporer vi sikkert også dens indflydelse i det nævnte afsnit.

---

[1] Man bør her naturligvis se bort fra sådanne anomale forhold som i „Guðrúnarkviða önnur", hvor Gudruns lange enetale kan tænkes tilbage i den almindelige episke stil ved at sætte hun for jeg, eller som i „Sigrdrífumál", hvor Sigrdrífa giver sine råd; her er det umuligt at angive, hvor mange af disse der oprindelig har hørt til kvadet; traditionen kunde med stor lethed blive ved: for det tolvte, for det trettende o. s. v.

Vi kommer nu til det tredje kriterium, og det er ikke det mindst vigtige. Forskellen mellem folkedigtning og konstdigtning vil jo i det væsentlige falde sammen med forskellen mellem umiddelbar og reflekteret poesi. Fastholder man dette, vil man kunne vænte følgende ejendommeligheder ved folkedigtningen: digteren fortæller ganske objektivt det, hvorom hans kvad drejer sig, uden nogensinde at træde ud af sin tilbagetrukne stilling, for at ytre sin personlige mening om et eller andet punkt; ganske nøjagtigt er det måske ikke at udtrykke sig på denne måde, da det kunde antyde, at digteren med bevidsthed stillede sig objektivt over for sin fortælling, med vilje indtog den reserverede stilling. Et sådant forhold kan man finde i den moderne tid, især hos den dramatiske digter, men sagen er en anden med fortatteren til et folkeligt oldkvad; han gør heller ingen personlige bemærkninger, ti for at gøre det, måtte han stå uden for sit æmne, men det ejendommelige for ham er, som det allerede tidligere er blevet bemærket, at han ikke, således som den dramatiske digter, svæver over sit æmne, men hviler i det. Og lige så lidt som en folkelig skjald selv vilde gøre reflekterende bemærkninger, lige så lidt vil eller kan han lægge sådanne i munden på sine personer. Og dette, som man altså kunde slutte sig til *a priori*, bekræftes også fuldstændig af de lævninger, vi har bevaret af vor folkestammes oldtidsdigtning. Her behøves dog en lille sidebemærkning. Man kunde næmlig pege f. eks. på „*Hávamál*“ i den ældre edda, og spørge: er disse vers ikke resultater af en reflektion, og bliver de alligevel ikke udgivet for at høre til folkedigtningen. Bægge dele må besvares bejaende, og dog modsiger det ikke, hvad der nylig blev sagt. Forskellen mellem den folkelige digter og konstdigteren var jo den, at den første smælter sammen med sit æmne, den anden er både over og i det på én gang. Dette forhindrer altså ikke, at en umiddelbar digter kan forfatte poetiske læreregler som udslag af en naturlig livsfilosofi, når dette netop er det æmne, der beskæftiger ham; en ganske anden sag vilde det blive, hvis digteren vilde stikke sådanne

udslag af en reflektion midt ind i en rent episk beretning, hvor altså et episk stof er hans genstand; ti så vilde der kræves, at han på én gang skulde være i og uden for sit æmne. Hermed skal det imidlerlid ikke være sagt, at der slet ikke kan forekomme nogen af den omtalte slags læreregler i et ægte folkeligt kvad, skønt de er resultater af en reflektion. Reflektion og reflektion er næmlig to ting. Fordi man kalder en vis tid umiddelbar, er det naturligvis ikke meningen, at man vil frakænde den al reflektion. Reflektionen er tilstede også på det umiddelbare standpunkt, men den er ikke frigjort, den er bunden i fantasien, og det viser sig tydelig i den form, den benytter til at udtale sine resultater; den er næmlig poetisk, og resultaterne kommer frem i skikkelse af „*ordsprog*“ og „*ordsprogelige talemåder*“. Men så snart dette ikke er tilfældet, så snart udtrykket bliver abstrakt ræsonnerende, har man et reflekteret standpunkt, en konstdigtning. Man kan finde eksempler på sådanne „ordsprogelige talemåder“ i „første gamle sang“; f. eks, i følgende linjer:

897 Send til Higelak,
hvis „*Hild*“ mig tager,
det bedste af kampskrud,
som mit bryst værger,
den herligste klædning,
det er Hrædlas[1] arv,
Völunds værk;
altid går skæbnen, som hun skal.

Ingen kunde med billighed stødes over denne bemærkning; det samme gælder til dels, om ikke i så høj en grad, om den følgende. Beovulf fortæller om sin lange, farefulde svømmetur, og hvorledes han endelig til sidst så land og kunde anse sig for frelst:

1134 — — — — — — —
så at jeg sø-næs
skue kunde,
vindomsuste volde;
*(ofte frelser skæbnen
ufejg[2] mand,
når hans kraft dued,*
— — — — — — — — —

Her kommer den reflekterende bemærkning som et parenthetisk indskud og er lidt længere end i det foregående

[1] Kændes ellers ikke; måske en fejlskrivning for Hréðles.
[2] ɔ: ikke bestemt til døden; jvf. oldn. „feigr.“

tilfælde, men har alligevel fuldstændig ordsprogets form, og kan ikke vække nogen betænkelighed. Derimod vil man straks høre, at det næste eksempel er af en ganske anden beskaffenhed. Digteren fortæller, hvorledes Beovulf lægger sig til hvile i hallen tillige med sine kæmper, den nat da han vænter på Grændel; ingen af dem tror, at de nogen sinde mere skal se deres fædreland igen:

1386 Men drotten (Gud) dem gav
kamplykkens væv [1],
Wedernes kæmper
trøst og hjælp,
at de deres fjende,
ved én enestes kraft
overvælded
— ved hans egen magt;
for vist er det víst,
at den mægtige Gud
over mennesket råder
gennem alle tider. [2]

Her har vi et rent abstrakt ræsonnement, og man vilde ikke være i tvivl om, hvorledes man skulde opfatte det, selv om ordet Gud ikke forekom deri. For resten leder dette ords tilstedeværelse os til endnu et hensyn, der er at tage, når man søger at skælne mellem folkedigtning og konstdigtning, i al fald når talen, som her, er om en hedensk folkedigtning og en kristen konstdigtning, og det er, *om* man finder spor af en kristelig livsbetragtning.

En gennemlæsning af digtet vil nu straks vise, at ord og vendinger, som forudsætter kristendommen, findes spredte ud over det i omtrent hele dets udstrækning. Ens første tanke ved denne iagttagelse vilde måske være den: da grundlaget for kvadet må være hedensk, mon da ikke de steder, der bærer spor af en kristen tankegang, er senere tilsætninger, en yngre tids interpolationer, der imidlertid står i så løs en forbindelse med det øvrige i kvadet, at de med lethed kan udskydes, og netop derved viser sig som

[1] At tænke sig skæbnens fastsættelse under billedet af en vævning, var en almindelig forestilling hos Nordboerne. (Jvf. „Darradskvædet“ i „Njála“ kap. 157, og H. Hundb. I v. 3—4).

[2] De to Tkorkelinske afskrifter har „ride ferhð“; Grundtvig har, som hans udgave viser, ikke kunnet læse ordet; Grein læser: „wíde-ferhð“, som en adverbiel accusativ = durch weite zeiten. (Se hans glossar); jvf. Beovulf v. 2437: ealne wíde-ferhd = gennem hele dit (Beovulfs) liv, så længe du lever.

uægte. Det kan ikke nægtes, at der findes nogle steder af den beskaffenhed, og jeg har allerede peget på v. 213—228 (eller med Müllenhoff 209—228), som et eksempel derpå, og der kunde måske anføres nogle enkelte til af en lignende beskaffenhed. Men hvis man forsøger at gennemføre denne udskydning af formodede interpolerede kristelige udtryk, vil man snart opdage det umulige deri. Man træffer hvert øjeblik på steder, som ikke den mest gennemførte interpolations-theori kan komme af med; som sådanne kunde man nævne: v. 453—55, hvor Goterne takke Gud *(gode pancedon)* for den heldige søfærd; v. 1334, hvor det fortælles, at Beovulf, da han forbereder sig til kampen med Grændel, sætter sin lid til skaberens nåde *(metodes hyldo)*; i v. 1416 siges det om Grændel, at han bar på Guds vrede *(Godes yrre bær)*, og således kunde man blive ved, det mangler ikke på eksempler [1], men de anførte vil være tilstækkelige. Rimet og hele deres forhold til sammenhængen på vedkommende sted viser, at de ikke kan undværes [2], og når det altså viser sig, at de med nødvendighed hører med til kvadet i dets nuværende skikkelse, bliver spørgsmålet dette: Kan sådanne kristelige udtryk forenes med den antagelse, at vi i v. 386—1666 har en ægte folkelig sang, eller peger deres tilstedeværelse måske ikke snarere på en yngre, konstnerisk behandling af en sådan. Her gælder det igen om at få et fast udgangspunkt, og dertil kræves et tilfælde, hvor hedenske folkesange er bleven bevaret gennem den mundtlige tradition fra hedenskabet ind i den kristne tid; og et sådant tilfælde har vi netop i de tit benyttede heltekvad i den ældre edda, der er opståede i den hedenske tid, men dog sandsynligvis har gået et par århundreder fra mund til mund, efter at kristendommen er bleven indført, inden de blev nedskrevne; og trods det er der ingen spor [3]

[1] F. eks.: 1928, 1951—52, 2788, o. s. v.

[2] Müllenhoff indrømmer også, at det vilde være umuligt at fjærne alle steder, der tyder på en kristelig tankegang.

[3] I al fald ingen sikre, selv om man kan nære mistanke over for sådanne steder som slutningen af „Völuspá“ eller „fara i ljós annat“ i Atlamál 87 (Gr.'s udg.).

at finde af kristendommen, ingen udtryk og vendinger, der kunde tyde hen på den. Herat kunde man derfor fristes til at slå det fast, at når man i et oprindelig hedensk kvad finder indvirkning af en kristelig tankegang, må det skrive sig fra, at det har været underkastet en eller anden „gejstligs“ lærde behandling, da det vilde have bevaret sin oprindelige skikkelse, hvis det var vedblevet at gå som et rent folkeligt kvad fra mund til mund, til det blev nedskrevet uforvansket, som det lød på optegnelsens tid. Som sagt, eddakvadene synes at berettige til en sådan slutning, og følgen deraf måtte da blive den, at vi ikke i de nys nævnte vers af Beovulfskvadet har nogen ægte folkelig sang, på grund af de kristelige udtryk, som forekommer i dem. Måske er slutningen også berettiget, men der kunde dog gøres følgende indvending: er det aldeles umuligt at påvise et eneste hedensk kvad, der er bleven bevaret gennem den mundtlige overlevering ind i den kristne tid i en ægte folkelig form, og som ikke desto mindre har mistet sit hedenske præg og fået et kristeligt anstrøg; og svaret må da blive: nej; vi har i det mindste ét eksempel på, at et rent hedensk kvad fra den nordiske oldtid går igen i en dansk folkevise fra middelalderen, i det næmlig det gamle digt *þrymskviða*, som vi kænder fra den ældre edda, genfindes i folkevisen om „*Thor af Havsgård*“; samtidig med den nøje overensstemmelse, der virkelig findes mellem dem, og som viser, at de oprindelig er ét og samme digt, er der jo sådanne betydelige forskelligheder, at folkevisen har forvandlet gude-myten til et eventyr om en kæmpe eller ridder, hvor ikke blot al tanke om hedenske guder og hedenskabet er borte, men hvor man endogså i v. 12 finder et sådant udtryk som: „Giv mig heller en kristen mand, en delig en trold så led.“ [1] Men når en sådan

---

[1] S. Grundtvig: Danmarks gamle folkeviser I s. 1. — Gr. gør i indledningen til visen opmærksom på, at, selv om vi har andre nordiske gudesagn bevarede i folkeviserne, „er denne vise dog den eneste i sin slags: det eneste rent mytiske eddadigt, der helt og holdent er gået over i en middelalderlig folkevise.“ Senere er det som bekendt lykkedes at opdage

forvandling har kunnet ske med dette kvad, og når noget lignende kan påvises med et par andre (jvf. noten), så bliver det et spørgsmål, om ikke de kristelige udtryk, der findes i det omtalte afsnit i Beovulfskvadet, kunde forliges med den antagelse, at vi i det havde et eget folkeligt kvad. Det forekommer mig tvivlsomt, om man med sikkerhed kan fastslå noget i den ene eller den anden retning, selv om man kunde anføre forskellige ting, der synes at afkræfte det bevis, der skulde ligge i det nys omtalte forhold med folkeviser som gengangere af hedenske oldkvad. Man kunde således gøre opmærksom på følgende omstændighed: Vi véd ikke, hvornår de omtalte kristelige spor kan være indkommen i folkevisen; intet af vore folkevise-håndskrifter er ældre end 15de årh; kristelige vendinger og udtryk kan derfor godt være af en temmelig sen dato, vi kan ikke sige noget derom med bestemthed. Med hensyn til Beovulfskvadet er der følgende at lægge mærke til; den første kristne missionær, Augustin, landede i England i året 596; kvadet i sin nuværende skikkelse stammer sandsynligvis fra slutningen af 8de århundrede, men deraf kan man ikke slutte, at de fra hedenskabet overleverede kvad om Beovulf har gået et par århundreder gennem kristne munde. Ganske vist udbredte kristendommen sig med en forunderlig hurtighed, men før slutningen af 7de århundrede, kan man ikke tænke sig den som almindelig herskende, og der

---

eddakvadene „Grógaldr og Fjölsvinnsmál“ i folkevisen om „Ungen Svendal“ (af Grundtvig og Bugge, der hver opdagede et af kvadene; se Danm. gl. folkev. II, 238 og 667; jvf. III, 843. — Skønt vi ikke kan påvise nogen folkeviser, der svarer så nøje til eddakvadene, som visen om „Tord af Havsgård“ til „Þrymskviða“, så findes der dog adskillige, hvor ligheden er stor nok til, at identiteten kan godtgøres (Danm. gl. folkev. I, s. 7 flg.). Og også her finder man et lignende forhold med hensyn til kristendommens indvirkning; i „Frændehævn“, der vist er en genklang af de gamle sagn om Atles mord på Gjukungerne, lader en af varianterne „Stolt Ellind“ gå i kloster, efter at hun har dræbt sin husbond (Danm. gl. f. I, s. 27); i „Grimilds Hævn“ (I, s. 33), der væsentlig slutter sig til den tyske tradition, tales flere gange om „det hedenske land“, hvad der jo forudsætter kristendommen o. s. v.

vilde da kun blive ét århundrede tilbage, i hvilket en så betydelig forandring i kvadene skulde være foregået; ti en betydelig forandring er det, i det, som det tidligere er påvist, de forekommende kristelige udtryk ikke er nogle ganske få, løst tilhægtede vendinger, men forholdsvis hyppige og nøje indarbejdede i sammenhængen. Når man endvidere husker på, at indførelsen af en helt ny vers-form som i folkevisen, åbenbart må lette en indtrængen af forandringer i selve indholdet, medens bevarelsen af den gamle poetiske form som i Beovulfskvadet må vanskeliggøre den, så kommer man dog til dette resultat: sandsynligheden taler for, at vi i de påpegede udtryk og vendinger har spor at en senere konstnerisk behandling, og vi kan derfor ikke anse det pågældende afsnit af Beovulfskvadet for et folkeligt kvad i sin ægte oprindelige skikkelse.

Resultatet af det foregående vilde altså blive dette: der er adskillige omstændigheder, der taler meget stærkt imod den antagelse, at v. 386—1666, „første gamle sang“ er et ægte folkeligt kvad; blandt andet: digterens skildring af begivenhederne er gennemgående temmelig bred og vidtløftig, de optrædende personers repliker stundom meget lange og vidtsvævende, medens folkedigtningen foretrækker det skitserede, en fremhæven af enkelte vigtige punkter med forbigåelse af alle mere underordnede; desuden finder man spor af en frembrydende ræsonnerende reflektion, der tilhører konstdigtningen, og de kristelige udtryk og vendinger, man af og til træffer på, peger, så vidt man kan skønne, bort fra folkedigtningen. Intet enkelt af disse punkter har måske fuld beviskraft, men taget tilsammen støtter det ene det andet, og vi opnår derved en temmelig høj grad af sandsynlighed for, at „første gamle sang“ i sin nuværende tilstand har været genstand for en konstdigters behandling. Men når det kan lykkes, i al fald tilnærmelsesvis, at bevise det for dette afsnits vedkommende, har man vundet en vigtig stilling, ti det er ubetinget det i hele kvadet, der står nærmest ved folkedigtningen med hensyn til tone og stil. Det vil derfor være muligt at gøre undersøgelsen af de øvrige partier langt kortere og lettere.

Som omtrent jævnbyrdig med „første gamle sang“ både med hensyn til alder og poetisk karakter stiller Müllenhoff et andet afsnit af kvadet, v. 4786—6356, som han kalder *„anden gamle sang“*. Ligesom ved den foregående sang bliver man noget forbavset over den begyndelse, kvadet skal have; den lyder således:

4786 Swá he níða gehwane
genesen hæfde,
slíðra geslyhta,
sunu Ecgþiówes,
ellen-weorca,
óð þone ánne dæg,
þe he wið þám wyrme
gewegan sceolde.

Her nævnes altså igen ikke Beovulfs navn, men selv om man vil lade dette gå, bliver det dog en højst besynderlig begyndelse: *Således* havde Ecgthjovs søn lykkelig bestået alle sine krige og hårde kampe. Som tidligere omtalt, kan ganske vist et folkeligt kvad begynde „in medias res“ og forudsætte en hel del af de forudgående begivenheder som bekendte, men en begyndelse som den her anførte er dog aldeles ukendt. *Swá* viser aldeles bestemt hen til, at de krige og kampe, som B. er sluppen ud af, har været omtalt i forvejen og det af den samme digter. Müllenhoff[1] har selv følt dette, men mener, at man kan bøde derpå ved *„eine leichte vertauschung“*, ved næmlig at sætte *Hwæt* i stedet for *Swá*, hvad der vilde give *„den vortrefflichsten liedanfang.“* For det første er det jo noget tvivlsomt, om man er berettiget til at foretage en sådan ombytning, og selv om man vil gå ind derpå, er det dog et spørgsmål, om vi virkelig får en så udmærket sangbegyndelse. Det er ganske sandt, som M. bemærker, at dette *hwæt* er et meget almindeligt begyndelsesord i oldengelske digte, men rigtignok ikke i sådanne forbindelser som den, hvori det vilde komme til at stå her. Man kan næmlig fastslå følgende ejendommeligheder ved brugen af *hwæt* som sangbegyndelse: 1) Det forekommer næsten altid med et verbum i

[1] Haupts Z. f. d. A. XIV s. 222.

1ste pers. sing. eller plur. efter sig[1]; 2) dernæst danner *hwæt* for det meste indledningen til en forsikring om, at én har hørt, erfaret noget (jeg (vi) véd, har spurgt o. s. v.); i et enkelt tilfælde i et senere digt efterfølges det af, at forfatteren vil „fortælle noget“.[2] Men intet af de foreliggende eksempler har nogen lighed med den sangbegyndelse, vi vilde få på dette sted.

Indholdet af denne sang skulde være Beovulfs kamp med dragen, der ender med hans død og højlæggelse; æmnet er i og for sig et afrundet hele, og kunde godt tænkes behandlet i et kvad for sig. Man når man gennemlæser den fremstilling af det, vi har her, vil man træffe på adskillige forhold, som vanskelig vil kunne forenes med den antagelse. Gangen i fortællingen er i korthed denne. Ført af den træl, som tidligere har plyndret dragens hule, begiver Beovulf sig til denne; før kampen begynder, holder han en lang tale, hvori han kaster et blik tilbage på hele sit foregående liv, og opregner de kampe han har deltaget i, og de bedrifter han har udøvet (v. 4842—5011). Umiddelbart derefter holder han en anden tale (v. 5012—5067), hvori han meget kort siger, at han har udført mange bedrifter i sit liv, og håber også, at han skal sejre i denne kamp. Derpå rejser han sig op, dragen kommer ud af sin hule, og striden begynder. Hans sværd bider ikke godt, og den ild, dragen udspyr, er nær ved at overvælde ham. Nu optræder en ny person næmlig hans slægtning Wiglaf, der sammen med andre kæmper har fulgt ham til dragens hule; først berettes det, hvem han er (v. 5196 flg.), dernæst fortælles, at han drager sit gamle sværd, og det giver så anledning til en temmelig udførlig redegørelse for dette sværds tidligere historie. Derpå hol-

---

[1] Der findes ét tilfælde med 2den pers., men det er i de dårlige, så kaldte Alfreds metra (XXXI), som man antager stammer fra en obscur skribent i 10de årh. (Wright: Biogr. Brit. Lit. Anglo-Saxon Period, s. 56—57 og 400 flg.). Med 3dje pers. forekommer „hwæt“ i det temmelig unge: Manna mód.

[2] Jvf. Bugge i Z. f. d. Philologie IV, s. 203, og denne afhandling s. 43.

der han en tale til sine kampfæller, minder dem om alt, hvad de skylder Beovulf fra fordums dage, og opfordrer dem til at hjælpe ham; men da de er bange derfor, går han selv hen til ham, og giver dragen et så kraftigt hug, at dens ild begynder at aftage, hvorpå Beovulf samler sin kraft, og hugger dragen midt over. Dødelig såret holder han sin afskedstale, og beder Wiglaf om at hente noget af dragens guld ud, for at han kan skue den kostbare skat, før han dør. Dette bliver gjort, og han skænker så Wiglaf sine våben, og beder ham bruge dem vel, hvorpå han udånder. Wiglaf bebrejder i en tale kæmperne deres fejge opførsel, og sender et bud hjem (*tó Hagan*), for at mælde Beovulfs død. Dette gør vedkommende i en meget lang tale (v. 5792—6047), hvori han giver en oversigt over de folkeslag, som Goterne har stået i et fjendtligt forhold til, og fra hvem man derfor nu kan vænte krig. Derefter går hele hirden ud til Ørnenæs, hvor kampen har stået; et mægtigt bål beredes, hvorpå Beovulf brændes tillige med de erobrede skatte, og en gravhøj opkastes over ham.

Allerede denne oversigt over „anden gamle sang“ vil vise, at der kan rejses adskillige indvendinger mod at betragte den som et selvstændigt kvad, og en nøjere undersøgelse vil end mere godtgøre det. For det første findes der adskillige steder, der aldeles bestemt peger tilbage til det foregående, og forudsætter, hvad der er omtalt der. Straks i begyndelsen hedder det således, efter at det er fortalt, at Beovulf har givet sig på vej til dragens hule:

4798 Han havde da spurgt,
hvoraf den fejde kom,
hans kæmpers ulykke;
havde fået i hænde
det herlige kar
gennem tyvens[1] hånd;
han var i den skare
den trettende mand,
han som anledning
gav til den kamp,
— en bedrøvet fange;
elendig han skulde
vejen vise,
uvillig han gik.

---

[1] „**Melda**“ betyder „den der mælder, røber noget“, her om tyven, der stjal af drageskatten, og røbede dens skjulested for sin herre.

Hvad er det for en „fejde“, der tales om, og hvem er „tyven“? derom gives der slet ingen oplysning i dette afsnit af kvadet, hvorimod det er fuldstændig forståeligt, når de foregående partier forudsættes, ti der findes en udførlig rede gørelse derfor. Man kan ikke en gang anføre som undskyldning, at et folkeligt kvad har lov til at forudsætte adskilligt som bekendt, der er behandlet i et andet kvad, ti noget sådant findes ikke her. I følge Müllenhoffs theori må næmlig de forudgående partier være senere tilkomne og yngre end selve „anden gamle sang“, og derved bliver de påpegede udtryk ganske uforståelige. M. hjælper sig rigtignok her med sit sædvanlige middel: udskydning af formodede interpolationer, og erklærer derfor de oven for anførte linjer for at være senere indskudte [1]. De kan ganske vist udgå uden skade for meningen, men jeg har på et tidligere sted gjort opmærksom på, at det ikke er noget afgørende bevis for deres uægthed.

I de følgende vers vises ligeledes tilbage til det foregående; Wiglaf går ind i dragens hule, for at hente nogle af dens skatte ud;

5542 Han sin favn belæssed [2]
med bægre og fade
efter eget behag;
et banner han tog,
et herligt flag,
den gamle herres
kobber-dupskoede [3] sværd,
æggen var af jærn,

[1] Han indvender blandt andet, at der i 4794 siges, at Beovulf gik selv „tolvte“ til hulen, medens der så kommer i 4805 en „trettende“ hinkende forunderlig bag efter; ganske naturlig synes jeg, ti trællen kunde dog ikke godt regnes med til de tolv „kæmper“, som der åbenbart menes i 4794 flg.

[2] Hdskr. har „hlodon“ eller „holdon“ (Thorkelin); Thorpe foreslår „hladan“ styret af gefrægn i 5538.

[3] Hdskr. har „ær gescod“; Grein overs. „erzbeschuht, mit eherner Hülse am untern Theil der Scheide“; stedet er i det hele dunkelt, og der er sikkert, som Grundtvig (anm. til udg.) mener, udfaldet noget efter 5549. Müllenhoff (H. Z. XIV, 236) vil derimod fjærne vanskeligheden ved at udskyde 5552—57, og forandre „þám“ i 5550 til „þe“; som det står i hdskr., vilde det næmlig blive den gamle herre, der fløj omkring som en ildspyende drage.

Hvad er det for en gammel herre, som har været ejer af disse skatte? M. mener, at det behøver ikke at være omtalt tidligere, da digteren i alle tilfælde måtte forudsætte en tidligere ejer af disse kostbarheder, men udtrykket synes aldeles bestemt at pege tilbage til, hvad der er bleven fortalt i det foregående, om hvorledes en gammel høvding, der stod ene i verden uden efterkommere, nedgravede alle sine skatte i en høj (4457 flg.). Men hvis M. havde været af en anden mening, hvis han havde anset det for nødvendigt, at udskyde disse linjer som uægte, kunde han have gjort det med lige så megen ret og lige så let som med mange andre partier; han kunde have ladet en interpolation begynde med 5544 eller 5546 eller måske bedst med 5648 og i alle tre tilfælde slutte med 5557, uden at få en dårligere forbindelse, end han som oftest får.

Ligesom i „første gamle sang“ finder man også her adskillige kristelige udtryk (5293, 5623, 5741 o. fl.), eller sådanne ræsonnerende betragtninger som denne (3702—3711): Wiglaf kunde ikke, hvor gærne han end vilde, holde Beovulf i live „ej heller den almægtiges — vilje vende; — Guds dom vilde — for hvert menneskes — gerninger råde — som den endnu gør.“ (Müllenhoff har mærkelig nok ikke taget anstød af dette sted). Da betydningen af sådanne ejendommeligheder er udviklet i det foregående, skal jeg her blot henvise dertil; og det samme gælder i det væsentlige med hensyn til forholdet mellem fortællende vers og tale-vers. Derimod træffer vi i dette afsnit på et forhold, som ikke fandtes i „første gamle sang“, i al fald ikke uden i en meget svag spire (Beovulfs fortælling om sin svømmetur), men som er af meget stor betydning til digtets rette forståelse.

Efter at Beovulf er kommen ud til dragens hule, sætter han sig ned på „næsset“, og begynder en tale, hvori han meget vidtløftig fortæller sit livs historie lige fra sin barndom (v. 4842—5011). Kan det forenes med den stil, som et folkeligt kvad kræver? Det falder da naturligt at henvende sig til eddakvadene, for at få svar på dette spørgsmål, og tanken falder så straks på det „andet Gudrunskvad“,

som helt og holdent består af Gudruns beretning om sit livs hændelser indtil hun hævner sig på Atle; men det vil dog let vise sig, at her er en væsentlig forskel, ti inde i selve fortællingen får de optrædende personer replik, så at digtet som tidligere bemærket ved en simpel ombytning af første med tredje person vilde kunde tænkes tilbage i den sædvanlige episke form, „hvor sangeren fortæller, og personerne optræder talende inde i handlingen.“ Dette kvad bør derfor lades ude af betragtningen. Derimod finder vi i „*Oddrúnargrátr*“ et forhold, der er temmelig parallelt med det i det omtalte parti af Beovulfskvadet. Digtet begynder med, at Atles søster Oddrun kommer til en kvinde Borgny, der er i barnsnød; dette fortælles imidlertid kun, for at give Oddrun lejlighed til i en enetale at berette sit livs hændelser (v. 13—31). Selv om man vil regne det for at være et forholdsvis ungt kvad, ligger det dog inden for den folkelige besyngelse. Uden for eddakvadene, men dog hørende til den heroiske folkedigtning, kan der findes flere eksempler af en lignende beskaffenhed; således gives der i vekselsangen mellem Bjarke og Hjalte et tilbageblik på Rolfs tidligere liv; i Halvssagnet holder kæmpen Hrok en lang tale, hvori han fortæller sine egne og kong Halvs bedrifter; og endelig er hele Starkadsdigtningen en beretning af Starkad selv om hans livs hændelser. Selv om man, som sagt, vil betegne disse sangformer som yngre, og Starkadsdigtningen som „det sidste stadium inden for den heroiske digtnings egne grænser“ [1], så hører de dog altså til den, og der vil da fra den side ikke kunne indvendes noget væsentligt mod det overblik over sit liv, som Beovulf giver i den nævnte tale. Men der er et andet forhold, som vækker stærk mistanke om hele dette parti; umiddelbart efter talens slutning i v. 5011 begynder der i v. 5015 en ny replik af Beovulf, og det næsten med de samme ord som den foregående; denne åbnes således: *Feló ic on giógoðe — gúð-rǽsa genæs*, medens den anden begyn-

[1] Grundtvig: Den nord. oldtids her. digt. s. 87.

der: *Ic genéðde fela — gúða on geógoðe*, og fortsætter så med en forsikring om, at han modig vil gå dragen i møde, med en kort hentydning til hans tidligere kamp med Grændel. Den første af talerne er altså i grunden kun en meget bred og vidtløftig gengivelse af den anden; de begynder næsten med samme ord, og slutter omtrent på samme måde [1], og man er da sikkert med Müllenhoff[2] berettiget til at betragte den første af talerne som ligefrem indskudt.

På et andet sted har vi et noget lignende forhold, skønt i visse henseender forskelligt; da budet kommer „*tó Hagan*" med efterretningen om Beovulfs død, forkynder han dette i en meget lang tale, i hvilken han gør opmærksom på, at Gotefolket kan vænte krig, når budskabet om deres konges død bliver bekendt mellem Franker og Friser og Svear, der alle nærer et fjendtligt sindelag mod Goterne, på grund af de angreb, de tidligere har lidt af disse; og budet nøjes ikke med en sådan kort antydning, der kunde være meget vel på sin plads, men han indlader sig på en udførlig skildring af, hvilke kampe der har fundet sted, især mod Svearne, deres gang og udfald, så at hans tale kommer til at optage ikke mindre end 255 vers; allerede denne længde vilde gøre den mistænkelig, men naturligvis endnu mere dens ejendommelige beskaffenhed. Kunde man end forsvare den oven for omtalte oversigt over omtrent de samme begivenheder, ved at gøre opmærksom på, at den er lagt Beovulf i munden som et tilbageblik over hans eget liv, hvad vi kænder paralleler til andetsteds fra, så kan vi ikke bruge den undskyldning her, hvor det er en helt uvedkommende person, der giver skildringen af de forlængst forbigangne begivenheder, og det tilmed en skildring, der ikke er synderlig på sin plads på dette sted. Det er klart nok, at vi her har et forhold, der ikke kan forenes med et folkeligt kvads natur, vi kænder ikke noget sidestykke dertil;

---

[1] Jvf. v. 5009—5011: „nú sceall billes ecg — hond and heard sweord — ymb hord wígan" med v. 5063—64: „ic med elne sceall—gold gegangen."

[2] Haupts Z. XIV, 230.

og dette er da atter et fingerpeg i retning at konstdigtning. — Müllenhoff bruger selvfølgelig den gamle methode: det hele udskydes, i det der antages en interpolation fra 5790—6051, hvorved budet slet ikke kommer til at sige noget; og her måtte man dog særlig vænte, at den direkte tale blev brugt, i det betydningsfulde øjeblik, da Beovulfs død forkyndes for hans helteskare, der har væntet i stærk spænding på udfaldet af den farlige kamp. — Som det foregående viser, bærer altså også „anden gamle sang“ i forskellige retninger mærker, der tydelig nok peger bort fra folkedigtningen og hen til konstdigtningen. Det står endnu tilbage, i korthed at behandle de øvrige dele af digtet.

De to nu omtalte sange skulde i følge Müllenhoffs theori oprindelig have bestået uafhængig af hinanden og de øvrige partier af kvadet, i det disse efterhånden skulde være føjede til [1]. Da disse sidste altså aldrig har eksisteret alene for sig, kan det spørgsmål ikke komme frem over for dem, om de kan tænkes som selvstændige, folkelige kvad. Så vidt man kan skønne, er det heller ikke M.'s mening, at de skal betragtes som sådanne; han tænker sig næmlig nedskrivningen af kvadet begyndt den gang, da indledningen og første fortsættelse skal være bleven tilføjet. Men en sådan arbejdsmåde peger allerede ud over folkedigtningen; når forfatteren får pæn i hånd, og oven i købet former sine frembringelser som uselvstændige fortsættelser af tidligere digteres arbejde, så er vi uden for folkesangen. Imidlertid vil det i flere henseender være ganske oplysende at betragte de „sange“, som M. udskiller foruden de „to gamle“. Den første af dem (første fortsættelse eller II) skal begynde med 1667 og ende med 3250, hvorved den kommer til at behandle Beovulfs kamp med Grændels moder nede i troldeboligen; og skal slutte med skildringen af, at B. dukker op af kæret og svømmer i land; de sidste linjer fortæller om hans kæmpers glæde ved at se ham:

3245 Gik ham da i møde | og takkede Gud,

[1] Haupts Z. XIV, 193.

den herlige kæmpe-skare;
de fryded sig over fyrsten,
fordi de ham uskadt
skue kunde.

Det bliver en underlig og temmelig mistænkelig slutning; når man har med et folkeligt kvad at gøre, kan man nok gå ind på, at det slutter uden at give oplysning om alt, hvad der følger efter; man kunde f. eks. godt tænke sig et sådant, der besang Beovulfs kamp med Grændels moder, og endte med at han dukker op af kæret, selv om det ikke gav nogen oplysning om hans senere skæbne. Men først og fremmest må dog et selvstændigt kvad ende således, at man mærker, at det virkelig er en slutning; når man gennemlæser heltekvadene i Edda, vil man i almindelighed se, at måden, hvorpå de ender, ingen tvivl efterlader om, at man virkelig nu er nået til kvadets slutning[1]; (de naturligvis undtagne, hvor denne mangler). Men de nys anførte linjer af Beovulfskvadet gør slet ikke det indtryk; ingen læser, der ikke møder med forudfattede meninger og færdige theorier vilde ane en ny sangs begyndelse midt inde i disse vers; (med v. 3250).

3244 Gik ham da i møde,
og takkede Gud,
den herlige kæmpe-skare;
de fryded sig over fyrsten,
fordi de ham uskadt
skue kunde.
Da blev af den stærke
hjælm og brynje
hurtig løste;
vandet sived
i strømme under skyerne,
farvet af blod.

[1] Således slutter „Oddrúnargrátr“ med: „Nú er um genginn — grátr Oddrúnar.“ — Sidste vers i „Atlakviða“ begynder med: „Fullrœtt er um þetta o. s. v.“ — „Guðrkv. III“ ender med: „Svá þá Guðrún — sinna harma“. — „Helr. Brynh“. med Brynhilds befaling til gygen: „Sökstu gýgjarkyn!“ — „Sig. Fáf. III„ med den døende Brynhilds sidste ord: „satt eitt sagðak — svá mun ek láta; o. s. v.“ Selv om der er enkelte kvad, hvor afslutningen ikke er så indlysende, kan man dog i almindelighed ikke tage fejl af den; således slutter „Sig. Fáf. I“ med en spådom om, at der aldrig skal fødes en større helt end Sigurd; „Helg. Hund. I“ med Sigruns hilsen til Helge, at han nu, efter at have sejret over Granmars sønner, skal leve lykkelig og eje Högnes datter; „þá er sókn lokit.“ o. s. v.

Selv om man altså vilde lade „første fortsættelse“ gælde for et folkeligt kvad, vilde det være højst usandsynligt, at det kunde ende på den måde. Men nu er der som oven for sagt forhold — og der kunde nævnes endnu flere — som viser, at vi her ikke har et selvstændigt folkeligt kvad; men i så tilfælde bliver den formodede afslutning endnu mere usandsynlig. På den folkelige besyngelses standpunkt kan man tænke sig, at der kan foreligge en række kvad om forskellige hoved-optrin i en helts liv, og at en sanger kan foredrage et enkelt af disse, i det både han selv og tilskuerne har de andre *in mente*; men forholdet vil blive et andet, så snart vi kommer inden for konstdigtningen; så vil der straks ytre sig en bestræbelse efter at sammenknytte enkelthederne til større helheder, og fremstille vedkommende helts liv i sammenhæng; og i de foreliggende tilfælde vilde vi da sikkert have fået et forsøg på at afrunde fortællingen, på at bringe den til et punkt, hvor en afslutning bedre kunde lægges.

De oven for fremførte bemærkninger har nærmest været rettede mod Müllenhoffs theori; ser man et øjeblik bort fra denne, og betragter det foreliggende afsnit i digtet under synspunktet: folkedigtning eller konstdigtning, vil det ikke være vanskeligt at påvise forskellige forhold, der bestemt peger mod den sidst nævnte art. For det første finder vi også her, ligesom i de „to gamle sange“, spor af kristelige forestillinger (f. eks. v. 1951: *scír metod*, v. 2105: *God*, v. 3216: *metod*, v. 3102; *witig drihten* o. s. v.) og af og til nogle reflekterende ræsonnementer (som i v. 2108—2118, v. 3101—3105, v. 3209—3216). Men vi finder desuden her en ejendommelighed, som vi allerede traf på ved „anden gamle sang“, næmlig en temmelig vidtløftig omtale af forhold og begivenheder, der står i en noget fjærn forbindelse med digtets egentlige æmne. Noget lignende finder sted her, skønt på en lidt forskellig måde. I „anden gamle sang“ drejede næmlig de vedkommende partier sig om Beovulfs egne tidligere hændelser, og stod dog derved i et vist forhold til digtets egentlige handling; men her kan man ikke

en gang anføre den omstændighed som en grund til deres indførelse. De findes på følgende steder.

Da Beovulf tillige med mange andre kæmper, morgenen efter kampen med Grændel, havde været et ridt nede ved troldekæret, og var på tilbagevejen der fra, begyndte en af kæmperne, der var meget sagnkyndig (*se þe eal-fela — eald-gesegena — worn gemunde* v. 1731—33) at besynge Beovulfs færd, og en anden tager deraf anledning til i et kvad at minde om andre berømte oldtidshelte, næmlig om de vel kændte navne Sigmund Völsungsøn og Sinfjötle (Fitela[1]), og går derpå over til at nævne en helt fra Skjoldungkredsen[2], som vi ellers ikke kænder noget til, en Heremod[3], der bliver skildret som en konge, der voldte sit folk stor sorg. At dette afsnit ikke kan være del af et folkeligt kvad er indlysende; i et sådant viger digteren ikke af fra fortællingens gang for at tale om helt uvedkommende begivenheder og personer; og selve versenes beskaffenhed viser det samme; det er ikke folkedigtningens stil vi møder her, ti den kænder ikke til denne oversigtsagtige form, hvorved

---

[1] Håndskriftet har „wite la", som ingen mening giver; Grundtvig og Rask var lige gode om deri at opdage „Fitela" (Grundtvigs udg. s. XIX anm. *). Völsungsagnet har ikke lydt ganske således hos Angelsakserne som hos Nordboerne; den betydeligste afvigelse er den, at de i følge Beovulfskvadet synes at tillægge Sigmund og ikke Sigurd dragekampen; Grundtvig mener, at dette beror på en forkvakling af vedkommende sted i digtet, i det han antager, at der i v. 1765 under ordet „syððan" skjuler sig det oldengelske navn for Sigurd, nemlig „Sigeferð" (jvf. hans udgave s. XXXVIII og anm. s. 127), og sandsynligheden taler for rigtigheden af denne gisning. Det vil ikke være nødvendigt at gå nærmere ind på dette æmne, da det ingen betydning får for den foreliggende undersøgelse.

[2] Måske har han dog ikke hørt til selve Skjoldungstammen, men er gået umiddelbart foran denne, således måske, at da han fordrives på grund af sit tyranni, opstår der den kongeløse tid, i hvilken Skjolds ankomst tænkes foregået. (Jvf. „Grein" i Eberts Jahrbüch. für rom. und engl. Lit. IV, 264). — Foruden på dette sted omtales Heremod ét sted til i det følgende, næmlig i v. 3412—37.

[3] Skønt vi nok kænder en nordisk helt af det navn; i Hyndluljóð v. 2 (Grundtvigs håndudg.) hedder det: „Gaf hann Hermóði — hjálm ok brynju — og Sigmundi — sverð at þiggja", men vi kænder ellers intet til denne Hermod.

man i en fart giver hentydninger til og overblik over de fremspringende punkter i en helts liv, men netop denne fremstillingsmåde er det, vi træffer på i det foreliggende afsnit. Kort efter får vi et andet af en lignende beskaffenhed. Da Hrodgar og Beovulf og alle kæmperne sidder i hallen ved gildet, kvæder en skjald om et tog, som nogle af kong Halvdans kæmper en gang foretog til en kong Finns land, og om hvorledes dette tog endte. Også der møder vi så aldeles afgjort oversigts-formen, så at vi ikke kan være i tvivl om, at vi er uden for den egentlige folkedigtning; det oversigtsagtige kændes blandt andet meget godt derpå, at ingen af de optrædende personer indføres talende.

De partier af digtet, der endnu ikke er bleven undersøgt, består af v. 3251—4785, der efter Müllenhoffs theori falder i to afdelinger, næmlig v. 3251—4392, som skal tilhøre den første interpolator A (2den fortsættelse), og v. 4393—4785, der nærmest må opfattes som en meget stor interpolation af B., og endelig indledningen til digtet v. 1—385. Men det vil ikke være nødvendigt at gå nøjere ind på disse afsnit, ti en undersøgelse vilde blive en gentagelse af det foregående. Også her finder vi de ofte omtalte kændemærker på en ikke folkelig digtning: indskudte oversigtsagtige episoder[1], religiøse udtryk[2] og reflekterende ræsonnementer[3]; en henvisning til, hvad der tidligere er bleven udviklet, vil da være tilstrækkeligt.

Resultatet af den foregående undersøgelse bliver da dette: Intet af de to kriterier, som Müllenhoff benytter for at bevise rigtigheden af sin theori om de seks forfattere, er i virkeligheden tilstrækkeligt. *Modsigelserne* svandt ind til noget aldeles ubetydeligt, og med hensyn til *forskelligheder i tone og stil* viste det sig, at man med sikkerhed kun kunde skælne mellem to stilarter, og spørgsmålet bliver

---

[1] Hele indledningen til v. 127 er således en oversigt (måske med undtagelse af nogle vers: 51—104); endvidere 3412—3530, 3855 flg., o. fl.

[2] F. eks.: 32, 54, 226, 3426, 3443 o. s. v.

[3] F. eks.: 39—50, 3438 osv.

da, om det vil nødvendiggøre antagelsen af to forfattere, eller om de kan stamme fra én og den samme; dette sidste må sikkert besvares benægtende. Forskellen mellem dem er for stor; den ene har en ægte episk klang, er kort, sammentrængt og kraftig — i al fald efter oldengelske forhold — den anden ofte bred, vidtløftig, ja udtværet, med indblandede reflektioner og ræsonnementer. Der er allerede på forskellige steder i det foregående gjort opmærksom på disse uensartetheder og givet prøver derpå, og det vil derfor ikke være nødvendigt at gå nøjere ind derpå igen. Man vil meget let, i det større, kunne se forskellen, ved en sammenligning af den skildring, der gives af Beovulfs rejse til Danmark, hans ankomst til Heorot og modtagelse af Hrodgar (v. 386 flg.) med fortællingen om hans afrejse fra Danmark, ankomst til Goteland og beretningen til Higelak om hans eventyr (v. 3769 flg.)

Kan forskellighèderne altså ikke tilskrives én forfatter, må de stamme fra to, men når der tales om to forfattere, må der dog straks tilføjes en nærmere oplysning. Når vi har forholdene andetsteds fra for øje, særlig fra Norden, kan man anse det for afgjort, at der oprindelig må have dannet sig en række kvad om Gotehelten Beovulfs liv og bedrifter, at disse kvad er gået fra mund til mund gennem flere århundreder, og at det er dem, der danner grundlaget for det bevarede digt om Beovulf. Om disse kvad er digtede af én og den samme skjald, kan vi ikke afgøre, men er også, som ved al folkedigtning, af underordnet betydning; når derfor de lævninger, vi finder af dem, i det nuværende Beovulfskvad, tilskrives én forfatter er dette kun gjort for kortheds skyld. Det står nu tilbage lidt nøjere at vise, hvorledes den anden af forfatterne, han, der bearbejdede disse kvad, er gået til værks.

På mange punkter er det temmelig let at opdage sammenarbejderen; det gælder f. eks. de til dels tidligere behandlede indskudte episoder, og en undersøgelse af disse vil derfor vise sig meget oplysende. — Beovulf indføres i digtet på det tidspunkt, da han erfarer Grændels ødelæggelser, og i den anledning beslutter at drage til Danmark;

med undtagelse af det, som kommer frem i hans samtale med Hunferd, hører man intet om hans tidligere liv. Det får vi imidlertid oplysninger om senere, men på en ganske egen måde; det må næmlig samles sammen af forskellige bemærkninger, der findes spredte over hele digtet. At han var en søn af Vægmundingen *Ecgthjov*, får vi at vide af 524 og 743, og at hans moder var en datter af kong *Hredel*, ses af 742—46; i 4848 flg. fortælles det, at han kom til dennes hof 7 år gammel; i sin ungdom skal han have været træg og udygtig (4360—69), men opnåede senere 30 mænds styrke (755 flg.), og udøvede mange bedrifter, hvoriblandt den kapsvømning med *Breca*, der nævnes i samtalen med Hunferd (1005 flg.). Derpå kommer så toget til Danmark, og nu fortælles i sammenhæng om kampen med Grændel og dennes moder; derpå følger tilbagerejsen til Gotland, og hans beretning til Higelak om alle hans eventyr. Kvadet går så over til (4393 flg.) at beskrive Beovulfs sidste store bedrift, hans kamp med dragen, og *overspringer på dette sted rent en række begivenheder, der ligger mellem hjemkomsten og dragekampen*[1], *og hvis historie må sammenstykkes af adskillige spredte bemærkninger.* Disse begivenheder er næmlig: et tog til Frisland, som Higelak gør, og på hvilket Beovulf ledsager ham; Higelak falder, men Beovulf slipper tilbage til Gotland, hvor Higelaks enke Hygd tilbyder ham at bestige tronen i stedet for hendes unge søn Heardred, hvad han afslår, men fører regeringen for ham som formynder. Efter at Heardred er falden i kamp med Svearne, bestiger han selv tronen, og understøtter, så vidt man kan se[2], Eadgils, en sønnesøn af den svenske konge Ongenthjov, på et tog, som han gør mod sin farbroder Onela. Beovulf synes derpå at have levet nogen tid i fred, indtil dragens ødelæggelser begynder.

---

[1] Der antydes kun i al korthed, at „Higelak“ og sønnen „Heardred“ dør, og at „Beovulf“ så kommer på tronen.

[2] Det pågældende sted 4777—85 er næmlig temmelig dunkelt, og fortolkes forskellig; det vil ikke være nødvendigt her at komme ind på fortolkernes mange gisninger, da det ingen betydning har for det foreliggende spørgsmål. Jeg har fulgt Greins fortolkning.

Disse mellemliggende begivenheder omtales fornemmelig på tre steder[1]; det første af dem findes v. 4701—4785, og indledes på følgende måde. I det digteren fortæller om, at Beovulf beslutter at kæmpe med dragen, siger han, at han slet ikke var bange for at gå den i møde, fordi han alt tidligere havde udført mange bedrifter; således dræbte han Grændel, og, fortsætter fortællingen, det var ikke den mindste af de kampe, han havde deltaget i, den gang da Higelak faldt i Friesland. Beovulf, hedder det videre, slap svømmende bort, og kom hjem til Gotland, hvor Hygd tilbød ham riget, som han afslår, men bliver formynder for Heardred, der senere falder for Ohteres sønner, Eanmund og Eadgils; Beovulf bestiger tronen, og hjælper Eadgils på et tog mod Onela (?)

Det næste sted får vi der, hvor Beovulf, inden han går mod dragen, kaster et blik tilbage over sit liv (v, 4844—5011). Han fortæller, hvorledes han 7 vintre gammel kommer til Hredel, der behandler ham som én af sine egne sønner, Herebald, Hædkyn og Higelak. Af disse falder Herebald ved et vådeskud af Hædkyn, og derpå skildres udførlig og smukt faderens dybe sorg, der er så inderlig, at den til sidst lægger ham i graven, hvorpå Hædkyn bestiger tronen. Ved efterretningen om Hredels død, udbryder der krig mellem Svensker og Goter. Det følgende er dunkelt på dette sted, men man kan dog se, at Hædkyn falder. Dernæst fortsætter Beovulf: „Jeg lønnede ham i kampen de skatte, som han tidligere gav mig o. s. v.;“ efter sammenhængen måtte dette gå på Ongenthjov eller Eofor, medens meningen tydelig nok er, at det gælder Higelak; *her overspringes næmlig rent, hvorledes denne kommer Hædkyn til hjælp*, hvad vi får at vide på det følgende sted. Beovulf slutter sin tale med at minde om toget til Friesland, og vi erfarer her, hvad der ikke for-

---

1 Egentlig fire, i det der i v. 2397—2420 fortælles, at den ring, Beovulf får til gave efter kampen med Grændel, senere blev skænket af ham til Higelak, og båret af denne på toget til Friesland; da han falder, kommer den tillige med hans rustning i fjendernes hænder.

tælles på det første sted, at han på dette dræbte en frisisk kæmpe Dagravn *(Dæghrefn)*.

Det tredje sted findes i den tale, budet holder, som overbringer efterretningen om Beovulfs død, og er allerede tidligere bleven berørt (5813—5989). I det næmlig sendebudet fortæller, at B. er død, får han lejlighed til at gøre opmærksom på, at Goterne nu, da de står kongeløse, kan vænte hævntog fra deres fjender: Franker, Friser og Huger på den ene side og Svearne på den anden. Med hensyn til Frisertoget får vi her intet væsentlig nyt tilføjet, undtagen navnet: *Merewioingas*, der er det bekændte *Merovinger*; men derimod giver dette sted adskillige nye oplysninger angående krigene med Svearne. Vi erfarer således, at det var Hædkyn, som gjorde et indfald i Svearnes land, men falder for Ongenthjovs hånd. Det følgende er uklart (5852—57); men derpå fortælles, at Svearnes konge forfulgte Goterne og drev dem ind i Ravne-skoven *(Hrefnesholt)*, hvor han indesluttede dem, med et løfte om, at de den næste morgen enten skulde blive nedhuggede eller hængte. Imidlertid har Higelak fået efterretning om kampen, og kommer til undsætning med en hær; da Ongenthjov erfarer dette, mistvivler han om at kunne holde stand mod Goterne, og trækker sig derfor tilbage til et befæstet punkt (5906 og 5913), hvor Goterne angriber ham; der udspænder sig her en kamp mellem Ongenthjov og to brødre: *Eofor* og *Wulf Wonréding*, der ender med den førstes fald. Efter hjemkomsten giver Higelak bægge brødrene store belønninger, og skænker Eofor sin eneste datter til ægte.

Man vil heraf se, at beretningen om kampene med Franker og Svear må sammenstykkes fra fire forskellige steder, i det disse indbyrdes supplerer hinanden i deres meddelelser. Forholdet er altså dette: Da den episk fremad skridende beretning om Beovulfs liv er nået til hans hjemkomst efter toget til Danmark, går den ikke over til at fortælle om den derpå følgende begivenhed. næmlig søtoget til Friesland, men med en kort bemærkning om, at Beovulf efter Higelaks og sønnen Heardreds død bestiger tronen, giver digteren sig til at berette historien om dragen, dens

hærjinger og de derpå følgende begivenheder. Hvor og hvorledes Hygelak faldt, samt de nærmere omstændigheder ved kampen med Svearne får vi først at vide senere, ved at enten digteren selv eller en af hans figurer kaster blikket tilbage på fortiden, og fortæller, hvad der skete den gang; og beretningen er endvidere ikke samlet på ét punkt, men fordelt på fire forskellige steder. Der behøves blot at peges på sådan et forhold, og det vil straks være indlysende, at vi her er uden for folkedigtningen, og ser en konstdigters arrangerende hånd.

Det samme kan ses på andre punkter, hvor vi har lignende forhold som det nys omtalte. Digteren indskrænker sig næmlig ikke til at behandle personer og begivenheder, der umiddelbart vedrører hans æmne; han kommer også ind på forhold og begivenheder fra sagnkredse, der ikke står i nogen som helst forbindelse med Beovulfs-sagnet. For så vidt dette sker i al korthed, med korte vink og hentydninger, kan der fra folkedigtningens standpunkt ikke være noget at indvende; vi kænder eksempler på noget sådant fra heltekvadene i Edda.[1] Men forholdet er her et andet; nogle eksempler vil oplyse det. Den gang da kæmperne, morgenen efter kampen med Grændel, har været nede ved troldekæret og er på vejen hjem, begynder en af dem at kvæde om Sigmund Völsungsøn og hans store bedrifter (1742—94); at dette nu ikke er et stykke af et folkeligt kvad, vil selv det flygtigste blik vise. Det er næmlig ikke en ligefrem fortælling af Völsungsagnet, men blot nogle få korte, spredte bemærkninger, især om hovedpunktet i det, næmlig dragekampen. — Umiddelbart derefter, uden nogen som helst overgang, (1795—1824) springes der så over til et sagn, der slet ikke står i forbindelse med det foregående; det drejer sig om en Heremod,[2] der må

[1] Således fortælles det i Guðkv. II., at Gudrun vævede fremstillinger af „Sigars og Siggeirs“ kamp (v. 13). — I v. 18 omtales en „Valdarr“ og „Jarizleifr, Eymóðr, Jarizskárr“ samt i v. 19 „Langbarðs liðar“ (se herom Gr. håndudg. anm. s. 238, Bugges udg. s. 424, Grundtvig: Den nord. oldtids her. d. s. 29). Af samme beskaffenhed er måske i Beovulfskvadet hentydningen til sagnet om *Háma* (2390—2396).

[2] Jvf. foran s. 75.

have hørt til den danske kongeslægt, men som gjorde sig så forhadt af sit folk, at det fordrev ham. Skønt vi ikke kænder dette sagn andetsteds fra, er det dog klart nok af tonen i dette afsnit, at det er af samme beskaffenhed som partiet om Sigmund; ti også det er en blot og bar „oversigt“, og det bekræftes desuden af en anden omstændighed. Sagnet forekommer næmlig et sted til i digtet (3412—3530); den gang da Beovulf er kommen tilbage til Heorot, efter at have besejret Grændels moder, holder Halfdan en lang tale til ham, takker ham og spår, at han vil blive til stort gavn for sit folk, og der fortsættes så: Det blev ej Heremod — for Egvelas efterkommere — for Skjoldungerne; ej voksed ham dem til lyst — men til blodig undergang — og voldsom død — for Danernes folk o. s. v., men der tilføjes ikke nye oplysninger om selve æmnet, og det gælder ligeledes om tonen i dette afsnit, at det ikke er folkedigtningens. Dette sidste sted er i modsætning til det første tilknyttet meget naturlig og ligefrem, og sandsynligheden taler for, at det første sted er et senere indskud af en interpolator, der i v. 3412 flg. så, at Heremod udmærket kunde bruges som et modbillede til en ædelt helt, og derfor mente, at han også meget godt kunde anvendes på dette sted, som modstykke til Sigmund Völsungsøn, skønt det egentlig ikke passer her. I det sidste af de to afsnit forudsiger næmlig Halfdan, at Beovulf vil blive til trøst for sit folk, og her er det derfor på sin plads at minde om, at det blev kong Heremod ikke, på grund af sit onde og grusomme sind; men på det første sted er der ikke noget, hvortil det naturlig kunde knytte sig. — Dette ejendommelige forhold, hvor en episode fra en eller anden sagnkreds er fældet ind i digtet for at danne et modbillede til en person eller begivenhed deri, men uden nogen overgang eller tilknytning, det genfinder vi på et andet sted, næmlig i v. 3856—3918, hvor der som modsætning til den ædle dronning *Hygd* omtales en „*þryðo*“, der var gift med kong *Offa*, og som skal have haft en ond og grusom natur. Stedet lyder således: Der fortælles, at Hygd var ganske ung,

— — — — — — — — — —
3852 hun var dog ej lavsindet,
ej for karrig på gaver
på kostbare skatte,
til Goternes folk.

Lidenskab *þryðo* henrev,
den herlige[1] dronning,
til en skrækkelig udåd,
ingen det voved,
— — — — — — — — — —

Man har ment, at digteren måske med vilje har benyttet en sådan brat overgang, for at få modsætningen gjort desto mere virkningsfuld; men den slags tekniske kunstgreb lå sikkert fjærnt fra den tid; har digteren selv tilføjet disse to episoder, har den ejendommelige tilknytning sandsynligvis sin grund i ubehjælpsomhed og kejtethed og ikke i en kunstnerisk beregning; men om de tilhører digteren selv eller en interpolator, er det ikke muligt at afgøre med sikkerhed.

Til grund for disse indskudte episoder, har der naturligvis ligget folkelige kvad, af hvis indhold digteren har givet os et meget forkortet referat, men disse kvad har vi ikke bevaret undtagen i ét tilfælde, og med dette forholder det sig således: Ved det gilde, der holdtes i anledning af Beovulfs sejerrige kamp med Grændel, begynder en af Hrodgars skjalde at kvæde om en kamp, der en gang fandt sted på en borg, kaldet Finsborgen (v. 2119—2311). Hele afsnittet er temmelig dunkelt, og fortolkerne udlægger det meget forskellig, men det vil ikke, for den foreliggende undersøgelses skyld, være nødvendigt at gå ind på mange af de tvivlsomme enkeltheder. Det er nu for det første klart, at den omtalte episode er af samme beskaffenhed som de tidligere nævnte; vi møder her igen den oversigtsagtige, refererende tone, der tydelig nok viser, at vi kun har et udtog af et ældre kvad. I dette tilfælde er vi imidlertid så heldige, at vi efter al sandsynlighed har bevaret det digt, der ligger til grund for den indskudte episode. Det

[1] Hdskr. har *fremu*, Grundtvig (anm. til udg.) foreslår *Frencna;* for resten er der hidtil ikke givet en tilfredsstillende fortolkning af disse og de nærmeste linjer. Det er dog sikkert, at der ikke med Grein skal læses „Módþryðo“ men „þryðo“, som Grundtvig har det (hvortil Müllenhoff slutter sig i Haupts Z. f. d. A. XIV, 216.).

er det bekændte brudstykke om Finsborgkampen, der i sin tid blev fundet i et håndskrift med homilier, og som gærne meddeles som tillæg i udgaver af Beovulfskvadet. Der er ingen tvivl om, at det besynger samme æmne som den indskudte episode, men spørgsmålet er, i hvilket forhold de står til hinanden. Grundtvig antager, at brudstykket ligefrem udfylder, i al fald delvis, et hul i episoden i digtet, og har derfor indsat det i teksten; men det er sikkert ikke berettiget, ti det vilde forudsætte, at bægge stykkerne var af en og samme beskaffenhed, enten bægge dele af et folkeligt kvad eller bægge udtog af et sådant; men der er sikkert ingen af delene tilfældet. Der er allerede gjort opmærksom på, at tonen i den indskudte episode ikke stemmer med folkedigtningens stil, men dette er derimod netop tilfældet med brudstykket. Her har vi ingen oversigter, ingen referater, men en virkelig fortællen, der går frem skridt for skridt, uden dog at forfalde til bredde og udtværethed, og de optrædende personer indføres talende, så at alt tyder på, at vi virkelig her har et stykke af et oprindelig folkeligt kvad.

Grundtvig indskyder i sin udgave brudstykket efter v. 2209,[1] i det han slutter således: I 2210 flg. er der tale om, at Hnæf tillige med andre bliver brændte på bål, men så må de jo først være faldne i en kamp, og det er denne han antager, der besynges i brudstykket. Men dette er sikkert en fejltagelse. Der kan vist ingen tvivl være om, at Hnæfs fald allerede er omtalt i det foregående, næmlig i v. 2131—34, og at i det hele taget begyndelsen af den indskudte episode giver en forkortet omskrivning af et folkeligt kvad, hvoraf vi har beholdt en lævning i brudstykket. Dette besynger et overfald af Finn paa de i Finsborgen boende kæmper, som havde fulgt med Hnæf; det åbnes med et opråb fra en konge til sine slumrende krigere, og denne konge er sikkert Hnæf (jfr. v. 79). Alle kæm-

---

[1] I teksten er det indskudt efter v. 2206, men rettet i anmærkningerne s. 138 til v. 2209. — Simrock indskyder også brudstykket i sin oversættelse af Beovulf, men sætter det efter 2242.

perne rejser sig, og går til dørene, for at forsvare hallen, hvorpå en blodig kamp begynder, i hvilken der falder adskillige af Hnæfs mænd, men dennes eget fald berettes ikke, i det brudstykket stanser, inden det når så vidt. Og denne kamp er det sikkert, vi har et kort referat af i v. 2131 flg., og det er ganske belærende at se, hvorledes dette er gjort, ved at sammenholde det med brudstykket; her har vi det eneste tilfælde, hvor en sammenligning er mulig. Det er naturligvis vanskeligt, nøjagtig at sige, hvilke vers af Beovulfskvadet der svarer til det bevarede brudstykke; og det kommer deraf, at medens brudstykket beskriver os begyndelsen af kampen, giver episoden os slet ingen beskrivelse af denne, men kun en beretning om dens udfald i 2131—34, så at det, som brudstykket besynger, ligger forud for disse vers. Med dette for øje vil det være endnu lettere at indse, at også de andre episoder i Beovulfsdigtet er kun referater, udtog af folkelige kvad, men ikke selve disse.

Resultatet af det foregående vilde da blive dette, at de indskudte episoder er af en sådan beskaffenhed, at de må stamme fra en konstdigters hånd, der har indflettet i digtet oversigter over og hentydninger til forskjellige folkelige kvad, han kændte andetsteds fra; og denne indfletning er i almindelighed gjort ganske behændig.[1] Enten lader han en af sine helte, som Beovulf, kaste et blik tilbage på hele sit liv, og derved få lejlighed til at omtale begivenheder og forhold, der ligger uden for digtets egentlige æmne, eller også lægger han en sådan tilbageskuende beretning i munden på en af de andre optrædende personer, som da budet mælder Beovulfs død, hvorved han får lejlighed til at fortælle en del af fortidens begivenheder, eller han lader en skjald optræde ved en festlig lejlighed og synge om fordums stordåd og bedrift o. s. v. Skønt altså digteren aabenbart har gjort sig umage for, ikke at tilhægte disse episoder på en rent mekanisk, udvortes måde, men har søgt, så vidt det stod i hans magt, at smælte

[1] Måske med undtagelse af episoderne om Thryde og Heremod.

dem sammen med digtet, er dette naturligvis dog ikke lykkedes ham bedre, end at man endnu undertiden kan se sammenføjningerne, og Müllenhoff har derfor heller ikke taget i betænkning at udskyde dem alle som senere interpolationer, og skrive dem på interpolator B.'s regning, som foruden at være en tarvelig digter, dog også skal være en meget sagnkyndig digter; at en sådan udskydning muliggøres ved digtets løse bygning, men at den derfor heller ikke har nogen stor beviskraft i den ene eller den anden retning, er allerede tidligere bleven vist.

Det står nu kun tilbage at samle hele den foregående udvikling i et kort overblik: Med hensyn til Beovulfskvadets bygning er der bleven fremsat den theori, at det kunde rent mekanisk skilles ad i 6 forskjellige partier, ved hvis suksessive sammenføjning, det efterhånden har udviklet sig til sin nuværende skikkelse. Denne anskuelse blev grundet dels på de modsigelser og dels på de forskelligheder i tone og stil, der skulde findes i digtet; der søgtes så først vist, at de mange formodede modsigelser skrumpede ind til nogle meget få, og at selv om disse kunde vække nogle betænkeligheder, vilde det dog være umuligt på dem at grunde en bevisførelse for den omtalte theori; dernæst, at der ganske vist var forskelligheder i tone og stil, men at der ikke med sikkerhed kunde skælnes mellem flere end to arter, og at disse var spredte imellem hinanden over hele digtet, så at man i de fleste tilfælde ikke kunde udsondre bestemte partier, og sige: dette hører til den stilart og dette til den anden. Men selv om det ikke var muligt at bygge en „lieder-theori“ op på disse grunde, kunde det jo dog tænkes, at man vandt noget væsentligt ved at adskille digtet i 6 forskellige dele, at hver af disse f. eks. ikke blot kunde tænkes bestående alene for sig, men at vi derved fik så klare og afrundede helheder, at det stod langt over, hvad vi har i det samlede digt. Der søgtes så vist, at hvis dette skulde kunne tænkes, måtte de forskellige partier betragtes som folkelige kvad, men at dette ikke var muligt af forskellige grunde; dels var næmlig de derved fremkomne begyndelser og afslutninger ikke altid så-

danne, som man måtte vænte, når man tog hensyn til, hvorledes virkelig folkelige kvad begyndte og endte; dels var der over den største del af digtet spredt en række indskudte episoder, som i følge deres hele karakter vilde være en umulighed i en folkelig besyngelse; og selv om man vilde tænke sig disse indskudte som senere interpolationer, vilde der dog alligevel rundt omkring i kvadet findes steder, der ved deres religiøse og reflekterede tone tydede på en konstdigters indvirkning, og som var således sammensmæltede med deres omgivelser, at de ikke kunde udskilles. Men er dette tilfældet, så kan den Müllenhoffske „liedertheori“ ikke være rigtig, så er Beovulfsdigtet ikke opstået ved en mekanisk sammenstykning af selvstændige enkeltheder, som man kan tage fra hinanden og sætte sammen igen efter behag, men det er en virkelig bearbejdelse og sammenarbejdelse af det til grund liggende stof, de fra hedenskabet, gennem den mundtlige tradition, overleverede folke-kvad om Beovulfs liv og bedrifter. Vi står altså her over for et digt, der så at sige er slægters arbejde, og det slægter med forskelligt sind og forskellig tankegang, og dermed naturligvis en forskellig måde at udtrykke deres stemninger og følelser på. Ligesom man undertiden, ved undersøgelsen af et lands geologiske beskaffenhed, på enkelte punkter kan se de oprindeligere, dybere lag bryde frem på overfladen, således kan man stundom også i Beovulfsdigtet midt iblandt de yngre formationer, der stammer fra konstdigtningen, opfange glimt, ligesom i striber, af de ældre til grund liggende lag, af folkedigtningens ægte malm. Men selv om man i enkelte tilfælde vilde kunne pille stykker af dette ud, vil det dog som regel ikke være muligt at sondre de to lag nøjagtig ud fra hinanden; vi har her en virkelig sammenarbejdelse, et hele, et konstdigt, og det, så vidt vi véd, det første i den gotisk-germanske verden.[1]

---

[1] Det er tidligere bemærket, at vi i brudstykket om „Finnsborgen“ ikke har en lævning af et konstdigt, men måske har vi en sådan i det be-

Beovulfs-kvadets forfatter og hjemstavn.

Når Beovulfskvadet er et konstdigt, er der én ting, vi med en vis grund kunde vænte at finde, og det er dets forfatters navn. Så længe vi er på folkedigtningens område, er vi vante til navnløsheden, og her er den også meget forståelig; men så snart digteren bliver konstdigter, og altså træder i et *bevidst* forhold til sit arbejde, bliver forholdet et andet. Historien viser derfor også, at overgangen fra folkedigtning til konstdigtning som regel er ledsaget af forfatternavnenes fremkomst, og dette er også tilfældet i England. Der møder vi navne som *Kædmon* og *Kynevulf* med den ny, frembrydende religiøse digtning, og Kædmons forfattervirksomhed falder i alle tilfælde ikke senere, men snarere tidligere, end Beovulfskvadets forfatter må have levet og skrevet. Og dog har han ikke navngivet sig. Grunden dertil véd vi ikke, skønt vi naturligvis kan gøre gætninger, som den f. eks., at han ikke har turdet være sit værk bekendt med alt dets hedenskab, da han efter al rimelighed har været en gejstlig; men det er og bliver gætninger. Heller ikke møder vi hos nogen anden skribent fra den ældre tid endogså blot den svageste hentydning til Beovulfs-kvadet eller dets forfatter, og der er ingen forhold eller omstændigheder i eller ved digtet, der kan lede os på spor. Derimod kan en undersøgelse om hans stilling, hjemstavn o. s. v. give lidt mere udbytte, selv om vi ikke kan komme til aldeles sikre resultater.

---

varede brudstykke af kvadet om „Valder“. Det er for kort til, at der kan fastslås noget med bestemthed, men hele dets noget brede tone, så vel som de kristelige udtryk, der findes i det, synes at pege i retning af konstdigtningen. (Angående sådanne udtryk se Stephens udg. v. 42 „þenden þín god récce“ (medens Gud drager omsorg for dig; således læser Grein (i tillæget til udg. af Beovulf), medens Stephens (udgaven s. 51) overs. „while-as thy good (power) may last“, og altså læser „recce“ og „gód“, hvad der sikkert vilde passe bedre her, hvis overs. „power“ kan forsvares; endvidere v. 110 „tó þám hálgan“ og v. 112 „tó Gode“).

Angående hans stilling blev der allerede oven for bemærket, at han vist har været en gejstlig; det kan man med temmelig sikkerhed slutte af flere omstændigheder. Et digt som Beovulfs-kvadet må efter hele sin beskaffenhed være forfattet med pæn i hånd, men i de tider fandtes skrivefærdighed så at sige ikke uden for den gejstlige stand. Ogsaa digtets hele karakter, med dets religiøse betragtninger og overvejelser, dets bemærkning om Grændels og alle uvætters afstamning fra Kain (213 flg., 2516 flg.) peger mod klosteret, og det gør også et ord som *gigantas*, der forekommer tre gange i kvadet (225, 3118, 3374); ti det kunde kun bruges af en mand, der, om end på anden hånd, med den religiøse literatur som mellemled, var kommen i forbindelse med den klassiske oldtid.

Om forfatterens hjemstavn foreligger der ingen ligefremme oplysninger, og af selve digtets indhold kan man heller ikke slutte noget. Rigtignok har en engelsk lærd[1] søgt at vise, at de personer og begivenheder, digtet omtaler, hører hjemme i Nordenglands tidligste historie, og at man tydelig kan genkænde skuepladsen for flere af begivenhederne endnu den dag i dag; men selv om dette var rigtigt, hvad det ikke er, vilde det dog ikke kunne give os noget bidrag til bestemmelsen af forfatterens hjemstavn, men det kunde i det højeste kun sige os, hvor de sange, der ligger til grund for kvadet, oprindelig er opståede, et spørgsmål, der senere vil blive behandlet. Men dernæst anfører Haigh[2] som yderligere bevis for, at forfatteren har været fra Nordengland, at kvadet indeholder adskillige sproglige former, som er ejendommelige for den nordengelske dialekt; og dette er en sag, som fortjener en nøjere undersøgelse.

Der er allerede i indledningen i forbigående bleven gjort opmærksom på, at den nordhumbriske eller nordengelske dialekt adskiller sig ved visse fremtrædende ejen-

[1] Haigh: The Anglosaxon sagas.

[2] Anf. skrift s. 3, uden dog at give nogen eksempler.

dommeligheder fra den vestsaksiske; findes de nu i Beovulfskvadet? Herpå må der svares: i det store og hele er dettes sprogform den almindelig vestsaksiske; men det berettiger os ikke til straks at slutte, at det ogå oprindelig er bleven forfattet i den dialekt. Da næmlig Vestsaksisk i tidens løb blev det egentlige bogsprog, blev følgen deraf, at mange værker, oprindelig forfattede på Nordengelsk, ved afskrivning fik deres oprindelige sprogform ombyttet med den vestsaksiske. Man kunde tænke sig, at Beovulfskvadet har undergået en lignende skæbne, og at det altså oprindelig var digtet af en nordengelsk skjald. En sådan antagelse kunde man ledes til af den omstændighed, at vi i Kædmon har et historisk bevis for de nordengelske stammers høje poetiske begavelse, medens der ikke foreligger noget så afgørende bevis for de sydlige stammers vedkommende [1]. En sådan formodning vil rigtignok ikke have megen vægt, hvis den ikke kan støttes med bedre beviser; men det er lige så lidt berettiget, at erklære et værk for at være af vestsaksisk oprindelse, fordi det nu kun foreligger i den dialekt. Lad os antage, at vi ikke fra Beda vidste, at Kædmon var en Nordhumbrer, så vi kun havde den vestsaksiske afskrift af hans kvad at dømme efter; i så tilfælde vilde man vel også her gætte på en sydengelsk forfatter, men med ikke større ret end ved Beovulfskvadet [2]. Men selv om det kan godtgøres, at vi med hensyn til Beovulfs-kvadet har mere end løse formodninger, at vi i det finder sproglige former, der temmelig bestemt peger mod Nordengland, kunde der dog gøres den indvending, at sådanne former lige så godt kan have deres oprindelse fra en nordengelsk afskriver, som de kan

---

[1] Vi har ganske vist en efterretning om, at Vestsakseren Aldhelm skrev sange på det oldengelske mål, men vi har intet bevaret. (Wright: Biogr. Br. o. s. v. s. 214).

[2] Vi har ganske vist, i randen af det ældste håndskrift af Bedas kirkehistorie (K. K. 516 i bibliotheket i Cambridge), en nordengelsk redaktion af begyndelsesversene af den „Genesis“, der går under Kædmons navn, men de måtte i så tilfælde antages for at være en senere, fri bearbejdelse eller omskrivning af den oprindelige vestsaksiske form.

komme deraf, at kvadet oprindelig var digtet på Nordengelsk. Men hertil må dog bemærkes, at i de fleste tilfælde vil den sidste slutning være den sandsynligste; ti da det vestsaksiske bogsprog efterhånden mere og mere fortrængte brugen af dialekter i skrift[1], er det ikke så rimeligt, at en nordengelsk afskriver vilde stikke enkelte af sine egne former ind i stedet for de vestsaksiske, „normale". — Spørgsmålet bliver da nu, om der kan påvises nordengelske former i Beovulfskvadet; men før en undersøgelse heraf påbegyndes, vil det være hensigtsmæssigt, at give en kort fremstilling af hovedejendommelighederne ved den nordengelske Dialekt.

Den nordengelske dialekt[2]. — Bøjnings-ejendommeligheder. 1) I substantivernes og adjektivernes svage bøjning er — *n* som endebogstav oftest bortfalden, og det foregående *a* tit svækket til *e* (sjældnere *u*, *o*). 2) Infinitivets — *n* er tabt, og — *a* stundom svækket til *e* eller *æ*. 3) 1ste pers. sing. præs. indic. ender hyppig på — *u* eller — *o*[3] 4) 2 pers. sing. præs. indic. ofte på — *s* for — *st*. 5) 3 pers. sing. og hele flertallet i præs. indic. har i almindelighed — *s* for vestsaksisk ð. 6) Forstavelsen *ge* — udelades som oftest. 7) Artiklen skrives gærne *þe* for *se* og *þió* for *seó*.

Lydforhold. Her anføres kun hovedpunkterne. Vokaler: Nordhumbrisk *a* for vestsaksisk *e* — nh. *a* for

[1] Ganske vist er de fleste af de bevarede nordengelske skriftlige mindesmærker fra 9de eller 10de årh.; men det er glossarer til religiøse skrifter, altså bestemte til praktisk brug, og så kan man lettere forstå, at dialekten kunde holde sig.

[2] Med hensyn hertil se: The Lindisfarne and Rushworth gospels ed. by the Surtees society IV. part s. CIXX—CXXV; Bouterwek: Die vier evangelien in altnordhumb. sprache; indledningen s. XCIX—CLXIV; F. A. March: Grammar of the Anglos. language, de pågældende steder, og Latham: The English Language s. 545 flg.

[3] Denne endelse findes ganske vist også én gang i et kentisk dokument, udstedt af den vestsaksiske konge Æthelbert i året 863 (Kemble: cod. dipl. ævi Sax. nr. 288), men et så enestående tilfælde siger intet; det kan jo meget godt tænkes, at den, der har skrevet dokumentet, var en Nordhumbrer.

vs. *ea* (en regelm. ejendommelighed) — nh. *æ* f. vs. *ea*, *e* — nh. *e* f. vs. *æ* — nh. *e* f. vs. *eo* (hyppig) — nh. *ea* f. vs. *æ* — nh. *i* f. vs. *e* — nh. *io* f. vs. *i* (når vokalen er kort) — nh. *oe*, *oæ* f. vs. *e*, *æ* (meget hyppig) — nh. *eo (io)*, f. vs. *e*. — Ikke sjælden forekommer der vokalfordoblinger, for at betegne lange lyde: *gaas*, *goodne* o. s. v. Konsonanter: Nh. *c* f. vs. *g* — nh. *ch* f. vs. *c* — nh. *ch* f. vs. *h* — nh. *d* f. vs. ð og omvendt — nh. *g* f. vs. *c* — nh. *gh*, *hg* f. vs. *h*, *g* — *g* er stundom udeladt — vs. *g* stundom svækket til *i* — nh. *h* f. vs. *c* — *d* udelades ofte. — Det aspirerende *h* er hyppig i begyndelsen af ord, hvor Vestsaksisk ikke har det, f. eks. nh. *healdorman* for vs. *ealdorman;* i enkelte tilfælde kan det modsatte være tilfældet, f. eks. nh. *unseofuntig*. f. vs. *hundseofuntig*. — Norh. indskyder ofte — *r* som: nh. *efern* for vs. *efen*, især stadig i *forleorta*, *ondrearda* — *w* er stundom indskudt foran en vokal, når denne begynder ordet.

Med hensyn til ejendommelighederne i lydforholdene gælder det naturligvis, at de for en stor del er temmelig usikre som kændemærker, men adskillige af dem er dog så pålidelige, at man kan dømme efter dem med temmelig sikkerhed. Man må ikke lægge for stor vægt på den omstændighed, at man f. eks. kan finde nh. *a*, *æ* for vs. *ea*, men også omvendt nh. *ea* for vs. *æ*, ti det første af disse forhold er så langt overvejende, og må betragtes som det regelmæssige. — Kan det således ofte være temmelig vanskeligt, at dømme mellem nordhumbriske og vestsaksiske former, bliver det endnu mere med hensyn til Beovulf, fordi der her kommer en ubehagelig omstændighed til. Det er næmlig klart af håndskriftets tilstand, at dets to afskrivere, og særlig den sidste, har været alt andet end omhyggelige med deres arbejde; der forekommer ikke så sjælden unøjagtigheder og fejlskrivninger, som vi er i stand til at rette, så vi kan se, de ene skyldes skødesløshed fra afskriverens side. Sådanne uheldige forhold forekommer også i andre oldengelske kvad, men sjælden i højere grad end i Beovulf. Dette vanskeliggør en undersøgelse af sprogformen, da det ikke er let at afgøre, om

afvigende former, som kun forekommer en enkelt gang, er dialekt-ejendommeligheder eller kun fejlskrivninger. Jeg skal nu meddele en fortegnelse over de vigtigste afvigelser fra den almindelige vestsaksiske sprogform, som findes i Beovulfskvadet, men må dog udtrykkelig bemærke, at de ikke alle med sikkerhed kan anses for at være nordhumbriske ejendommeligheder; nogle er måske i virkeligheden fælles for bægge dialekter, andre måske blot skrivfejl.[1]

Substantivernes bøjning. — *Dativ sing. Udeladelse af dativsmærket — e:* þeóden (4058), cyning (4999), wulf (6046). — *Gen. sing:* yrfeweardas for — weardes (4898), Heaðo-Scilfingas f. — Scilfinges (125); Ohtere f. Óhteres (5216). *Nom. plur.:* leóda f. leóde (5995); ræswa f. rǽswan (120). — *Dat. plur.:* — on (un) *for* — um: scypon (2302), heafdon (2477), wícun (2601). — *Gen. plur.* — ena *for* — a: lárena (536), fyrena (4492), Geátena (880; håndskf. har Geotena). — Adjektiver: *Acc. sing. masc.* brade *for* brádne (5948). *Dat. plur.* (*instrumental-casus*); balwon *for* balwum (1947), biteran f. biterum (5376). — Demonstr. Pronominer: *Nom. fem. sing.*: se *for* seó (4834), se þe f. seó þe (2513, 2681) *gen. plur.:* þe þe f. þára þe (4758). Possess. Pronom.: Dat. sing.: uncran f. uncrum (2363). — Verber: *Præs. conj. 3 p. s. for pl.*: healde f. healden (5431); *imperf. 3 p. s. for pl.*: weardode f. weardodon (4322); lemede f. lemedon (1803).

Lydforhold. — Vokaler. á *for* ǽ: hláw f. hlǽw (2233). — a *for* ea: nalles f. nealles (4998), þrag f. þreag (5759), scaðan af en senere hånd rettet til *sceaðan* (951). — a f. o: an f. on (2488), hand-scale f. -scole (2627), þusenda f. þúsendo (3651), geara f. gearo (3822). — æ f. á: bræde f. bráde (4408). — æ f. e: þæs f. þes (816); wæs f. wes (*imper. 2 p. sing.* 807), onlícnæs f. onlícnes (2695), hlæmmum f. hlemmum (4395), gingæste f. gingeste (2627), fæder — f. feðer — (6230). — æ for é: wæl-ræc f. wæl-réc (5314), æg-wearde f. ég-wearde (480), Hrædles f. Hréðles (2963). — æ for ea: gescæp — f. gesceap — (52), hrærg-trafum f.

[1] En del, som aldeles tydelig er skrivfejl, er udeladte.

hearg-t. (349), — e *for* *ǽ* (æ): weg-flotan f. wǽg-f. (3807), bel f. bǽl (4246), drep f. dræp (5753), gescer f. gescær (5939), folc-red f. folc-rǽd (6004). — e *for* ea: gefeh f. gefeah (1648, 3132), scel f. sceal (5600, 6013), geond-seh f. -seah (6167), sceft f. sceaft (6229), beget f. begeat (5737), genehost f. geneahost (1582).[1] — e *for* eo: etonisc f. eotonisc (5224), hefene f. heofene (3135). — ea *for* á: brimleade f. -láde (2096). — ea for e: oncear-bendum f. oncer-b. (3829). — ea *for* eo: eafor f. eofor (4298), Eafores f. Eofores (5920). — ea *for* eó: fea f. feó (311). — i *for* y: scile f. scyle (6344), firu f. fyra (3996). — i *for* eo: gifen f. geofen (3373); jvf. gyfenes (2781). — ie for ea: siex f. seax (5800). — eo *for* e: weora f. wera (5886). — eo *for* eá: Geotena f. Geátena (880), neon f. neán (6201).[2] — eo *for* i: weotena f. witena (2190). — eo *for* o: geong f. gong (3654, 5479, 5505; *imp. af* gán jvf. giong i 5423), abreoten f. ábroten (3192). — eó f. ó: gehleód f. gehlód (1784). — io *for* i: giofan f. gifan (5937), riodan f. ridon (*imp. 3. p. pl.*, 6329), scionon f. scinon (*imp. 3. p. pl.*, 603), nioðor f. niðer (5391). — o *for* a: ongyton f. ongytan (*infin.*, 613); mannon f. mannan (1148). — o *for* e: þurh-etone f. -etene (6090), gecorone f. gecorene (410). — o *for* eó: brost f. breóst (4346), Swona f. Sweóna (5885). — y *for* e: wintrys f. wintres[3] (1025), tyrvydne f. tyrvedne (586), fyredon f. feredon (753). — y *for* eo: byrht f. beorht (2931). —

C o n s o n a n t e r. b *for* ð: síð-fæbme f. síð-fædme (3828). — ð *for* d: earð-lufan f. eard-l. (1377), gegn-cwiða f. -cwida (730). — d f. ð: wered f. wereð (1205, *3 p. sing. præs.*), leód — f. leóð — (3003), geþinged f. geþingeð (3667; *3. p. sing. præs.*), madelode f. maðelode (4842), þrydlicost f. þrýðlicost (5731), ford f. forð (5911), Hrædles f. Hréðles (2963). — dd *for* tt: fædde f. fætte (3439. — l *for* n: eorclanstánas f. eorcnan-st. (2409), wundel-mǽl f. wunden-m. (3055),

---

[1] I Beovulf skrives der *Swerting*, men i de oldengelske slægttavler i almindelighed *Swearta*, dog har Nennins *Swerting*.

[2] Således Grundtvig; Grein beholder *neón*=von neuem.

[3] MS. har *wintrys wylm;* Grein: *wintres ís-wylm.*

gomel-wudu f. gomen-w. (4209). — m *for* n: grimme f. grimne (4265), hrusam f. hrusan (4549) hlim-bed f. hlin-b. (6060). — u (v) *for* f: hliudde f. hlifade (3592). — Udeladelse af Consonanter. Af d: þeo-gestreóna f. þeód-g. (2429), hol f. hold (2452), Hearede f. Heardréde (4397). — Af f: brim-wyl[1] f. b.-wýlf (3005). — Af g: Denia f. Deniga (4244), Wilaf f. Wígláf (5696), fami-heals f. fámig-heals (434), wonsæli f. wonsǽlig (209). — Af ge: Hylaces f. Hýgeláces (3054). — Af h: inne f. hine (3729), of f. hof (621). — Af n: gyrn f. gnyrn? (3549), aged-freán f. ágend-f. (3759). — Af w: Ecgþioes f. Ecgþeówes (3992), Ongenþeoes f. Ongenþeówes (3929). — Indskydelse af Consonanter: Af g: Geomor f. Eómor, Eómær (3914). — Af h: hnægde f. nǽgde? (2630), hattres f. áttres (5038), hondslyht f. ond-slyht (5937), sorhge f. sorge (4928). — Af c (k): ceorle f. eorle? (5936). — Af n: Deninga f. Deniga? (924). — Af r: hrærg-trafum f. hearg-t. (349). — g *og* n *ombyttede;* gefrungon f. gefrugnon (1326). — Vokal-forkortning: sceatta f. sceáta (1497), heanne f. heáhne (1959), ligge f. líge (1447), wigge f. wíge (3305), helle f. hæle (3625), gegrettan f. gegrétan (3715), Hemninges f. Héminges (3882; — *ém* forkortet til — *emm* og *m* forandret til *n*). — Vokal-fordobling: siide f. síde (2439). —

Alle disse afvigelser er naturligvis af meget forskellig betydning, og en hel del ganske vist temmelig betydningsløse; jeg skal udpege nogle af dem, der er mere vigtige. Det er en hovedejendommelighed ved den nordengelske dialekt, at den, på grund af en hurtigere udvikling, står på et yngre trin end den sydengelske.[2] Saaledes har vi i de anførte eksempler tilfælde med bortkastet dativsmærke *(e)* i sing., hvad der dog ikke er ubetinget nordhumbrisk, Ligeså har vi undertiden — *on* for — *um* i dat. plur., hvad der jo er et skridt hen imod endelsens fuldstændige bort-

---

[1] Grundtvig læser „brim-wýf".

[2] At der i den nordengelske dialekt undtagelsesvis kan forekomme enkelte former, der er ældre eller i al fald tilsyneladende ældre end de tilsvarende i den sydeng., omstyrter ikke hovedreglen; f. eks. når 1ste pers præs. indic. ender på *u* eller *o*.

kastning. Især er det meget hyppigt, at — *n* bortfalder i subst. og adjekt. svage bøjning; vi har ét eksempel herpå i *ræswa* for *ræswa, n*men et så enestående tilfælde kan man knap dømme noget efter. — Subst., som i Vestsaksisk bøjes stærkt, har ofte svage eller blandede svage og stærke former i Nordengelsk; især ender *gen. plur.* meget hyppig på — *ena* for *a*[1]; herpå har vi følgende eksempler: *lárena, fyrena, Geátena* (jvf. s. 93). — At *se* et par gange er brugt for *seó* antyder måske en begyndende sammensmæltning af masc. og fem.; ligeledes er flere gange 3 pers. sing. brugt for 3 pers. plur.

Ved lydforholdene må man særlig lægge mærke til følgende afvigelser: Nordhumbrisk foretrækker afgjort, selv om man kan finde eksempler på det modsatte, *a, æ* og *e* for *ea*; blandt de eksempler, der foran er anført herpå, er især ét mærkeligt, næmlig *scaðan*, der af en senere hånd er rettet til *sceaðan*; dette sidste er den almindelige vests. form, og i det rettede *scaðan* har vi måske derfor en lævning af den nordeng. form. — På *io, eo* for *i* er der anført nogle eksempler fra Beovulf; her endnu ét, som er meget interessant. I v. 5834 forekommer ordet *Merewioingas*, som man oprindelig ikke forstod, indtil man opdagede, at det ikke var andet end det vel kændte frankiske Navn „Merovinger“.[2] Det egentlige bevis derfor er bleven givet af Bachlechner[3], i det han har vist, at formen *Merewioingas* er dannet aldeles regelmæssig, det vil sige efter de nordengelske lydlove. Vi har nordhumb. *Oswio* svarende til vests. *Answíg*, og på samme måde er det frankiske *Merowíg*, som på Sydeng. vilde lyde *Merowíg*, på Nordeng. blevet til *Merewio*, hvortil så endelsen — *ingas* er føjet; vi har

[1] Jvf. March: A comp. grammar of the A-S. lang. s. 49.

[2] Dette blev først opdaget af Grundtvig (Brage og Idun 1849, IV, s. 194 anm.**), skønt han ikke har fået æren derfor udenlands. Thorpe er endnu ikke kommen på spor efter det i sin udgave fra 1855.

[3] Haupts Z. f. d. Alterthum VII, s. 524 flg.

en nøjagtig parallel i den angels. krønike i navnet *Osweoing*[1]. At nu *Merewioingas* har kunnet beholde sin nordeng. form, ligger vel deri, at det som et fremmed ord, skrevet på en noget ejendommelig, afvigende måde, ikke er blevet forstået af afskriveren, som derfor har ladet det stå. — På det karakteristiske nordeng. *oe* for vs. *e* findes der intet eksempel i Beovulfskvadet. — På vokalfordobbling har vi ét eksempel: *siide* for *síde*.

Tre steder i digtet rimer *Húnferð* på et ord, begyndende med en vokal (991, 2324, 2629), deraf slutter Rieger[2], at det oprindelig stavedes *Unferð* (jvf. *Unwén* i „Vidsid" 114 og det oldtyske *Unfried*). Det samme er to gange tilfældet med ordet *hond-slyht* (5851 og 5937), og der skal derfor måske læses *ond-slyht*[3] Hvis dette forholder sig således, bliver spørgsmålet, hvad grunden har været til, at *h* er kommen ind? Man kunde da fremsætte den hypothese, at *h* var sluppen ind derved, at disse ord senere er bleven afskrevet i en dialekt, der havde en stærkere aspiration.[4] Nu véd man, at Nordengelsk indskyder *h* i flere tilfælde, hvor det mangler i Sydengelsk, men at også det omvendte finder sted, og at særlig Nordeng. undertiden udelader *h* foran *u* (*o*)[5], netop de vokaler, hvorom det her drejer sig, så at de to ord altså oprindelig har lydt *Unferð* og *ond-slyht*, men ved omskrivning på Vestsaksisk er bleven til *Húnferð* og *hond-slyht*. — I 3914 forekommer navnet *Geómor*; verset mangler sin rimstav, som det vil få, hvis vi læser *Eómor* (*Eómær*), hvorved vi finder en bekændt personlighed, i det der i oldengelske slægtregistre nævnes en *Eómær* som søn af Angelthjov, søn af Uffe.[6] Måske G'ets

---

1 „Ecgferþ wæs Osweoing", ved år 685; ligeledes „Alweoing", år 726 (Thorpes udg. af den angels. krønike).

2 Zeitschrift f. d. Phil. III, 414.

3 Rieger formoder, at det samme er tilfældet med „hond-leán" i 4182, men her kan dog *h* godt beholdes som rimstav, svarende til *h* i *gehwylces* og desuden har vi formen „hond-leán" sikret ved rimet i 3076.

4 Man måtte da nærmest tænke sig afskrivningen foregået efter diktat.

5 Se foran s. 92, jvf. oven for *of* for *hof*.

6 Den angels. krønike ved år 626 og 755.

fremkomst kunde skyldes en stærk tilbøjelighed til aspiration i udtalen, og det vilde da pege i samme retning som de oven for omtalte forhold.[1] —

Man kan altså således bag ved den sprogform, som i det hele er den almindelige i Beovulfskvadet, den vestsaksiske, skimte ejendommelige former, der afviger fra denne, og synes at pege mod Nordengland som kvadets og altså også forfatterens oprindelige hjemstavn. Det er derfor rimeligvis i et af de nordengelske klostre, at vi skal tænke os Beovulfskvadets forfatter, uden at vi dog er i stand til at pege på noget bestemt sted, og vi er ikke stort bedre stillet over for det spørgsmål, hvornår han har levet.[2]

Håndskriftet kan ingen oplysning give derom, ti det er en afskrift, måske en afskrifters afskrift, og stammer i det tidligste fra 10de århundrede. Men måske sproget i kvadet kunde give et vink om, til hvilken tid forfatteren har hørt? Der er imidlertid her den mislighed, at selv om et digt, der forplantes gennem afskrivning, ikke er udsat for at skifte sin sproglige dragt så hurtig og så grundig, som når det forplantes gennem den mundtlige overlevering, vil der dog også ved den skriftlige tradition, foregå så mange forandringer i dets sprogform, at man ikke altid ud fra den vil være i stand til at slutte sig til tiden for værkets tilblivelse med nogen sikkerhed. Dette gælder også med hensyn til Beovulfs-kvadet. Dets sproglige standpunkt er i alt væsentligt den tids, som håndskriftet tilhører, altså det 10de. Dietrich[3] mener dog, at man kan opdage enkelte former, der ser så gamle ud, at kvadet efter dem at

---

[1] At *iú* på to steder (4910—11, og 6096—97) rimer på *g*, siger intet; dette er ganske simpelt fremkommet derved, at *geó* ifølge den almindelige sproglige udvikling er bleven til *iú*; jvf. *iógoðe* for *geógoðe* i 3341.

[2] Müllenhoff (Hauptz Z. f. d. Alt. XIV, 243) antager 2den halvdel af 7de årh., således at kvadet i alle tilfælde ikke bliver yngre end Kædmon, hvis dødsår man plejer at sætte omkring 680, men han giver ingen grunde for denne opfattelse. — Grimm (fortalen til Andreas u. Elene, XLVII) sætter kvadet i sin nuværende skikkelse til begyndelsen af 8de århundrede.

[3] Haupts Z. f. d. Alt. X, 367.

dømme, snarere måtte være ældre end yngre end Kædmon. Men det er temmelig usikkert at dømme efter sådanne enkeltheder, når man husker på, hvor få pålidelige vidnesbyrd vi har om sprogets tilstand på de forskellige udviklingsstadier. Hvad véd vi om sproget på Kædmons tidsalder? Vi véd jo ikke andet, end hvad vi kan slutte os til af nogle enkelte runeindskrifter, der iblandt først og fremmest den på Ruthwellkorset, men den er jo på Nordhumbrisk. Vi gør da vist bedst i, at lade sproget i Beovulfskvadet ude af betragtning, når det gælder om at fastsætte tiden for dets affattelse, undtagen for så vidt det kan sige os, at kvadet ikke kan være yngre end 10de århundrede.[1]

Vi må da søge frem ad andre veje. For først at tale om grænsen tilbage i tiden, så vil vi let kunne fastslå det tidspunkt, ældre end hvilket det ikke kan være. På grund af den kristelige tone, der går gennem digtet, kan det næmlig ikke være forfattet før efter kristendommens indførelse. Augustinus landede i året 596 i England, og der må sikkert være hengået en rum tid, inden et sådant digt kunde komme til verden. Der gik ganske vist ikke mere end ét århundrede, før Kædmon levede og sang, men fordi en kristelig lovsang kunde bryde frem så tidlig, er det ikke sagt, at det samme kunde være tilfældet med et så ejendommeligt digt som Beovulfs-kvadet. For det første må man huske på, at det er hedninger, det besynger, og at forfatteren er sig dette bevidst (se v. 348 flg.); men mon nogen gejstlig vilde påtage sig et sådant arbejde, på en tid, da hedenskabet sikkert langt fra var besejret, og hvor derfor den kristne kirke måtte stå på en meget skarp fod over for det? Man kan bedre tænke sig, at et sådant værk kunde komme frem senere, under roligere forhold, når

---

[1] Med hensyn til forholdet mellem sproget i Kædmon og Beovulf, må man desuden huske på, at jo tiere håndskrifter afskrives, desto flere ældre former vil der gå tabt og omvendt. Nu er sikkert, efter sagens beskaffenhed, Kædmon-MS. det, som er bleven tiest afskrevet, og dets sprog kan derfor godt se yngre ud end Beovulfskvadets, uden i virkeligheden at være det.

kampen mellem de to magter var ophørt. Dertil kommer en anden omstændighed. Et sådant digt — så vidt vi véd, det første forsøg på et sammenhængende konst-epos — har sikkert haft en ydre anledning, der har givet dets forfatter tanken om at foretage sig et arbejde af den beskaffenhed. Han har rimeligvis kændt en konstdigtning, og en sådan kunde han ikke finde uden han kændte den klassiske oldtids frembringelser [1], eller i al fald den kristelige digtning fra den tidlige middelalder, som var paavirket af dem. Men bekændtskabet til den tids forfattere var dog vist ikke inderligt nok til, at det kunde udøve en sådan indflydelse, før ind i det 8de århundrede. [2] Vi bør da vist ikke sætte grænsen tilbage i tiden tidligere end midten af dette århundrede.

Med hensyn til grænsen frem efter i tiden, er det allerede sagt, at den kan ikke være senere end 10de århundrede. At den må sættes en del tidligere end dette tidspunkt, kan der vist ingen tvivl være om, men hvor meget er det ikke så let at afgøre. Der er dog måske én omstændighed ved digtet, som kunde afgive et holdepunkt. I slutningen af det 8de århundrede begynder de nordiske folks vikingetog til England, og da de stadig her gik under navnet „Daner“ [3], kunde det synes ganske rimeligt, om noget af den hadefulde stemning, som Angelsakserne nærede overfor disse deres bitre fjender, måtte være kommen

[1] Det er sikkert også kændskab til disse, der har givet anledning til kapitelinddelingen i kvadet. Den er ikke anvendt meget skønsomt; der begynder undertiden et nyt kapitel midt inde i en persons tale (X, XXVI, XXX, XXXI, XLI), eller på andre lige så uheldige steder. Måske er kapitelinddelingen først anbragt bag efter af en eller anden afskriver. Versantallet i sangene veksler fra 100—200 vers (sjælden over eller under) og svinger nærmest frem og tilbage om 150 som midtpunkt.

[2] Studiet af de klassiske sprog i England begynder først egentlig i den sidste halvdel af 7de årh., og stødet dertil blev væsentlig givet af to fremmede gejstlige: Theodore og Adrian, af hvilke den første blev ærkebiskop i Canterbury. (Wright: Biogr. Br. Lit. s. 31).

[3] De kaldes i den angelsaksiske krønike stadig: „Dene, Dena, Deona eller Denisc, Denesc“, i Beovulfskv. kaldes de „Dene“, i gen. plur. ved siden af „Dena“ også „Denia, Deniga, Denigea.“

frem i dette digt, hvis ene halvdel handler om danske konger og danske tilstande, hvis det var forfattet efter, at Danskernes plyndringstog var begyndt. Men da der ikke er det svageste spor af fjendtlige følelser imod dem, kunde man som grund dertil formode, at digtet er forfattet før vikingetidens begyndelse.[1] Måske vilde man indvende mod en sådan slutning, at et digt, der behandler begivenheder og mennesker, som er langt fjærnede fra den bevægede samtid, i sin episke ro og afsluttethed ikke vil blive påvirket af tidernes skiftende stemninger. Der kan være noget sandt i en sådan opfattelse, men man må dog huske på, at Beovulfs-kvadet ikke er et episk digt i aller strængeste forstand; forfatteren træder undertiden frem af sin tilbagetrukne stilling for at ytre sin personlige mening f. eks. i 348 flg., hvor han pludselig stanser med fortællingen for at give sin forbitrelse mod hedningerne luft; kunde noget sådant ske i dette tilfælde, kunde det også tænkes, at han på et eller andet sted, hvor de Danske omtales, havde ladet det had, som Angelsakserne nærede imod vikingerne, bryde frem i en eller anden bemærkning, hvis han da levede efter vikingetidens begyndelse. Når der nu, som allerede bemærket, ikke findes den fjærneste antydning af en sådan sindsstemning, bliver det sandsynligt, at han har levet, inden Nordboerne begyndte deres hærtog til England, og vi vises da også fra denne side hen til midten af 8de århundrede, som den sandsynligste levetid for forfatteren af Beovulfs-kvadet.

Endnu står det tilbage at gøre et par bemærkninger om det stof, han har haft at bearbejde. Der er allerede i den første afdeling af denne undersøgelse bleven påvist, at der til grund for Beovulfs-kvadet sandsynligvis ligger en række folkesange, som af forfatteren er bleven sammenarbejdet til et konstnerisk hele. At dette er foregået i England er uden for al tvivl[2], men deraf følger ingenlunde,

---

[1] Jvf. Grundtvig: Brage og Idun IV, 510.

[2] Simrock (Beovulf s. 161) synes rigtignok at antage, at kvadet i sin helhed, med undtagelse af enkelte senere indskud, er blevet til i det nordlige

at også de til grund liggende folkelige kvad er opståede på dette sted. Om de er så eller ikke, vil væsentlig afhænge af, om de begivenheder, de har besunget, hører hjemme i England eller andensteds. For deres henførelse til det først nævnte land har der kun hævet sig én stemme, næmlig *Haighs*, der i sit interessante arbejde: „*The Anglo-Saxon Sagas*“, har søgt at vise, at ikke blot sagnene om Beovulf, Hrodgar o. s. v., men også dem om Sigmund Völsungsøn, Weland o. s. v., kort, så at sige hele den ældste gotisk-germanske sagnverden hører hjemme i England, og omtaler begivenheder, der vedkommer dette lands tidligste historie. Der er på en vis måde noget tiltalende i denne tanke; to gange i historiens løb har England været det midtpunkt, hvor nye tanker og åndsretninger sprang frem, og hvor fra de senere udbredte sig over de fleste kultiverede lande. Således var det i den tidlige middelalder, da de gotisk-germanske stammer hovedsagelig blev kristnede gennem den missions-virksomhed, som Angelsakserne satte i gang, og således var det i nyårstiden, hvor vi er i stand til at spore det åndelige liv[1], hvorpå der levedes til den franske revolution, tilbage til England som sin kilde. Hermed vilde det ganske vist stemme meget godt, hvis Haighs hypothese var rigtig, men den er alt for usandsynlig og strider for bestemt mod historiens vidnesbyrd til at kunne antages.

Der kan sikkert ingen tvivl være om, at de historiske begivenheder, som Beovulfs-kvadet besynger, hører hjemme i Norden, i Danmark og Sydsverrig, hvad da også alle andre forfattere, der har behandlet Beovulfs-kvadet, lige fra Thorkelin til vore dage har været enige om; og er det tilfældet, da er det også sandsynligt, at de oprindelige sange er opståede på ét af de to steder[2]: ti det gælder

---

Germanien før udvandringen. Men et digt som Beovulfskvadet er sikkert aldrig bleven bevaret gennem den mundtlige overlevering, hvad det jo måtte være bleven, hvis det er opstået uden for England.

[1] Her tænkes selvfølgelig kun på det rent menneskelige åndsliv; den religiøse fornyelse havde sit særlige udgangspunkt i Luther.

[2] Tyske forfattere vil gærne lægge dem ned til Holsten eller det nordlige

sikkert om at folkelig digtning, der drejer sig om historiske begivenheder, at den som regel springer frem på det sted, hvor begivenheden forefalder. Men da fortællingen i Beovulfskvadet omtrent bevæger sig lige så meget i Danmark som i Sverrig, kunde det synes tvivlsomt, til hvilket af disse to lande man skulde henføre de oprindelige kvad. For dansk oprindelse har Thorkelin talt[1]; han mener, at forfatteren har været øjenvidne til de bedrifter, der udførtes af Hrodgar o. s. v., men hvorfor så ikke lige så godt gotisk? Mod dansk herkomst er der bleven indvendt[2], at digtet drejer sig væsentlig om en gotisk helt, og at det fremstiller ham som en, der kommer de svage Danske til

Tyskland, men er ikke i stand til at give nogen grunde, hvorfor de gør det. Müllenhoff mener (Haupts Z. VII, 419 flg.), at skuepladsen for Grændels og Beovulfs kamp — der efter hans mythiske opfattelse er det vilde, mørke havs stormen ind på det frugtbare land, for at ødelægge det — bedst kan henlægges til de side marskegne omkring Nordsøens sydøstlige hjørne. Men et sådant bevis siger jo ikke stort. — Thorpe (Indledn. til hans udgave), antager, at der har ligget en prosaisk saga til grund, som så har undergået en poetisk omformning i England, uden dog at give nogen grund for denne opfattelse. Han mener endvidere, at sagaens og altså også forfatterens hjemstavn var Sverrig, fordi skjalden siger i v. 35—38, at Beovulfs berømmelse var vidt kændt „in Scede-landum", som han, og vel med rette, antager for at være Skåne; hermed skulde skjalden have ment, at rygtet havde nået ham i hans hjem i Skåne. — Med hensyn til mulige spor af Beovulfssagnet i Norden, bemærker Vigfusson (Icelandic p. reader s. 404), at eventyret om Beovulfs kamp med Grændel og dennes moder genfindes i Grettis saga, i beretningen om Grettis kamp med fårehyrden Glams spøgelse og med en uvætte, som lever i en fos. Men her er ikke andre ligheder, end sådanne som så tit findes mellem eventyr, der ikke har noget med hinanden at gøre. Folkedigtningens skala er ikke stor, de samme toner kommer let igen. Særlig lægger Vigf. vægt på, at vi, svarende til til „hæft-méce" i Beovulf (2907), har „hefti-sax" i sagaen. Bægge ordene findes ganske vist, så vidt man ved, kun på de nævnte steder, men det er dog ikke bevis nok. Oldnord. har jo „mækir", hvorfor har vi så ikke „hefti-mækir". Desuden, i kvadet er det Hunferds sværd, som kaldes således, men i sagaen uvættens. — Metcalfe slutter sig, i „The Englishman and the Scandinavian" (1880) s. 118—121. til Vigfussons opfattelse.

[1] Jvf. hans udg. af kvadet, s. IX flg.

[2] F. eks. af Simrock; Beovulf, s. 162.

hjælp mod en fjende, de ikke selv kan magte, ja lader endogså Beovulf tale nedsættende ord om dem (1175 flg.). Simrock vil imidlertid ikke blot frakænde Danmark men Norden i det hele æren for disse digte; han gør nemlig den indvending, at indholdet af Beovulfskvadet ikke genfindes i den „oldnordiske" poesi, men derimod i den oldengelske, nemlig i *Vidsid* og brudstykket om kampen på *Finsborg*. Det siger imidlertid ikke stort i denne henseende, om nogle af Beovulfskvadets personer også omtales i *Vidsid*, ti dette er sikkert, i sin nuværende skikkelse, intet andet end en rimet huskeseddel eller oversigt over oldengelske sagn, forfattet — vi véd ikke når; og brudstykket om Finsborgkampen må sikkert være af angelsk oprindelse eller af dansk; ti hvorfor skulde en oldengelsk digter synge om Dansker og Frieser. At kvadets begivenheder ikke er besungne i den „oldnordiske" poesi, siger heller ikke så meget; ti her måtte vi jo nærmest tænke på Goternes oldtidsdigtning, og den er jo som bekændt sporløst forsvunden, og af de sagn, den har behandlet, kænder vi nu kun, hvad Danske og Islændere har reddet. Fremdeles indvender Simrock, at kvadets poetiske karakter stemmer nøje med den øvrige oldengelske poesis, medens den er temmelig forskellig fra den „oldnordiskes". Men man bør huske på to ting; for det første ligger der et tidsrum at en 600 år mellem den tid, da de oprindelige kvad om Beovulf må være bleven til, og den, da den „oldnordiske" poesi blev opskrevet i den skikkelse, hvori vi nu kænder den; i løbet af 600 år er det jo rimeligt nok, at der må være sket en del forandringer, især når udviklingen foregår på hver sin side af Nordsøen; og desuden er det her noget vildledende at tale om den „oldnordiske" poesis karakter; det er ikke den *islandske* digtnings karakter på den tid, da eddakvadene blev nedtegnede, der her bliver tale om, men den *oldgotiske* en 600 år tidligere, og den kænder vi meget lidt til. — Sangenes oprindelige hjemstavn er sikkert imidlertid Sydsverrig, Goternes gamle hjemstavn. Der kan vist ingen tvivl være om, at Beovulf eller i al fald dog den gotiske kongerække har været det egentlige hovedpunkt i

besyngelsen, trods det, at så meget af fortællingen drejer sig om danske forhold. Det er for det første, som nys bemærket, ikke sandsynligt, at de Danske skulde have sunget om deres egen svaghed, og dernæst, vilde det være urimeligt, at en dansk skjald skulde give sig til at synge om rent gotiske forhold og begivenheder, som slet ikke vedkom Danmark, medens det derimod er ganske naturligt, at en gotisk digter fulgte sin landsmand på hans eventyrlige udenlandsfærd.

Hvornår nu disse oprindelige kvad er bleven til, er ikke godt at afgøre med bestemthed. De kan selvfølgelig ikke være ældre end de begivenheder de omtaler, og for en af dem er vi i stand til at fastsætte tiden temmelig nøjagtig, næmlig for Higelaks tog, der er foregået i begyndelsen af 6te århundrede [1]. Dette er grænsen tilbage i tiden. Fremefter er den ikke så let at sætte. Da det nys omtalte tog finder sted er Beovulf endnu i sin kraftige alder; hvor længe han levede efter den tid, véd vi ikke, men før henved midten af det 6te årh. kan vi vidst ikke regne, at de sidste begivenheder, hvorom kvadet taler, er foregåede. Men stort længere ned i tiden må vi vist heller ikke sætte sangenes tilblivelse, når vi tager hensyn til en anden omstændighed, næmlig deres overflyttelse til England. På grund af dette lands noget afsides beliggenhed, er det ikke rimeligt at antage, at sådanne sange kunde slippe over nordsøen, hvis der ikke var en særlig gunstig lejlighed. En sådan frembød der sig to gange: den første var, da den såkaldte „angelsaksiske udvandring" fandt sted i 5te og 6te årh.; den anden, da nordboerne i det 8de og følgende århundreder i store masser strømmede over nordsøen. Det er ikke rimeligt at antage, at det er den sidste strømning, der bragte sangene over, blandt andet af den grund, at sagnet om Beovulfs kamp med Grændel findes lokaliseret i England allerede så tidligt som år 708 [2]. Eller er det rimeligt,

---

[1] Jvf. Grundtvig i „Dannevirke" II, 285, og hans oversættelse af Beovulf s. LXI.

[2] Fra dette år har vi næmlig et dokument (Kemble: Cod. diplom. ævi Sax.

at Angelsakserne lærte kvad af deres bitreste fjender? Vilde man antage, at sangene først var bleven overført på Oldengelsk, efter at Danskerne havde sat sig rigtig fast i Nordengland, og der var kommen roligere forhold mellem de to stammer, så kommer vi ned til så sen en tid, at der ikke bliver plads til overførelsen på Oldengelsk. Rimeligvis er de da gået over med den angelsaksiske udvandring, måske altså i slutningen af 6te årh.

Hvad det er for Nordboere, der har bragt kvadene til England, véd vi ikke; måske ere de gåede direkte fra deres hjemstavn i Sydsverrig med udvandrere der fra, måske er de forplantede vest og syd på til de egne, hvor fra den „angelsaksiske udvandring“ skete, og har så fulgt med den over Nordsøen; vi véd ikke noget med bestemthed. Derimod kan vi måske afgøre, i hvilken del af England de blev indførte, eller dog særlig slog rod. Skønt næmlig Grændel-sagnene også er bleven lokaliseret i Sydengland[1], er det dog især i Nordengland, at de har efterladt sig de fleste og betydeligste spor. Dette er bleven påvist af Haigh[2]. Han minder først om, i anledning af „hjorteborgen“, at der er et *Hart* i Durham. Nu siges der i kvadet (2708 flg.), at der omtrent e n m i l fra denne borg var et kær (mere), hvor Grændel og hans moder boede; en rædselsfuld strøm flyder under de mørke næs ned i jorden; over kæret hænger rimklædte træer, og der lever ikke én så vis, at han kænder bund i det. Nu var der, siger Haigh, til for ganske nylig netop i den omtalte afstand fra Hart en stor dam, som kaldtes det bundløse kær, fra hvilken en strøm, kaldet „*Howbeck*“ (høj-bækken), endnu flyder gennem

---

59), hvori der findes stednavnet „Grindles pytt“; jvf. neden for 106 anm. 1. (Navnet forekommer i nogle grænsebestemmelser, der imidlertid ikke er meddelte sammen med dokumentet selv, men i et særskilt appendix i III vol. s. 376).

[1] I Worcestershire findes et „Grendles bec, Grendles mere og Grendles pytt“ (Kemble: The Saxons I, 378), og i et dokument vedrørende Wiltshire findes „Beowan hamm“ i nær forbindelse med et „Grendles mere“ (Kemble: The Saxons I, 416).

[2] The Anglos. sagas s. 20 flg.

Hart sogn ud i *Hartlepool Slake.* I digtet siges endvidere, at den jagede hjort hellere overgiver sit liv til hundene på bredden af kæret, end den vil styrte sig deri, så rædselsfuldt er det. Nu har byen Hartlepool *(the water of the hart)* på sit bysegl en fremstilling af en hjort, stående i vandet, og angrebet af hunde, og hvis der ikke er nogen forbindelse mellem disse to omstændigheder, er det i al fald et mærkværdigt sammentræf, mener Haigh. Den kyst, som Hrodgar og hans kæmper rider langs med, da de begiver sig til troldekæret, beskrives i digtet som stejl og klippefuld ud mod havet og med mange „*nicor-hús*“ (huler?), og det skal, i følge Haigh, netop svare til den virkelige beskaffenhed af kysten ved Hartlepool, med dets „*wave-worn caves.*“ Selv om man vil lade nogle af disse overensstemmelser gælde for et spil af tilfældet, er dog ligheden for stor, til at der ikke skulde ligge noget mere i dem; det er meget rimeligt, at de skriver sig fra, at Grændelsagnet er bleven lokaliseret på det sted. Ved stedfæstelse af sagn er der en dobbelt virksomhed at lægge mærke til: dels en indvirkning af sagnet på de virkelige forhold, saaledes at steder får navn efter begivenheder og personer i sagnet, dels en indvirkning af de virkelige forhold på sagnet, således at dette lidt efter lidt antager tone og farve efter sine ydre omgivelser. Når der således på flere steder i digtet tales om klipper, især om klipper ud mod havet, kunde dette jo nok stamme fra sagnenes oprindelige hjem i Sydsverrig, men de kan også godt være kommen ind efter sagnenes stedfæstelse i Nordengland.

Resultatet bliver altså dette: Kvadene om Gotehelten Beovulf er sandsynligvis opståede i det sydlige Sverrig, blandt de der boende gotiske folk, er så vandrede, enten direkte eller over Anglernes gamle bopæle, til Nordengland, hvor de så, måske i det 8de årh., er bleven sammenarbejdet af en nordhumbrisk digter til et episk hele, så vidt vi véd, det første konstdigt i den gotisk-germanske verden.

Beovulfs-Kvadets poetiske Karakter.

Ved en undersøgelse af Beovulfs-kvadets poetiske karakter, vil det være naturligst at begynde med sådanne træk, hvor man med rimelighed kan vænte at finde udtryk for det, der er fælles for den gotisk-germanske stamme, og derefter vise, hvor vidt den angelsaksiske gren har udviklet sig på en ejendommelig måde ud fra det fælles. Det forholder sig jo næmlig på en vis måde med menneskenaturen, den indre natur, som med den ydre; her som der kan man tale om primære, sekundære o. s. v. lag. Undersøger man et folks natur og sammenligner det med et andet, vil der tit i de øvre lag vise sig en betydelig forskel, men efterhånden som man graver ned i dybden, forandrer udseendet sig; jo dybere man kommer, desto større bliver overensstemmelserne, indtil man når ned til et punkt, hvor ét og det samme lag, som en mægtig undergrund, strækker sig ind både under det ene og det andet folk.

Skulde man i få ord sige, hvad der for de gotisk-germanske stammers vedkommende udgør denne fælles undergrund, måtte det sikkert blive den livsbetragtning, der kan udtrykkes i disse ord: livet er en kamp, nærmere bestemt saaledes: livet er en kamp for det ædle og ophøjede mod det uædle og lave, og danner kun indledningen til et større og fyldigere liv hin side døden. Har en sådan livsbetragtning været den bærende hos de nævnte folkeslag, må den have sat sit præg på deres poesi, og det har den også; ti det som tiest har begejstret dem til sang, er den store heltedåd, udfoldelsen af den svulmende heltekraft,

og det frygtløse mod, der aldrig har blinket, selv om det så døden stå for sig. Disse træk måtte vi da vænte at genfinde i Beovulfskvadet, og vi vil heller ikke søge forgæves. Hovedæmnet for dette digt er jo Beovulfs to store bedrifter: kampen mod trolden Grændel og dennes moder og senere med dragen. Og går vi nu ind på enkelthederne, vil man finde de samme anskuelser, og den samme tankegang, der er os så vel kændte, især fra Nordboernes oldtidsdigtning. Da Beovulf i sit hjem erfarer de ødelæggelser, Grændel anretter i den danske konges gård, kan han ikke blive siddende rolig; han brænder af begærlighed efter at måle sin kraft med troldens, og om muligt at frelse Hrodgar ud af hans store ulykke. Da han skal til at kæmpe med Grændel, og erfarer, at denne aldrig bruger våben, beslutter han også at kæmpe våbenløs, fordi han ikke vil være ringere end trolden (v. 1347—50): „Ej jeg mig i kampkraft — for ringere anser — i kampdåd — end Grændel sig selv.“ Dette er et ægte træk af den nordiske kæmpeånd, der lod helten foragte at have den mindste fordel forud for sin modstander, selv om denne endogså var en uvætte. Man vil finde mange ytringer i digtet, især af Beovulf, der er som talte ud af den nordiske livsbetragtning. Hos folk, for hvem hele livet var en kamp, måtte ganske naturlig følelsen af „egen kraft“ være til stede meget levende og meget stærk, og der lyser jo også ud af vore gamle overleveringer en stolt bevidsthed om, hvad det frygtløse mod og den stærke hånd formåede at udrette. Og dog går der, forunderlig nok, ved siden af denne dybe følelse af den menneskelige viljes frihed og kraft en næsten lige så stærk bevidsthed om nødvendighedens, den ubøjelige skæbnes vældige magt. Vore fædre formåede ganske vist ikke theoretisk at løse problemet mellem frihed og nødvendighed, men de havde et klart øje for bægge disse faktorers betydning i menneskelivet, og betoner derfor dem bægge, skønt ganske vist ikke altid på samme tid. En umiddelbar tid kan ikke opdrive den dialektik, der udkræves til klart at omfatte bægge disse begreber på én gang, i deres indre forskel og enhed, i deres uophørlige slåen over i hinanden, og nøjes derfor gærne med at drage snart den

ene snart den anden side frem. Dog findes der nogle vers i Beovulfskvadet, hvor der på én gang lægges vægt både på den fri personligheds virken og på den ubøjelige skæbne; de lyder saaledes (1138—40): *wyrd oft nereð — unfǽgne eorl — þonne his ellen deáh* (skæbnen ofte bevared — den ikke dødsbestemte helt — når hans kraft slog til). Her har vi ganske vist bægge sider accentuerede, men man ser, hvor uformidlede de bliver stillede op ad hinanden, så det ser ud, som om den ene linje kom til at modsige den anden. Først betones det, at skæbnen råder for alt, og derfor også for, om et menneske i et farefuldt øjeblik skal miste sit liv eller beholde det, og det samme siges i den følgende linje; ti det vel kændte udtryk *unfǽg*, betyder jo netop, at det forud med nødvendighed er bestemt, om et menneske i et givet øjeblik skal dø eller ikke. Hvis der imidlertid ene lagdes vægt på denne side, på det nødvendige, det af skæbnen fastslåede, kunde det se ud, som om det måtte ende i en fatalistisk tro; noget sådant lå imidlertid meget fjærnt fra vore fædres tankegang, og derfor anbringer også den tredje linje det fornødne korrektiv: skæbnen frelser ganske vist ofte et menneske, men vel at mærke, kun når han selv tager ordentlig fat, og gør alt, hvad der står i hans magt [1].

I nøje forbindelse med den livsanskuelse, at livet er en ædel kamp, står naturligvis den tanke, at det største onde i verden er *„vanæren"*; og at det er langt bedre, at dø med ære end at leve med skam. Det kommer så slående frem i den tale, som Wiglaf holder til Beovulfs kæmper, for at bebrejde dem deres vanærende adfærd, da de svigter deres konge, især i de tre slutningslinjer, (5773—75): død er bedre — for alle mænd — end æreløst liv *(deáð bið sélla — eorla gehwylcum — þonne edwit-líf)*. Netop ved at nævne Wiglaf kommer man til at tænke på, at man i ham

[1] Et andet udtryk for skæbnens almagt har vi i v. 904: „gǽð á wyrd, swá hió scel" (skæbnen går altid, som hun skal), i hvilke ord man desuden endnu kan skimte opfattelsen af skæbnen som noget personligt, som en „gudinde."

har en fortrinlig repræsentant for én side af det nordiske helteliv, næmlig heltens forhold til sin høvding, sin konge, den troskab og hengivenhed han altid viser mod ham, og hans beredvillighed til at ofre sit liv for ham ved enhver lejlighed. I den tale, hvori Wiglaf opmuntrer kæmperne til at ile Beovulf til hjælp, minder han dem om alle de kostbare gaver, som de i sin tid har modtaget af ham, og som de nu her har en lejlighed til at gengælde ham, og derpå siger han (5293—5304):

Gud véd det er
mig meget kærere,
at ilden favner
mit legem sammen
med min guld-givers;
ej tykkes det mig ret,
at vi skjolde bære
hjem til vort land,
undtagen vi først
fælde den lede (ormen),
og Veder-fyrstens
liv skærme.

Disse få enkeltheder vil være tilstrækkelige til at vise, at vi i Beovulfskvadet møder den samme livsanskuelse og den samme tankegang, som er os så vel kændte fra vore egne fædre, et bevis blandt mange andre på, at det folk, som har frembragt dette digt, en gang har hørt til den samme stamme som vi.

Det næste spørgsmål bliver nu: Har denne fælles livsanskuelse åbenbaret sig på samme måde, benyttet de samme former til at udtrykke sig i, eller kan man i de anvendte midler (anlæget af et digt, den poetiske stilart, versemålet o. s. v.) opdage forskelligheder mellem Angelsaksernes digtning og de andre folkeslags, der hører til den samme stamme, og det forhold, der først må undersøges, bliver da „*digtets anlæg*". Her indtræder imidlertid straks den vanskelighed, at vi, som det er vist i det foregående afsnit, i Beovulfskvadet har et konstdigt, og da vi ikke har bevaret et sådant fra nogen af de andre beslægtede stammer, bliver derved en sammenligning temmelig vanskelig. („Niebelungenlied" lades her ude af betragtning på grund af sin forholdsvis sene tid). Således som digtet nu foreligger, begynder det med en besyngelse af den gamle Skjoldung-stamme, og efter begyndelsen at dømme skulde man vænte en poetisk Skjoldung-saga, hvor de danske kongers bedrifter var

det midtpunkt, hvorom alt drejede sig; men så snart vi kommer til beskrivelsen af Grændels hærjinger og Beovulfs ankomst, sker der pludselig en sceneforandring: fra nu af er det ikke Hrodgar men Gote-høvdingen, der er digtets midtpunkt. Man behøver ikke mere end dette, for at forstå, at man her er uden for folkedigtningen, ser virkningerne af en arrangerende konstdigters hånd. Men da der, som tidligere påpeget, til grund for digtet ligger en række folkelige kvad, kunde det jo tænkes, at man, til trods for den senere bearbejdelse, dog kunde skimte hovedtrækkene i det oprindelige anlæg. Dette vil blive så meget lettere, hvis vi andetsteds fra kan få slået fast, hvad der i almindelighed er gangen i et folkeligt kvad, og vi vises da som tidligere hen til heltekvadene i den ældre edda.

Prof. S. Grundtvig har i „Den nordiske oldtids heroiske digtning“ [1] gjort et interessant forsøg på at ordne vore gamle oldsagn, ikke historisk-kronologisk men poetisk, og de to kændemærker, hvorefter han foretager ordningen, er „sang-form og sagn-formation.“ Med hensyn til sangformen gælder det da, at på det ældre, oprindelige trin, „fortæller sangeren begivenhederne, således at de optrædende personer får replik inde i fortællingen“, samt at den mere episke retning, der særlig beskæftiger sig med fortællingen af selve begivenhederne, er ældre end den mere lyriske, der besynger „en væsentlig handlingsløs situation, hvor personernes udtalelser er det egentlige indhold.“ Det er allerede tidligere bleven bemærket, at Beovulfskvadet, hvad dette punkt angår, står på det ældre, mere episke trin.

Med hensyn til sagnformationen forholder det sig således, at den ejendommelighed ved de nordiske sagn, at de for det meste i større eller mindre grad er ættesagn, ikke kommer så tydelig frem i Beovulfskvadet. Der er ganske vist den lighed, at her som hist er ættens sidste led også ættens kronskud, men vi får egentlig intet at vide om Beovulfs forfædre, undtagen dette: hans fader hed Ecgthjov,

[1] Den følgende undersøgelse vil i alt væsentligt støtte sig til de tanker og synspunkter, der er fremsatte i dette skrift.

var en Vægmunding og gift med Gotekongen Hredels datter; en gang dræbte han en Vylfing, hvorfor han søgte over havet til Hrodgar, der betalte bøder for drabet; og dette får vi oven i købet at vide gennem en tale, som Hrodgar holder til Beovulf. (907 flg.). Om dette forhold er det oprindelige, eller om det først er fremkommet ved konstdigterens bearbejdelse af de til grund liggende kvad, kan nu ikke afgøres med bestemthed, men sandsynligheden taler dog for den først nævnte formodning. Hvis der næmlig havde foreligget en række kvad om Beovulfs-ættens liv, kan man ikke godt tænke sig andet, end at vedkommende konstdigter vilde have forsøgt at sammenarbejde dem til et hele; hvis der derimod kun fandtes nogle kvad om Beovulfs eget liv, vilde det ikke falde ham så vanskeligt, at foretage den nuværende ordning, hvor han, næsten på moderne novellistik maner, først skildrer de forhold og omstændigheder, hvorunder helten skal optræde, før han indfører ham selv. At Beovulfssagnet ikke oprindelig har været et stort ættesagn, som f. eks. Völsungsagnet, derfor er der også en anden omstændighed, som taler, og det er Beovulfs samfundsstilling, om man så må sige. Skønt han næmlig nok er beslægtet med kongehuset og senere selv bestiger tronen, optræder han dog fra først af og i en stor del af sit liv som en *kæmpe i kongens tjæneste*, og man vil let se, at derved kommer hans æt ikke til at spille den rolle, som hvis han selv havde været en uafhængig storhøvding eller kongefødt søn, ti han bliver dog på en måde mer eller mindre et appendix til den konge, i hvis gård han lever; han bliver ligesom reven ud af sin æt, i det hans hovedopgave ikke bliver at være tro mod denne, men at være tro mod sin konge. Denne Beovulfs samfundsstilling leder til en anden iagtagelse. S. Grundtvig[1] har søgt at påvise, hvorledes man i sagnformationens udvikling kan skælne tre standpunkter: på det ældste har vi, som i Vølsungsagnet den enestående kongeskikkelse; på det andet, kongen i en udvalgt kreds af kæmper, som i Rolfs Krages

[1] Den n. o. her. digt. s. 72.

historie, og endelig på det tredje trin får vi ikke en konge men en af hans kæmper som hovedperson, medens „kongen synker ned til staffage for ham.“ Hvis vi vilde anbringe Beovulf på et af disse tre standpunkter, måtte det vel nærmest blive på det sidste; ti i Beovulfskvadet drejer interessen sig ikke om Higelak eller Hrodgar men om kæmpen Beovulf, lige så vel som det er Starkad og ikke Ingel Frodesøn, der er hovedpersonen i sagnene om Stærkodder. Det er let at se, hvorledes det tredje standpunkt kan udvikle sig af det andet; når man næmlig tænker sig en af kæmperne i en sådan kæmpekreds, som Rolf Krages f. eks., tiltage i betydning og vigtighed, medens samtidig kongens skikkelse træder mere og mere i baggrunden, vil man ganske naturlig komme til det forhold, vi har i Starkadsdigtningen og Beovulfskvadet, og Grundtvig gør derfor den træffende bemærkning, at „Beovulf er en forstørret (og forfinet) Bjarke.“ Når man fastholder denne sidste tanke, kunde man fristes til følgende formodning: Kunde det ikke tænkes, at der oprindelig havde eksisteret en besyngelse af den gotiske kongeslægt,[1] hvori Beovulfs bedrifter havde været en underordnet episode — ligesom Bjarkes i Rolf-sagnet, — men at hans eventyrlige, kække kampe med trolden og dragen i særlig grad havde tiltalt den poetiske fantasi, og at derfor besyngelsen af dem var vokset sin egen, stille vækst, indtil de stod som et selvstændigt hele for sig, med Beovulf som midtpunkt og den gotiske kongeslægt som blot „staffage“.[2] At det virkelig er gået således, derfor kunde måske den omstændighed

---

[1] Trods det at Beovulfskvadet begynder med en slags poetisk Skjoldungsaga, viser Beovulfs hele stilling dog tydelig nok, at man ikke kan tænke sig hans liv og bedrifter som en episode i en besyngelse af den danske kongeslægt.

[2] At en formation som den i Rolf-sagnet indbyder til en videre cyclisk behandling er allerede bleven påpeget af S. Grundtvig (Her. digtn. s. 53); vi finder spor til en sådan, i „fortællingen om Vøgg, der bliver Rolfs hævner, om Bjarke, der fælder uhyret (som Beovulf Grændel), om Hjaltes udvikling fra den fattige dreng til den gæve helt, måske også om Bjarkes underlige slægt.“

tale; at der i Beovulfskvadet findes en forholdsvis udførlig beretning om den gotiske kongestamme, Hredlingerne, om dens kampe med forskellige folkeslag, især med de nærboende Svear, og Beovulf spiller i disse kampe en noget ubetydelig rolle, medens der fortælles temmelig udførlig om de andre optrædende personer; og hans rolle er så underordnet, at man ikke godt vilde kunne forstå dette forhold, hvis kvadet eller kvadene oprindelig havde været anlagte med Beovulf som hovedperson. Man kunde da måske tænke sig sammenhængen således: da Beovulfskvadets digter gik til sit arbejde, forelå der dels ét eller flere kvad om Beovulfs kampe med trolden og dragen, hvori altså Beovulf selv spillede hovedrollen, dels en besyngelse af den gotiske kongeslægt, Hredlingerne, hvori Beovulf også forekom, men kun som en biperson, og at så digtets forfatter, i egenskab af konstdigter, har søgt at sammenarbejde alle disse spredte enkeltheder til et samlet hele, ved at indflette beretningerne om Hredel og hans sønner på forskellig måde i digtet.

Men når slægten således ikke spiller nogen rolle i Beovulfskvadet, så kan vi heller ikke vænte der at finde de poetiske ideer, der knytter sig til de nordiske ættesagn. Det ejendommelige for disse er den dybe historiske følelse, som poetisk har formet dem og sat sit præg på dem; det historiske ligger jo i denne stærke overbevisning om, at den ene slægt følger ikke efter den anden, som det ene løvskifte på det andet, men at der er en dyb og inderlig sammenhæng mellem slægterne, således at en slægts liv og virken altid er bestemt ved den foregåendes; kun når det virkelig forholder sig således, bliver der mening i menneskeslægtens liv, kun i så tilfælde kan der blive tale om en historie. Og at vore gamle fædre havde blik for dette, det har de vist i den måde, hvorpå de poetisk formede deres ættesagn, ved de poetiske ideer, de lagde til grund for deres bygning. Vi ser her, hvorledes der til slægten var knyttet en slægtskæbne, der gik som en arv fra fader til søn, og ubønhørlig krævede sin lovs opfyldelse

i hvert slægtled.[1] Men noget sådant er ukændt i Beovulfs-sagnet, i al fald som det nu foreligger. Der er intet som helst i dette, der tyder på, at de forudgående slægtled har haft indflydelse på Beovulfs liv og færd, intet, der, om end nok så svagt, peger mod en slægtskæbne, og det kommer derved til at mangle det ophøjede tragiske, som hviler over mange af vore nordiske sagn, og som fremkommer ved brydningen mellem den menneskelige vilje og den ubøjelige skæbne, som af overnaturlige magter er lagt ind i slægten.

Men er der da ikke inden for Beovulfs eget liv kræfter, der kommer til at bestemme dettes gang? Kan der ikke inden for denne ramme påvises motiver, der virker som en art skæbne, og som på en måde bliver den røde tråd i Beovulfs liv, bliver det, der bevirker, at hans liv ikke falder fra hinanden, men bliver et organisk hele, hvor det ene led springer ud af det andet, og uvilkårlig drager det følgende efter sig? Men også her vil man lede forgæves. Digtet falder næmlig egentlig fra hinanden i to stykker, hvoraf det ene behandler kampen med Grændel (og dennes moder) og den anden kampen med dragen, og disse to stykker står ikke i nogen indre, poetisk forbindelse med hinanden, men hænger kun rent mekanisk sammen, derved at Beovulf optræder i dem bægge. Skulde der kunne påvises noget sammenbindende motiv, kan det ikke blive andet end den følelse, der altid drev vore fædre til, ikke blot ikke at undgå, men endogså at opsøge faren, for igennem kampen og sejren at vinde berømmelse og ære. Men man ser let, at dette motiv i grunden er alt for almindeligt til at kunne danne den forbindende enhed, ideen, i et digt.

Heller ikke må vi vænte i dette kvad at finde en sammenhængende *karakter-udvikling*, men det skal ikke rettes som en bebrejdelse mod det ene, sammenstillet med andre ligeartede kvad, ti det er en mangel, som følger af den episke poesis natur. Saa snart som karakter-udvik-

---

[1] Se fornemmelig S. Grundtvig: D.n.o. her. digt. s. 30 flg.

lingen betones, er vi inde på det dramatiske; eposet bringer gærne sin helt ind fix og færdig i alle henseender, og selv om han under begivenhedernes gang får lejlighed til at åbenbare forskellige sider af sin natur, som hæftighed, mildhed, kækhed. gavmildhed o. s. v.[1], så skildres ikke disse følelsers indre sammenhæng og *historie*; man ser dem ikke, under livsbegivenhedernes betrugtende indvirkning, gradvis *vokse* frem; de tænkes altid som liggende fuldt færdige i den menneskelige naturs moderskød, og så at dukke frem, fuldt udviklede — som Athene af Zevs' pande — når et eller andet ydre forhold kalder paa dem. Derfor er Beovulf den samme ædle, kække, frygtløse helt i det øjeblik, da han første gang omtales i digtet i anledning af Grændels hærjinger, som da han i slutningen segner for den ildspyende drage. Hans karakter undergår ingen forandringer, der er ingen udvikling.

Men selv om ikke karakter-udviklingen er bleven fremstillet af digteren, kunde det jo nok tænkes, at selve *karakter-skildringen* var lykkedes ganske godt for ham; og man må vist også indrømme, at han ikke har skilt sig så dårlig derfra, når man tager tilbørlig hensyn til tid og omstændigheder. Karakterskildring i moderne forstand må vi naturligvis ikke vænte, men det følger af den gamle episke digtnings ejendommelige natur. Den hørte hjemme i en umiddelbar tid, og deraf følger to ting, som i grunden er én: Al udvikling er individualisering, en udskilning af enkeltheder fra det almene, så at jo længere man kommer tilbage, desto mere får det almene magten over det enkelte,

[1] Således også Beovulf: Hans kækhed og mod gennemstrømmer digtet fra først til sidst; hans gavmildhed, som blandt andet også fremhæves af Wiglaf (5258 flg, 5720 flg.), åbenbarer sig også deri, at han ved sin hjemkomst skænker de gaver, Hrodgar har givet ham, til Higelak (4297 flg.); hans blod kommer i kog ved Hunferds spotterier, og han svarer ham i samme tone, ja i en endnu skarpere, i det han beskylder ham for at have dræbt sin egen broder (1167 flg.) o. s. v. Müllenhoff vil (Haupts Z. XIV, s. 200) udskyde disse vers (1167—72), fordi det ikke sømmer sig for Beovulf at tale således; men det er en moderne, utidig finfølelse, som ikke fandtes hos de gamle helte.

det fælles over det særskilte. Sammenligner man derfor oldtidens karakterer med den moderne tids, vil man se, at hine er langt simplere, énfoldigere og mere usammensatte end disse, i det det for et folk, en stand o. s. v. fælles, typiske behersker det individuelle i en ganske anden grad end i vor tid. Dermed følger så ganske naturlig en mangel på ævne til at skildre de finere overgange i karakteren, de ejendommelige afskygninger, hvorved naturer, der ellers i alt væsenligt stemmer overens, kan skille sig skarpt ud fra hinanden. En umiddelbar digternatur giver altid sine figurer i store løse omrids, enkelthederne lader han ligge hen uudførte; han har ikke mange farver til sin rådighed, men må atter og atter tage sin tilflugt til de samme, og herved får hans billeder let noget ensformigt, i al fald for et moderne øje, der er bleven vant til en pirrende afveksling. Han vil, med ét ord, snarere skildre *typer* end *individer*. Derfor mangler hans skikkelser næsten helt *individuelle træk*, hvad der dog ikke er ensbetydende med, at de alle er ens. Forskjel er der, så at nogle særlig udmærke sig ved gavmildhed, andre ved deres ubetvingelige kraft og mod, nogle ved deres visdom og besindighed og andre ved deres fremfusenhed og hidsighed o. s. v.; men alligevel bliver dog det oven for fremsatte i alt væsentligt rigtigt, i det vi dog blot får underafdelinger af den fælles type, næmlig en type på den ædle og vise helt, en type på den ædle men fremfusende helt o. s. v. Vi kan derfor strængt taget ikke sige, at vi i vor sagnliteratur har bevaret et galleri af poetiske personligheder, men derimod nok et galleri af poetiske typer; og i denne henseende står Beovulfskvadet ikke lavt. Således har vi i Beovulf en type på den ædle helt, i det han er i besiddelse af de to uundværlige betingelser for en sådan: tapperhed og gavmildhed; men han har endvidere visse ejendommeligheder, hvorved han skiller sig fra andre heltetyper f. eks, Sigurd Fafnersbane. Det vilde og storslåede, der hviler over dennes skikkelse, og som har sin rod i de mægtige lidenskaber, hvorigennem hans livs skæbne fører ham, genfinder man ikke hos Beovulf, over hvem der snarere falder et dæmpet,

mildt lys, der til dels stammer der fra, at hans liv ikke kænder de oprivende brydninger, som „*inn mátki munr*“, elskoven, forvolder i Sigurds liv, men sikkert også for en del fra den senere behandling, det oprindelige sagn har undergået, hvorved en yngre, kristen tids mildere natur har gjort sin indflydelse gældende. Men trods det noget dæmpede lys, der hviler over Beovulf, skinner dog overalt hans kække, dådrige og uforfærdede natur igennem, og han kommer derved til at danne et ejendommeligt modstykke til *Hrodgar*, der skildres som en mild, fredsæl natur, men som rigtignok meget let lader sig forknytte, og undertiden er lige ved at slå over i en noget klynkende tone. F. eks.: Da Beovulf har besejret Grændel, tænker Hrodgar, at nu er al fare forbi, og da han så hører, at Grændels moder har været i hallen om natten og anrettet nye ulykker, bliver han straks modløs, og besvarer derfor Beovulfs hilsen, morgenen efter, med (2637—39): „Spørg du ej om glæde — sorgen er fornyet — for Danernes folk“, så at Beovulf må se at sætte mod i ham: „Sørg ikke, du vise mand — bedre er det for enhver — at han sin ven hævner — end at han meget sørger (2761—64).“ — Dronningen *Vealhthjov* ligner ingen af disse lidenskabelige kvinder, vi kænder fra Völsungsagnet, og heller ikke de mere milde, bly skikkelser, vi kan finde hos Sakse, og for hvem det fælles er, at deres liv går op i elskoven og alle de dybe følelser, den sætter i bevægelse. Det ejendommelige for hende er, om man så må sige, noget vist moderligt, som viser sig i al hendes tale og færd. — Medens *Viglaf* ikke udmærker sig ved nogen særegne træk fra alle andre ædle, unge helte, har vi derimod i *Hunferd* en ganske ejendommelig skikkelse; i den tale, hvormed han tager mod Beovulf, føler man så tydelig, at han er meget misfornøjet med, at en udenlandsk helt er kommen i den hensigt, at vove sig i lag med det uhyre, som ingen af Danskerne har turdet møde. Der fra stammer hans spydige bemærkninger om Beovulfs kapsvømning med Breca, og det hånlige smil, hvormed han slutter sin tale, i det han siger, at selv om Beovulf har vist sig nok så kæk tidligere,

så tænker han dog nok, at han vil komme galt afsted, hvis han drister sig til at møde Grændel (1043 flg.) Det fremlyser af alt, at han må have været en noget stortalende natur, der ofte havde pralet af, når han sad ved gildebordet, at han ikke var bange for troldeætten, men som dog hverken turde give sig i kast med Grændel, eller senere opsøge dennes moder nede i troldekæret, men nøjedes med at låne Beovulf sit sværd (jvf. 2923 flg.). — Man vil således se, at der i Beovulfskvadet findes en kreds figurer, der er karakteriserede helt træffende, og disse karakterer er holdt digtet igennem ganske godt, så at digteren ikke lader sine personer tale og handle således, at de kommer i modsigelse med sig selv. Beovulf er fra først til sidst den ædle, kække helt, Hrodgar den milde, besindige konge *o. s. v.*; skulde der kunne være tale om, at nogen af figurerne på et sted talte eller handlede således, at det stod i modstrid med vedkommendes tidligere færd og væsen, måtte det være Hunferd. Da han først optræder i digtet ved Beovulfs ankomst, skildres han som en brovtende og spydig person, der nærer alt andet end venlige følelser mod Beovulf; senere låner han denne sit udmærkede sværd, Hrunting, til den forestående kamp med Grændels moder, og det kunde jo se ud, som om det ikke stemmede ganske overens. Men digteren lader os ikke være i tvivl om, hvorledes dette lån skal opfattes; han siger:

2923 Visselig ej mindedes
Ecglafs søn,
den meget stærke,
hvad han fordum sagde,
drukken af vin,
da han sit våben lånte
den ædlere sværd-ulv;
selv han ej turde
under de brusende bølger
vove sit liv,
stordåd øve;
dér han misted
sin helteære;
ej så den anden,
da han til kampen
sig rustet havde.

Altså må man vel tænke sig, at Hunferd låner Beovulf sværdet med det fromme ønske, at han må finde sin død der nede i troldekæret; rigtignok viser andre vers, at Beovulf opfatter lånet af Hrunting, som et bevis på virkelig velvilje fra Hunferds side (se således 2969 flg., men særlig

3607—3617); men det kan jo meget godt tænkes, at Beovulfs ædle, umistænksomme natur ikke aner andet end gode bevæggrunde bag en handling, der har al udseende af at stamme fra en venlig følelse; så at altså også i dette tilfælde karakteren er bleven holdt i sine hovedtræk.

Ethvert poetisk værk består af to faktorer: karaktererne og handlingen, og disse to faktorers indbyrdes forhold vil væsentlig komme til at bestemme vedkommende værks poetiske beskaffenhed, om det nærmest bliver episk, lyrisk eller dramatisk. Karaktertegningen i Beovulfskvadet er nylig bleven omtalt; det står tilbage at undersøge handlingens beskaffenhed. Det følger af sig selv, at vi i dette digt, som et kvad fra oldtiden, står på episk grund, men episk og episk kan betyde adskillige ting; denne kategori er rummelig, og indbefatter inden for sin ramme en hel skala af forskelligheder. Når vi taler om et episk standpunkt mener vi jo ikke et, som fuldstændig udelukker det lyriske og det dramatiske, lige så lidt som vi, når vi bestemmer et menneske som et fantasi-menneske eller en tid som en fantasiens tid, dermed vil sige, at både følelse og forstand er fuldkommen ukændte for dem. Alle de forskellige sider må være til stede på ethvert standpunkt, men i forskellige forhold; på det episke trin findes også det lyriske og det dramatiske, men som underordnede momenter, på det lyriske også det episke og det dramatiske o. s. v. Dette muliggør en bevægelse og udvikling inden for de enkelte kategoriers ramme, alt eftersom det ene eller det andet af de underordnede momenter er mer eller mindre fremtrædende, så at f. eks. et episk værk kan i forhold til et andet, have en stærkere eller svagere lyrisk eller dramatisk farve. Spørgsmålet bliver da i det foreliggende tilfælde: på hvilket af den episke poesis udviklingsstadier står Beovulfskvadet.

For at klare dette, kræves der en sammenligning mellem det og andre af oldtidens episke værker, og det nærmest med sådanne, som er frembragte af beslægtede folk; en sammenligning med fjærnere stående folks episke frembringelser kan næmlig, om end meget oplysende i

mange henseender, dog let blive noget vildledende, da forholdet her ikke er ganske klart, i det forskellige omstændigheder, som nationalitet, historiske forhold o. s. v. kan gøre sig gældende. Skal der nu være tale om en sammenligning med et nær beslægtet folks episke oldtidsdigtning, kan der, af grunde som oftere er anført, ikke godt være tale om andet end Nordboernes gamle heltekvad, og når man sammenholder disse med Beovulfskvadet, vil resultatet blive, at *hine står på et mere fremskredet, dramatisk standpunkt end dette.* At det virkelig forholder sig således, vil ses af forskellige omstændigheder.

Karakteristisk for dramaet er det, at forfatterens subjektivitet her træder fuldstændig tilbage; han taler ikke direkte, men indirekte gennem sine personers ord og handlinger. I det episke møder man digteren selv, i det han selv fortæller, hvad der foregår, dog således, at det lyriske af og til dukker frem i udtalelser af hans egne subjektive meninger om de optrædende personer og forefaldende begivenheder; på den anden side ser man spiren til dramaet deri, at personerne faar replik inde i fortællingen. Når der altså på et episk grundlag foregår en bevægelse hen mod det dramatiske, må digteren selv træde mere og mere i baggrunden, og det vil vise sig deri, at det rent fortællende element svinder ind, medens replikerne tiltager i antal. Sammenligner man i denne henseende Beovulfsdigtet med eddakvadene, vil det vise sig, at i disse indtager taleversene forholdsvis større plads end de fortællende vers. Der er imidlertid her et forhold, som til dels vanskeliggør undersøgelsen, i det næmlig eddakvadene ofte indeholder betydelige prosaindskud; nogle af disse er ganske vist rent overflødige, og ligefrem tilsatte af samleren (som f. eks. slutningsbemærkningen til *Brot af Sigurðarkviðu*, indledningsordene til *Oddrúnargrátr* o. fl.); det gælder især, når de findes i begyndelsen og enden af kvadene, men de forekommer også midt inde i dem, og så er de i reglen opløste vers, og det vist i de fleste tilfælde fortællende vers [1]; med tilbørligt

[1] Det kan man sikkert slutte af selve indholdet af disse indskud, i det de næsten aldrig fortæller, at nogen har sagt noget, og altså bruger indirekte

hensyn hertil, vil man i reglen dog også kunne benytte sådanne kvad ved en undersøgelse af den foreliggende art. I nogle af kvadene er omtrent antallet af fortællende vers og talevers ens, f. eks. i *Völundarkviða*, *Atlamál*, *Atlakviða* og *Hamdismál*, netop de af digtene, som er mere episke, i det de giver en udsigt over en række begivenheder; men vi har ved siden deraf en mere lyrisk gruppe,[1] „der indskrænker sig til fremstillingen af et enkelt optrin eller endog kun en væsentlig handlingsløs situation, hvor personernes udtalelser er det egentlige indhold.“ Også i denne ejendommelighed ved eddakvadene kan man se et bevis på den nys nævnte stræben mod det dramatiske: ti når en sammnhængende episk besyngelse af en række begivenheder opløser sig i enkelte kvad, der hver for sig behandler et af de optrin, der forekommer, er dette en afgjort dramatisk bevægelse, i det de enkelte kvad afrunder sig som selvstændige akter inden for sagnets omkreds. Og det dramatiske kommer endnu stærkere frem derved, at netop i disse kvad tiltager replikerne i antal og betydning, og de vers, som indeholder sådanne, er talrigere end de fortællende. I nogle af digtene har vi slet ikke bevaret andet end talevers, som i *Fáfb.* II, *Fáfnismál*, *Sigrdrifumál* (alle med prosaindskud, især det første) og *Fáfb.* I, der ingen prosastykker har, undtagen en kort indledning (i begyndelsen af digtet findes nogle ganske få fortællende linjer); mod nogle af disse kunde der ganske vist indvendes, at da de besynger en væsentlig handlingsløs situation, var der heller ingen grund til fortællende vers. Det vil da være hensigtsmæssigt at betragte forholdet ved nogle af de andre mere episke kvad. Der er først *Helge Hjørv.* og *H. Hund.* II, men prosaindskudene er her så betydelige, at man måske hellere må lade dem ude af betragtning.

---

tale; et enkelt tilfælde kan forekomme, som i H. Hjørv. II, s. 81 (Grundtvigs håndudg.): „Hjörvarðr svarar, at hann mundi fá lið Helga“; omvendt findes i prosastykket i Hjørv. IV, 83 en direkte bemærkning: Hón sagði: „Þess skaltu gjalda at bragarfulli“.

[1] Jvf. S. Grundtvig: D. n. o. her. digt. s. 78 nederst.

Forholdet mellem fortællende vers og tale-vers er i de følgende kvad omtremt således: i *H. Hundb.* I $^1/_2$, *Brot af Sigkv.* $^1/_3$, *Guðkv.* I $^1/_3$[1], *Fáfb*, III $^1/_4$, *Helreið Br.*, kun talevers, kort prosaindledning, *Guðkv.* II,[2] noget under halvdelen talevers, *Guðkv.* III $^1/_3$, kort prosaindledning, *Oddrgr.* $^1/_5$, *Guðhvöt* $^1/_8$, *Hamdism.*, lidt over halvdelen talevers.

Medens forholdet ved eddakvadene altså er således, at taleversene som regel er mere end halvdelen af det samlede versantal, eller endogså kan blive $^2/_3$ eller $^3/_4$ deraf, er dette derimod ikke tilfældet med Beovulfs-kvadet. Det er noget vanskeligt at bedømme dette digt i denne henseende, fordi det på grund af sin oprindelse indeholder temmelig uensartede elementer; med nøjagtighed at udsondre visse partier af digtet, og at erklære dem for at være lævninger af de oprindelige folkelige kvad er en umulighed, men man kan dog pege på afsnit, der efter alt at dømme, forholdsvis har bevaret den oprindelige form bedst. Dette gælder sikkert om det parti, der besynger kampen med Grændel (Müllenhoffs 1ste gamle sang v. 386—1666), og her er omtrent halvdelen talevers, og det gælder ligeledes om det afsnit, der handler om dragekampen (4786—6356); men tager vi hele digtet bliver forholdet mellem talevers og fortællende vers omtremt som $^3/_8$, altså en del mindre end i eddakvadene.

Men også den måde, hvorpå replikerne indledes, kan bidrage til at give et kvad et mer eller mindre dramatisk præg. Den almindeligste begyndelsesformel i Beovulfs-kvadet er: „*Beówulf maðelode — bearn Ecgpeówes*“, „*Hróðgár maðelode — helm Scyldinga*“ o. s. v., altså en anførsel af, hvem der skal til at tale, samt et kort karakteriserende tillæg til navnet, og det er sikkert den ældste og oprindelige indledningsformular, da

[1] Dette hører for resten nærmest til den lyriske side.

[2] Ved denne beregning er kvadet tænkt tilbage i en skikkelse, som det måske oprindelig har haft, ved at forandre jeg, som Gudrun anvender på sig selv, til hun.

det er den simpleste og naturligste, der kan tænkes, og det er også den, som er den herskende i den eneste bevarede lævning af det oldtyske epos, Hildebrand-sangen, hvor vi finder: *„Hiltibraht gimahalta — Heribrantes suno“* og *„Hadubrath gimahalta — Hiltibrantes sunu“* o. s. v. og ligeledes undertiden i eddakvadene, f. eks.: *þá kvað þat Brynhildr — Buðla dóttir* (Brot, 10) o. s. v.[1] Men ud fra denne fælles begyndelse, foregik der så en udvikling i dobbelt retning. Den ene stræbte efter at indskrænke indledningsordene til det mindst mulige, og det er den vi finder i eddakvadene. En enkelt gang kan man træffe på en mere udførlig indledning (f. eks. H. Hundb. I, 34), og undertiden kan den indeholde en karakteristik af vedkommendes (den talendes) sindsstemning (f. eks. Guðkv. II, 9, Atlakv. 10, Guðhvöt 10) eller af den følgende replik (Guðhvöt 1) eller af den talendes ydre, stilling o. s. v. (Hamdism. 15). Men dette er dog sjældnere; i almindelighed bruges enten den oven for nævnte korte formel (*þa kvað þat Brynhildr* o. s. v.) eller andre af lignende beskaffenked (*ok hon þat orða — alls fyrst um kvað*, Brot 6, Oddrgr. 3, *spurði Helgi — Hjörleif at því* H. Hundb. I, 24, og andre lignende, se f. eks.: H. Hundb. I, 18, H. Hundb. II, 2, Brot 7 o. s. v.), eller også bevægelsen går videre og indledningsformlen skrumper ind; som et overgangsstadium kunde måske nævnes et tilfælde som dette: (Völundkv. 29) *„Vel ek! kvað Völundr — verðak á fitjum“* o. s. v., hvor de korte begyndelsesord, ved at trækkes ind i sætningen, ligesom få en mere underordnet plads; det næste trin er det, hvor formlen slet ikke bruges, men hvor dog de ord, som går forud for repliken, tydelig nok viser, hvem der taler (f. eks. Sig. Fb. III, 17) og der fra er ikke langt til det standpunkt, at der slet ikke gives noget vink om, hvem der taler, hvad man må gætte sig til af sammenhængen og indholdet af repliken; dette lader sig naturligvis lettest anvende, hvor digtet i grunden ikke er andet end en samtale

[1] Þá kvað þat Guðrún — Gjúka dóttir (Brot 9), þá kvað þat Gullrönd — Gjúka dóttir (Guðkv. I, 12, 17, jvf. 4, 6, 23, 24, 25) o. s. v.

mellem to personer (som f. eks. Sig. Fb. I, Brynh. Helr.), men det findes også i andre mere episke kvad, f. eks. netop i et af de kvad, der regnes blandt de ældste, *Völundarkviða*, der som regel ikke angiver, hvem den talende er, så at denne ejendommelige udvikling ikke er så ganske ung; og den findes ikke blot i dette kvad, men også, skønt ikke så hyppig, i andre f. eks. Sig. Fb. III, v. 21 (Gunnars ord), 33 (Brynhild), Guðkv. III. 2 (Atli), 3 (Guðrun) o. s. v.

Det er let at se, at det er en bevægelse i dramatisk retning; jo mindre betydning og udstrækning indledningsformularen får, desto mere træder forfatteren selv tilbage, i det han giver afkald på, at karakterisere den talende eller beskaffeden af det, som skal siges, ja endogså på at nævne selve navnet, og lader repliken forklare alt; men dette er netop det dramatiske.

Hvis vi nu vender os til Beovulfs-kvadet, vil vi der finde en bevægelse i den modsatte retning. Den lyst til episk bredde og udførlighed, der udmærker dette digt, har også ytret sin indflydelse på indledningsformlen, i det den har givet den større betydning og udstrækning. Foruden de oprindelige begyndelsesord (Beovulf mælte — Ecgthjovs barn o. s. v.), finder vi også hyppig mere udførlige indledninger[1], der kan være af temmelig forskellig beskaffenhed. Det første trin i udviklingen bliver det, hvor udvidelsen egentlig ikke tilføjer noget nyt, men kun varierer det oprindelige thema, den til grund liggende formel, med lidt andre ord. F. eks. „Ham den ældste — gav til svar — skarens fører, — ord-skatten oplukked (*word-hord onleác*)" (513—16) o. s. v.; men dernæst kan indledningen indeholde en karakteristik enten af den følgende replik eller også af den talende — enten af hans ydre, hans stilling o. s. v. eller af hans indre sindsstemning. I 1343 flg. indledes en tale af Beovulf således: „Da talte den ædle — Gote-helt

---

[1] En bevægelse i samme retning som i eddakvadene. altså en indsnævring af den oprindelige formel kan måske påvises i et par tilfælde (se 2330, 4302, 4484, 5317).

— stolte ord, — för i sæng han steg", hvor „stolte ord" (*gylpworda*) af digteren benyttes til at gøre opmærksom på stemningen i de ord, som Gotehelten skal til at ytre. Den talendes udseende eller øjeblikkelige stilling beskrives ofte, f. eks: „Vogteren mælte — (på hesten sad — frygtløs foged)" (568—70); „Beovulf mælte — (hans brynje skinned — krigsrustningen syet — ved smedens konst)" (803—805) o. s. v. Men især er de steder vigtige, hvor vi får en karakteristik af den talendes indre, hans daværende stemning, således som den åbenbarer sig i den følgende replik. Den tale af Hunferd, hvor han kommer med sine spydigheder mod Beovulf, indledes på følgende måde; 991—1004:

Hunferd mælte,
Ecglafs barn,
som ved fødderne sad
af Skjoldungernes fyrste,
kamp-runen han løsned,[1]
(ham var Beovulfs færd,
den kække søfarers,
en stor ærgrelse,
fordi han ej vilde,
at nogen anden mand
større ære
i Midgårds kreds
skulde have under himlen
end han selv).

Da Wiglaf skal til at holde sin tale til kæmperne, hvori han opfordrer dem til at hjælpe Beovulf, hedder det: „Wiglaf mælte, — passende ord — han til fællerne sagde — (*han var tung i sinde*)" og da endelig den store helt, efter at ormen er besejret, ligger dødelig såret på marken, byder han Wiglaf at hente drageguldet ud, fordi han kan mærke døden nærme sig, og dog gærne vilde se den store skat, før end han lukkede sine øjne; og de ord, han dér siger, indledes på følgende måde:

Beovulf mælte,
han talte om sine sår,
de dødblege sår,
fuldt vel han vidste,
at for sin livsstund
han nydt havde
jordens glæder;
da var bortfaret
hans dages tal,
døden for døren.

Disse eksempler vil være tilstrækkelige til at vise forholdet. Digteren tør ikke indskrænke sig til at lade re-

[1] „Onband beadu-rúne", ęt ejendommeligt udtryk, skønt meningen er klar nok: han beredte sig til et spydigt angreb på Beovulf.

pliken tale for sig selv, skønt den i reglen taler tydelig nok; således kunde man godt af Hunferds nys nævnte tale, selv om man ikke havde indledningen til den, slutte sig til, at han måtte være noget af en misundelig natur, der følte sig ydmyget ved, at Beovulf turde påtage sig kampen mod Grændel, hvad han ikke selv havde vovet. Den lidt tungsindige stemning, der hviler over begyndelsesordene til Beovulfs oven for nævnte replik, lyser frem af selve hans tale, især begyndelsen af den, hvor han taler om, at han går sønneløs ud af verden, og det var en dyb sorg for en nordisk kæmpe, ti han følte godt sandheden i de gamle ord (Hávamál 72):

Søn er bedre,
om sent end født
efter faderens henfærd:

sjælden bavtastene
stande nær vej,
når ej slægtning dem rejser
for slægtning.

Men det at digteren således ikke tiltror repliken tilstrækkelig ævne til selv at tale, men anser det for nødvendigt, at han må træde frem i egen person, og pege på de punkter, som der skal lægges mærke til, det viser bort fra det dramatiske og imod det episke; og det samme kan siges om selve det *udførlige* i mange af indledningsformlerne i Beovulf; der er noget ejendommelig dramatisk[1] i det pludselige uformidlede spring, hvormed der ofte i eddakvadene gås over fra digterens fortællen til de optrædende personers talen, medens der derimod i Beovulfskvadet ved de brede, noget vidtløftige begyndelsesord, tit dannes ligesom en overgang, en bro mellem fortællingen og repliken, hvorved man glider episk jævnt fra den ene over i den anden.[2]

---

[1] Også manglen af strofebygning i Beovulfskvadet bidrager til at give dette digt et mere episk præg end eddakvadene.

[2] Der findes i det hele 42 repliker i Beovulf; af disse bruger 13 indledningsformler som: „Beóvulf maðelode — bearn Ecgþeówes . . .“ eller lignende (Hróðgár maðelode — helm Scyldinga o. s. v.) (jvf. foran s. 124); af indledninger, der ikke tilføjer noget nyt, men blot indeholder en simpel udvidelse eller indsnævring af den oprindelige formel, er der

Ved at bestemme et digt som væsentlig episk, har man ganske vist angivet grundtonen i det, men denne bestemmelse er så almindelig, at den ikke giver en udtømmende karakteristik; der er jo mange episke digte foruden det. Det er derfor nødvendigt, at gå ind på en nøjere undersøgelse af forskellige enkeltheder, som man kunde sammenfatte under fællesbenævnelsen *„poetisk stil“*.

Skulde man bedømme, om et digt har en større eller mindre poetisk værd, vilde man nærmest kunde finde en målestok ad følgende vej: poesien er en ånds-kraft, al kraft måles ved sin virkning, og poesien altså ved den virkning, den har på det menneskelige sind, og dette afhænger af to ting: først og fremmest af, hvor stærkt, dybt og rigt det er, som egentlig er noget unævneligt, men er det, som gør poesi til poesi; poesiens sjæl, om man vil; for det andet af, hvilke tekniske midler den benytter, til at skabe sig en åbenbarelsesform. Disse midler må altså vælges således, at de giver den poetiske ånd så fuldt og klart et udtryk som muligt, og for at opnå dette må den vælge sine midler efter den genstand, den vil fremstille. Hvis denne er en indre, en stemning, en følelse o. s. v., altså noget usynligt,

omtrent en 9 stykker (659—61, 716—17, 1296 flg., 2330, 2423—24, 4302, 4484, 5317, 5790—91); beskrivelser af den talendes ydre eller af andre udvortes omstændigheder findes i 466—71, 568—70, 678—80, 803—806, 1843—48, 3390—92, 5577—79 (ordene: „Beovulf maðelodi“ mangler i de sidst nævnte vers, men kan med sikkerhed indsættes); i de følgende vers gives der en karakteristik af den talendes indre, hans sindsstemning o. s. v. 692—96, 991—1004, 3960—66, 5254—57, 5440—49, 5716—19; en karakteristik af den følgende replik i 1343—46, 5012—14. Det er meget sjældent, at ordet „sagde“ (cwæð, maðelodi o. s. v.) ikke udtrykkelig bruges, hvad der derimod oftere er tilfældet i eddakvadene; det er kun sket i ét tilfælde (5618). Et ejendommeligt forhold findes i 3367 flg., der begynder med „Hrodgar mælte“, men i stedet for hans ord kommer der en lang beskrivelse af et sværd, så lang at det bliver nødvendigt, at give en ny indledning til hans ord: „þá se wísa spræc“ (3390), hvorved „Hrodgar mælte“ kommer til at svæve i luften, uden at gøre nogen nytte. Dette anomale forhold er sikkert en følge af den senere konstneriske bearbejdelse. — En indledning mangler ved 776 flg., på grund af et hul i håndskriftet.

tales der til følelsen, og de anvendte midler må da nærmest blive „musikalske“[1]; er det derimod en ydre, synlig genstand, poesien skal fremstille, tales der til anskuelsen, og der opnås desto større virkning, jo anskueligere genstanden træder frem; fremstillingen må derfor i dette tilfælde betone det „plastiske“.[2] Af disse to punkter vil det falde bekvemmest, at behandle det sidst nævnte først.

For at forstå poesiens fremgangsmåde i valget af ord, må man gøre sig disses væsen klart. Enhver genstand består af flere dele eller egenskaber, og når man skal benævne den, vilde det altså være mest hensigtsmæssigt at vælge et udtryk, der rummede alle dens forskellige sider; men sådanne almene, alt omfattende udtryk eksisterer ikke. Man må derfor blandt dens egenskaber tage den, der er den mest gennemgående, den der er særlig karakteristisk for vedkommende genstand, og bruge dens benævnelse som udtryk for det samlede hele. Når man således har kaldt en fyrste en fyrste, så har man åbenbart, blandt de mange egenskaber en sådan kan have (kæk, gavmild, smuk o. s. v.) valgt den, som er den *almindeligste*, den næmlig, at han er den „første“. Men man ser let, at dette i poetisk henseende har sine store misligheder: ti jo mere almindeligt et ord er, desto mere abstrakt og desto mindre malende er det, men derfor også desto mindre poetisk brugbart. Man kunde da tænke på at bøde på denne mangel, ved at vælge en af de mere specielle egenskaber, og benytte dens benævnelse som udtryk for hele genstanden. En af fyrstens opgaver var jo den, at leden hæren i krig, og derfor også at op-

---

[1] Her tænkes selvfølgelig ikke hovedsagelig på det i stræng forstand musikalske (den ledsagende musik), skønt den også spiller en betydelig rolle i denne henseende, men på det musikalske, der ligger i selve ordene (den iboende musik).

[2] Selvfølgelig står det „musikalske“ og det „plastiske“ ikke således fremmede over for hinanden, at det ene slet ikke har noget at gøre med det andet; selv hvor det „musikalske“ er hoved-midlet i fremstillingen, er det „plastiske“ dog tilstede som underordnet, hjælpende moment og omvendt.

stille den i slag-orden, at fylke den, og ud der fra kunde man så kalde ham: *fylkeren*, hvad der straks vilde give noget mere anskueligt, i det man, ved at høre ordet nævne, ligesom så ham i spidsen for sin hær, ordnende den til angreb. Men selv om man har været så heldig at finde et sådant mere anskueligt udtryk, er man derfor ikke hjulpen for bestandig. Tænker vi os et ord af den beskaffenhed brugt meget hyppig i den daglige tale, vil den stadige benyttelse efterhånden sløve ævnen til at se det malende i det; men jo mere dette taber sig, desto mere taber udtrykket i poetisk værd, i det det får noget abstrakt, farveløst over sig, så at det ikke længere er i stand til, at mane et levende billede frem. Digteren må derfor stadig være betænkt på at afløse de gamle, forslidte, farveløse ord med andre, der har nye og friske farver og malende kraft.

Dette er én fremgangsmåde, ved hvilken man kan bøde på manglen af anskuelighed ved ordene; men der gives også en anden. Tager man f. eks. et ord som „*skjold*“, har dette, i al fald ikke i vore ører, nogen særlig malende ævne. Man kunde da forsøge på, at bringe noget mere anskueligt ind i udtrykket, ved at tilføje et ord, der fremhævede en eller anden egenskab ved genstanden, f. eks. „bred“; allerede ved „*brede skjolde*“ begynder der at stige et billede frem, og det vilde blive endnu tydeligere, hvis vi i stedet for eller ved siden af dette tillægsord brugte et andet, der ikke betegnede noget så almindeligt som „bred“, men havde noget mere konkret, malende i sig. f. eks. som „gul“; de „*brede, gule skjolde*“ vilde være et betydeligt fremskridt fra det nøgne ord „skjold“ i retning af levende anskuelighed.

Bægge disse poetiske hjælpemidler — tilføjelsen af malende tillægsord og ombytningen af farveløse ord med malende — er bleven benyttet i de fleste folkeslags poesi fra de ældste tider indtil vore dage, men ikke over alt i samme grad, i det nogle fortrinsvis har benyttet det ene, andre det andet. Således er de malende tillægsord særlig bleven benyttet af den græske folkedigtning, ombytningen af ord fortrinsvis af Nordboerne. Men, som sagt, vi kænder

også godt fra vor egen digtning, både den gamle og den ny, anvendelsen af „tillægsord", selv om de ikke spiller den rolle hos os som hos Grækerne; jeg skal give en kort karakteristik af deres brug i den oldengelske poesi, før end jeg går over til det egentlig ejendommelige for denne, „ombytningen af ord".

Det er ganske naturligt, at man hyppigst finder beskrivende tillægsord i forbindelse med navne på sådanne genstande, der spillede den største rolle i de tider, altså særlig alle dem, der havde noget at gøre med kamp. Yndlingsvåbnet, sværdet, er også det, som forholdsvis møder med de fleste tillægsord; vi træffer her straks på et, der ganske viste ikke bidrager til at give et ydre anskueligt billede, men som dog er ganske ejendommeligt, det er ordet „gammel". Også i den nordiske poesi er alle berømte sværd „gamle"[1] og går i arv fra mand til mand, undertiden en hel æt igennem, noget der ikke er så forunderligt, når man betænker, hvilken stor kostbarhed et godt sværd måtte være i hine dage. Vi finder derfor i den oldeng. digtning sådanne udtryk som: *gomel swyrd* 5213, *ealde láfe* 1584 o. fl., *íren ǽr-gód* 5164 o. s. v. Jvf. „*enta ǽr-geweoc*" 3351 (jætters fortids-arbejde, sværd). Dernæst kaldes sværdet *scúr-heard* 2059 (Grein: ictu durus; Heyne: mit harter Schneide versehen); *wunden-mǽl* 3056 (forsynet med snoede tegninger; jvf. oldn. *málasax* Fld. sög. Norðl. I, 514, *málaspjót* Flateyjarb. II, 238[36], *málajárn* Fld. sög. N. I, 114), *hring-mǽl* 3036, 3122 (Heyne: forsynet med ringe eller ringformede tegninger; vel nærmest det første, jvf. oldn. „*hringr er í hjalti*". H. Hjørv. 9); *wreoðen-hilt and wyrm-fáh* 3389 (med snoet greb og smykket med ormslyngninger; jvf. oldn. „*liggr með eggju — ormr dreyrfáðr* —

[1] Det gælder også om andre våben: Bjovulfs hjælm er smeddet i „fyrnedagum" (2896), og om skatte: „ealde máðmas" (937), „ǽr-gestreón" 4456 (hvad der er erhvært langt tilbage i tiden); „i-úmanna gold" 6096 (det guld, som har tilhørt mennesker i hedenold); „yrfe-láf" 2099 (arve-gods; kostbare skatte går altid i arv gennem mange slægter) o. s. v.

en á valböstu — verþr naðr hala (H. Hjörv. 9)[1] — Skjold: *rondas regn-hearde* 648 (overordentlig hårde skjolde); *síde scyldas* 647 (side skjolde); *fætte scyldas* 663 (Grein: skjolde beslåede med guldblik; jvf. Dietrich: Rettungen i Haupts Z. XI. s. 417); *geolwe linde* 5212 (gule skjolde). — Brynje: *hring-íren scír* 641 (det glinsende ringjærn (altså: ringbrynje); Heyne overs. „ringgeschmücktes schwert"). — Hjælm: *heaðu-steáp helm* 4299 (den kamphøje hjælm; Grimm (Myth. 195): galea in pugna prominens); det svinebillede[2], som blev båret over hjælmen, kaldes: *swín ealgylden — eofer íren-heard* 2216—17 (et helt gylden svin — et jærnhårdt svin). — Skib: *sǽ-geáþ* 3786 (hav-rummelig (?), tilstrækkelig rummelig for menneskers behov på en sørejse (Grein, Heyne), altså lig det følgende); *síð-fæðmed* 3828 (med bred favn, rummelig); *bront* 475 (brat, stejl, med hensyn til stævnen); *níw-tyrwyd* 586 (ny-tjæret); *ísig and útfús* 65 (isbelagt og udlysten; Bugge jvf. (T. f. Phil. VIII, 69), hermed oldn. *barð-kaldr* = med kold stævn, og *hélug-barði* = det rim-stævnede; jvf. også *úrigr stafn* = med våd stavn, (H. Hjørv. 15); Heyne overs. derfor vist urigtig *sig* ved „glinsende (som malm)", om det metalbeslagne skib); (*wudu*) *wynsum* 3831 (det herlige skib). — Krigeren kaldes: *heard-hicgend* 782 (hård-sindet, dristig); *gold-wlanc* 3755 (guld-prud); *gár-cén* 3910 (spyd-kæk), *blonden-feax* 3739, 5916 (Grein: comam mixtam i. e. griseam habens), *unhár* 710 (Grein: skaldet: Bugge (T. f. Phil. VIII, 71) tager *un* — som forstærkende partikel) o. fl. — Endelig enkelte andre som: Kvinde: *gold-hroden* 1221, 3889 (guldsmykket); Hal: *horn-geáþ* 163 (Grein: pinnaculis prominens; Heyne: med en stor afstand mellem de gavlen kronende (hjorte) horn; jvf. *bán-fág* 1553 (udstyret med ben, vel sagtens hjortetakker); Ilden: *wonna lég* 6222 (den dunkle lue); Natten kaldes også *wan* og *nípende* 1295 og 1291 (dunkel og formørkende); Ravnen er sort: *hrefn blaca* 3395.

---

[1] Bugge har først gjort opmærksom på denne parallel i „Tidskr. f. Phil." VIII. 72.

[2] Angående dette se Grimms Myth. 194.

Jorden kaldes den vindomsuste: *windge eard-weallas* 2441.[1]

Alle disse tillægsord er ganske vist ikke af lige poetisk værd, nogle af dem er temmelig farveløse, og bidrager kun lidet til at gøre det navneord mere malende, til hvilket de føjes; f. eks. når skjoldet kaldes „overordentlig hårdt“ (*regnheard*), eller kvinden „guldsmykket“ (*goldhroden*), der er et alt for almindeligt, ubestemt ord, til at det kan kalde et billede frem, o. lgn. Men sådanne udtryk er dog afgjort i mindretallet; de fleste af dem bringer, ved at tilføjes, noget mere malende ind. Når således der tales om *gule* skjolde, de *bredbarmede* skibe, sværd med *snoet hjalte* og *ormslyngninger* o. s. v., så kommer der virkelig noget mere anskueligt frem gennem disse tillægsord. Men ved siden af de ubestridelige fordele, som dette poetiske hjælpemiddel virkelig besidder, har det også sine store mangler. En genstand har jo forskellige egenskaber, og når der altså skulde gives et fuldstændigt billede af den, måtte man give en liste på dem alle sammen. Tager man f. eks. et skib, har det blandt andre egenskaber sådanne som: sort, tjæret, brat-stævnet, bred-buget o. s. v.; men hvis man prøvede på at frembringe et billede af et skib, ved at dynge alle disse tillægsord oven på hinanden, vilde man slet ikke nå sit mål. Grunden hertil ligger i den oprindelig af Lessing påpegede forskel mellem maleri og poesi, i det det første behandler genstande, som står ved siden af hinanden i rummet, den sidste derimod genstande, der følger efter hinanden i tiden. Et maleri kan give et billede af en genstand med alle dens egenskaber, fordi det som sit fremstillingsmiddel benytter farver, der anbringes ved siden af hinanden i rummet, men poesien derimod kun tilnærmelsesvis, fordi den bruger ord, som følger efter hinanden i tiden. Vi får således at vide, at et skib er *sort*, og fan-

---

[1] Hdskr. har „wind geard weallas“; Kemble læser som oven for, og ham følger Thorpé, Grundtvig, Heine; Grein læser: „wind geond weallas“, altså „wind-windeð“, jvf. hans glossar; Ettmüller: „windige weallas“, hvortil vi har en parallel i 1137.

tasien sættes straks i bevægelse, for ud her fra at danne sig et billede; men så kommer der en ny bestemmelse, det er også *bredbuget*, og så bliver forestillingen optaget af at tænke sig dette, og imens begynder det første billede: det *sorte* skib, at blive utydeligt og dunkelt, alt eftersom det *bredbugede* stiger frem, og så svinder også dette hen, i det der kommer en ny egenskab til: *bratstævned* o. lign., i det fantasien ikke er i stand til, med fuld klarhed at rumme to billeder på én gang: men derved falder genstandene fra hinanden i en række egenskaber, og vi får intet samlet billede frem, og jo flere egenskaber desto mindre helhed. Opgaven bliver da ikke den: at dynge tillægsord på tillægsord, men at indskrænke deres antal så meget som muligt, og derpå at vælge det iblandt dem, som bedst bringer billedet af genstanden frem. Betragter man nu forholdet i den oldengelske heltedigtning, må det også indrømmes, at den i det hele følger denne regel; der forekommer ikke mange tilfælde, hvor der findes mere end ét tillægsord til et navneord, og de er endda af en egen beskaffenhed, i det de ikke har flere tillægsord stående ved siden af hinanden, som: det sorte, bredbugede o. s. v. skib — eksempler herpå forekommer, så vidt jeg husker, slet ikke i Beovulfskvadet —, men det ene tillægsord er sat foran navneordet, det andet bag efter, som f. eks.: *han så det stejle tag — guldsmykket*, og denne tilsyneladende ubetydelige forskel, får dog en ikke ringe indflydelse. I det første tilfælde, hvor tillægsordene alle står foran, ved siden af hinanden, optræder de alle med lige store fordringer på opmærksomhed og betydning, men kommer netop derved til at fortrænge hinanden, medens derimod, i det oven for nævnte eksempel, det første tillægsord: „stejl“ er ubetinget dominerende; med „stejle tag“ er billedet egentlig afsluttet, og „guldsmykket“ kommer, på grund af sin plads, til at indtage en underordnet stilling, og giver kun billedet en lille retouchering; men netop ved denne underordning kommer de to tillægsord ikke til at ophæve hinandens virkning.

Også i valget af tillægsord har, som oven for bemær-

ket, den oldengelske heltedigtning været ganske heldig, i det der, ved siden af enkelte farveløse og intetsigende, også findes mange anskuelige og malende udtryk. Men selv om man her vælger ét tillægsord, og er så lykkelig at træffe det bedste blandt de mange, beholder det dog altid den mangel, at det er et *tillægs*ord, et ord som *lægges* til et andet, ti derved falder jo i grunden genstanden og egenskaben fra hinanden, og skader billedets helhed. Man kunde da undersøge, om der ikke var andre digteriske hjælpemidler, der kunde bøde herpå, og først undersøge ét, der også har været brugt til alle tider, om end ligesom det beskrivende tillægsord i meget forskellig udstrækning, og det er lignelsen.

Det er bekændt, i hvilken udstrækning den er bleven anvendt i den homeriske poesi, medens den derimod spiller en meget underordnet rolle i den gotisk-germanske hedenolds-digtning. Spørgsmålet er, om man skal beklage dette; og svaret vil jo afhænge af, hvilke og hvor store fordele anvendelsen af lignelsen medfører. Et eksempel vil bedst oplyse det. Lad os tænke os, at man ønsker at fremstille en vred helt, som stormer frem i kampen; man kunde da bruge beskrivende tillægsord og udtrykke sig således: „Den fremstormende, vrede helt". Manglerne ved denne fremgangsmåde er oven for bleven påvist. Saa kunde man prøve på at få billedet frem for læserens eller tilhørerens øje, ved at skildre et eller andet optrin fra den ydre natur, og dermed sammenligne det, man ønsker at fremstille: „Ret som når den vrede løvinde, hvis unger man har ranet, springer op fra sit leje, bryder gennem buskene og kaster sig over sine forfølgere, således var han at skue, da han stormede frem o. s. v." Bidrager nu en sådan lignelse til at anskueliggøre sin genstand, her „den fremstormende vrede helt", således, at han, i det man læser lignelsen igennem, efterhånden stiger klarere og klarere frem? Helt nægte betydningen af den kan man ikke, men man vil på den anden side føle manglerne ved denne fremgangsmåde. Selve det billede, som lignelsen giver, kan være meget anskueligt og malende, så at man f. eks i det anførte tilfælde

tydelig ser løven med sine unger og det raseri, hvormed den forsvarer dem, men misligheden er, at så længe man ser løven og dens unger, er man langt borte fra kamppladsen, og har rent tabt helten af syne, men det var jo netop ham, man skulde se. Først med ordene: „Således og ikke anderledes“, vender vi igen tilbage til den egentlige genstand, men i samme nu begynder billedet i lignelsen at blive utydeligt, og vi står så atter med den nøgne genstand, der skulde anskueliggøres. En lignelse vil altså altid have den mangel, at det billede den fremstiller, aldrig falder ganske sammen med den person, den begivenhed, o. s. v., den skulde mane frem for os, i det forestillingen ikke med fuld klarhed kan rumme de to billeder på én gang.

Det bør vel derfor heller ikke betragtes som en mangel, at den gotisk-germanske oldtids-digtning kun har anvendt lignelsen i meget ringe udstrækning; de misligheder, som følger med den, findes naturligvis også her, men de er dog ikke så i øjne faldende som hos Homer, og det kommer deraf, at der på en dobbelt måde er søgt at bøde på dem. Da manglen ved lignelsen var, at billedet og genstanden ikke smæltede sammen, men at man skulde være to steder på én gang, er det klart, at jo raskere man kommer fra det ene sted til det andet, desto mindre føles det uheldige deri; og det opnås, 1, dels ved at tilknytte lignelsen således, at man glider så let som mulig fra den over til genstanden, 2, og dels ved at gøre den så kort som mulig. At tilknytningen får stor betydning, ses let ved at sammenstille et eksempel fra Homer med et fra den nordiske digtning. Agamemnon befaler [1] herolderne at stævne Achæerne sammen; Pallas Athene færdes midt iblandt dem og opflammer dem til kamp.

Lige med et nu krig langt sødere tyktes dem alle,
end på de bugede skibe til fædrenelandet at stævne.
Ret som når talrige skarer af alskens bevingede fugle,
være sig traner og gæs eller og langhalsede svaner,

[1] Iliaden (Wilsters overs.) II. 459.

over den asiske sump omkring Kaystrios' vande
flagre med klaprende vinger snart hid snart did og om flodbred
sætte sig ned med et skrig, så vidt over havet det gjalder,
Således strømme i skarer de frem fra snekker og telte osv.

I det man under læsningen kommer til som, bliver man ligesom pludselig rykket ud af hele den tidligere forestillingskreds, og flyttet over i en ganske anden, og lige så pludselig flyttet tilbage i den første, når man kommer til således. Lad os her over for stille et eksempel fra den nordiske heltedigtning — jeg vælger med flid et af de mest udførte. I H. Hundb. II, 36 flg. beskrives det, hvorledes Sigrun udbryder i klageråb ved efterretningen om Helges død: hun bliver aldrig mere glad ved livet, nu skal hun aldrig mere byde fyrsten velkommen.

37 Så havde med rædsel
Helge slaget
sine fjender og fjenders
frænder alle,
som for ulv fare
angst-vilde
geder fra fjæld,
gruopfyldte.
38 Så stod Helge højt
blandt Hildinger,
som ædelt voksen
ask blandt tjørne,
eller ung-dyret,
dug-vædet,
som højt rager op
over alle dyr,
og hornene funkle
mod himlen selv.[1]

Man mærker, hvorledes man glider langt lettere over i lignelsen i dette tilfælde end i det anførte fra Homer, og det har sin grund i en tilsyneladende ringe ombytning. Medens formlen hos den græske digter lyder: *Som . . . . således*, er den derimod i den nordiske digtning: *Således . . . . som,* så at vi altså der får billedet først men her sidst, hvorved det ikke kommer til at indtage en så selvstændig stilling, men indordner sig under sine omgivelser, og billedet og genstanden kommer derved ikke til at stå så uformidlede over for og så fjærnt fra hinanden. — Det andet punkt er, at lignelsen aldrig i den gotisk-germanske digtning breder sig så stærkt som i den homeriske hver-

[1] H. Hdb. II. 37—38, overs. af Rosenberg i „Nordboernes Åndsliv“ I, 287.

ken i antal eller i udførlighed;[1] den bredest udførte lignelse vi har, forekommer i eddakvadene, og er netop den oven for nævnte, men den er også omtrent enestående; i almindelighed er de langt simplere.[2]

Man kunde måske på forhånd vænte, at lignelsen havde været stærkt udviklet i den oldengelske heltedigtning, på grund af dens afgjorte episke natur i forhold til eddakvadene; men det modsatte er underlig nok tilfældet. Der forekommer i Beovulfskvadet alt i alt kun fire i over 6000 vers, og af disse er endda de tre så simple som vel muligt, i det hele lignelsen består af to ord: de lyder således: *fugle gelícost* (435), *líge gelícost* (1447), *stýle gelícost* (1964). Den første sammenligner det skumhalsede skib, der farer hen over bølgerne med en fugl, den anden det lys, der skinner ud af Grændels øjne, med en flamme, og den tredje neglene på Grændels afhugne hånd med stål. Og disse lignelser står så fordringsløst som muligt inde i sammenhængen; ét eksempel vil være tilstrækkeligt til at vise det.

432 Skred da over havet
jaget af vinden,
skumhalset flyder,
lig en fugl,
indtil om morgenen
den næste dag,
den snoet-stævnede
skredet havde o. s. v,

Nøjagtig det samme gælder om de to andre anførte eksempler, medens vi derimod i det fjærde tilfælde får en virkelig udført lignelse; ti de nys anførte er jo ikke stort andet end antydninger. Den begynder nøjagtig på samme måde, med den samme formel (*gelícost*, såre lig), men går

---

[1] Homer nøjes ikke altid med én lignelse, han kan dynge flere oven på hinanden; således bruger han i det nævnte eksempel om Achæernes sammenstimlen ikke mindre end tre lignelser umiddelbart efter hinanden for at anskueliggøre den, og dernæst to til for at beskrive høvdingerne, mens de ordne hæren.

[2] Med hensyn til lignelsen i H. Hundb. II, 37—38 må man også lægge mærke til, at andet vers begynder med „Svá bar Helgi“, hvorved den noget lange lignelse brydes i to. — I høj grad malende er et sådant eksempel som „Hamdismál“ v. 3, hvor hver anden linje indeholder en sammenligning, atter et bevis på, hvorledes den oldn. digtning forstod at pointere skarpt, dramatisk.

så videre. Der tales om, at det sværd, hvormed Beovulf afhuggede Grændels hoved, smæltede som isen, der tør, da det kom i berøring med troldens blod:

3208 Det var et under,
at det helt smælted,
ligesom isen,
når frostens bånd
faderen løsner,
afvikler bølge-rebene; [1]
han har magt
over sted og tid,
han er sand skaber.
— — — — — — — —

En virkelig smuk og malende lignelse, til trods for sin korthed; man vil af dette eksempel se, at også den oldengelske heltedigtning indleder lignelsen på samme måde som den nordiske, og bruger altså formlen: *Således* . . . . *som* og ikke den homeriske: *Ligesom* . . . . *således*; eller rettere sagt, vi har ikke en gang en formel, der fremhæver modsætningen mellem de sammenlignede led så stærkt som det oldn.: *Svá* . . . . *sem*; ved den form, som den oldeng. digtning anvender, betones det sammenlignede led så lidt som muligt som noget selvstændigt; det står som noget ganske underordnet, der blot skal give billedet en retouchering.

De æmner, der således søges anskueliggjorte gennem sammenligningen, er i Beovulfskvadet ydre synlige genstande eller bevægelser (skibets fart, ilden i troldens øjne, hans negle, det smæltende sværd); heri ligner det de homeriske digte. Ti selv om disse søger gennem en lignelse at fremstille en sindsbevægelse, er det dog ikke selve denne, der er genstand for skildringen, men derimod det plastiske udtryk den giver sig i det ydre (i holdning, bevægelser, ansigtsudtryk o. s. v.). Derimod vil man i den nordiske heltedigtning kunne finde eksempler på en skildring af *selve* sindsbevægelserne gennem lignelser (se især det dejlige lille vers i Hamdismál v. 3).

At lignelsen, anvendt med skønsomhed, kan gøre god virkning, er utvivlsomt; men den har jo dog, som tidligere bemærket, ved siden deraf sine mangler, i det genstanden

---

[1] ɔ: isen; Grundtvig foreslår „wæg-rápas“, men håndskriftets „wæl-rápas“ kan beholdes. (se Greins glossar).

og det, hvormed den sammenlignes, altid mer eller mindre falder fra hinanden, hvorved den virkning, lignelsen skulde gøre, for en del går tabt. Men da denne mislighed bliver desto mindre i øjne faldende, jo kortere det sammenlignede led er, kunde man forsøge på at bøde på manglerne, ved at sammentrænge lignelsen inden for så snævre grænser som muligt; det er det som både den nordiske og den oldengelske digtning til dels har gjort, men man kommer dog til et punkt, hvor en yderligere indskrænkning er umulig, og hvor man derfor ikke kan komme længere, med mindre man gør et *spring*, så at man i stedet for at sige, at noget er *ligesom* noget andet, siger, at det *er* dette andet. Hvis man f. eks. ønskede at skildre, hvor mægtigt og stort en jættes skæg var, kunde man, i stedet for at bruge en lignelse og sige, at det var *ligesom* en hel skov, benytte sig af det udtryk, at det *var* en skov, og kalde *skæget* hans *kindskov*, hvorved man opnår, så vidt det overhovedet er muligt, at *billedet og genstanden smælter sammen*. Jeg sagde, at man kom til dette punkt i udviklingen ved et spring, for netop at betone, at vi her har noget væsentlig nyt, noget, der er væsentlig forskellig fra lignelsen; og dette nye poetiske hjælpemiddel er ejendommeligt for den gotisk-germanske stammes digtning, giver den et ganske særegent præg, og spiller i den samme rolle, som lignelsen i den græske; det fik hos Islænderne et særegent navn: *Kenning*, og kan med et moderne udtryk kaldes: *Om*skrivning, i modsætning til den *be*skrivning, tillægsordet og lignelsen indeholder.

Det er en rig skat af „omskrivninger“, som er bleven os efterladt i vore fædres og deres stammefrænders poesi, men denne rige skat er naturligvis ikke frugten af én slægts eller én tids arbejde; som ved geologiske dannelser er det ene lag bleven aflejret efter det andet, og hvis vi her havde så sikre kændemærker at gå efter som ved dem, ville det være en interessant undersøgelse, at foretage en ordning og gruppering af dem, i forhold til den tid, som havde frembragt dem, hvorved vi vilde få et stykke kulturhistorie, der kunde give vigtige oplysninger om åndslivets udvikling,

om hvilke tanker, følelser og forestillinger der var oppe til en vis tid, og hvilket poetisk udtryk slægten var i stand til at give dem.[1] Vi mangler des værre i høj grad hjælpemidler til en sådan undersøgelse. Et pålideligt resultat kunde vi kun vænte, hvis vi inden for det samme folk havde bevaret en række poetiske arbejder, i hvilke hver tid havde nedlagt sit fond af omskrivninger; men dette er ikke tilfældet. Ganske vist har vi arbejder fra forskellig tid, men da de alle er gåede gennem overleveringen, før de, omtrent på samme tid, blev optegnede, kan vi nu med vanskelighed foretage en udskiftning, og give hver periode sit. Noget kan der dog gøres, nogle hjælpemidler har vi dog. Skønt der ikke inden for de enkelte folk af den gotisk-germanske stamme er stor forskel på optegnelsestiden af den overleverede digtning, er den dog ikke bleven nedskrevet til samme tid hos de forskellige folk; for Nordboernes vedkommende skete optegnelsen i 13de årh., for Angelsakserne i 8de og 9de årh. (?), og for Tyskernes i 9de årh. Da omskrivningen er fælles for alle tre stammer, får vi derved et middel til tidsbestemmelsen af de enkelte omskrivninger, men man bør naturligvis huske på, at udviklingen hos de forskellige folk ikke bevæger sig med ganske den samme fart og i nøjagtig de samme baner, så at én og den samme omskrivning kan være af forskellig dato hos de forskellige stammer. Endvidere kan man, for det andet, som en regel for sondringen mellem ældre og yngre omskrivninger slå dette fast: jo kunstigere og mere indviklet en omskrivning er, desto yngre er den og omvendt. Dette følger ligefrem af sig selv. Intet fremstår i en åndelig udvikling som fuldt færdig; alt må begynde som spire og gennemgå en gradvis udvikling, og deraf kommer den regel: jo mere udviklet, desto yngre. Dette kan man som bekændt særlig se ved en sammenstilling af Nordboernes folkepoesi med den senere skjaldedigtning. Og endelig kan vi, her på poesiens område, gøre samme slut-

[1] En sammenstilling af oldengelske og oldnordiske omskrivninger blev først forsøgt af S. Grundtvig i „Er Nordens gamle Literatur norsk" s. 86 flg.

ning som på det sproglige: Hvis én og samme omskrivning forekommer hos to eller flere grene af den fælles stamme, er der en vis sandsynlighed for, at den hører til de ældste og oprindeligste, og er bleven dannet, før stammen delte sig. Og endelig gør det en forskel, om det er en ydre eller indre genstand, der omskrives; en simpel og naiv tid griber sikkert først til at omskrive synlige ting, medens det kræver større åndelig udvikling at omskrive følelser, stemninger o. s. v., og det vil derfor være rimeligst at begynde med en undersøgelse af de poetiske omskrivninger for ydre genstande. — Hvad der særlig sysselsætter et folks tanker, hvad det uafbrudt har brug for, og hvad der er af den største vigtighed og betydning for det, det vil det fornemmelig søge at gøre sig så levende og anskueligt som muligt, og i den hensigt benytte de hjælpemidler, der står til dets rådighed, deriblandt altså også: omskrivningen. De ydre genstande, der havde den største betydning for de nordiske stammer, var naturligvis dem, der var knyttet på det nøjeste til deres livs-opfattelse, at livet er en kamp; derfor måtte alt, der angik kamp, altså særlig kæmpen selv og hans våben, først tildrage sig opmærksomheden, og de poetiske udtryk for disse vil da være blandt de ældste og oprindelige.[1]

Yndlingsvåbenet hos de gotisk-germanske stammer har fra de ældste tider været sværdet, og vi har også adskillige omskrivninger for dette i den oldeng. heltedigtning; det kaldes[2]; *Welandes geweorc*, Valder 2 (Völunds arbejde), en omskrivning som ikke findes i den nordiske digtning, skønt vi kænder Vølund som den berømte smed; *láf* 1584, 4066 o. fl. (eg. „arvegods“, og da gode sværd særlig gik i

[1] Ved den følgende undersøgelse tages der kun hensyn til den egentlige heltedigtning hos de gotisk-germanske stammer, hvorfor den religiøse digtning samt den senere islandske skjaldedigtning, som regel, er ladt ude af betragtning.

[2] Når intet digt udtrykkelig nævnes, gælder angivelsen Beovulfs-kvadet i Grundtvigs udgave; versene i Valder er anført efter: G. Stephens: Two leaves of king Waldere's lay; alle andre talangivelser gælder Greins: Bibliothek der angels. Poesie.

arv, fik ordet derved betydningen „sværd“; jvf. de old. udtryk *Finnsleif* (brynje) Sn. Ed. I, 394 og *Dáinsleif* (sværd) Sn. Ed. I, 434); *beadu-leóma* 3039 og *hilde-leóma* 2280 (kampglans), et malende udtryk for sværdets blinken, når det svinges i kampen (jvf. oldn. *ben-logi*, sårluen H. Hdb. I 55); *homera láfe* 5651 (hamrenes lævninger); *hilde frore* Valder 81 (jvf. oldn. *böðvar jökull* kamp-istap (Orkn. s. 79, 7), *Gun-íss* og *Gunnar-íss*-kamp-is)[1]; jvf. *hilde-gicelum* 3206 om bloddråberne; *guð-bil* 1599, *hildé-bil* 3033 og *wíg-bil* 3207 (kamp-hakke).[2] Efter sværdet synes spydet at have spillet den største rolle; det kaldes *wæl-sceaft* 790 (det dødbringende skaft); *here-sceaft* 666 (hær-skaft); *wæl-steng* 3269 (val-stang); *gár-holt* 3662 (spyd-træet); *æsc-holt* 656 (asketræet). Eddakvadene har ikke mange omskrivninger for dette våben: *álmr* H. Hdb. I, 17, (*skafnir*) *askar* Atlakv. 4.

Skal vi dømme efter den hyppighed, hvormed buen omtales og omskrives både i den oldeng. og den nordiske heltedigtning, så har den langt fra haft så stor betydning som sværdet og spydet. Bue og bueskydning omtales kun 4 gange i Beovulfskvadet: *flán-boga* 2859 (pile-bue); *hornboga* 4867 (horn-bue); *here-stræl* 2863 (hær-pil); *isern-scúr* 6225 (jærn-bygen ɔ: pileregnen). I overført betydning er bue brugt om dragen, der krummer sig sammen: *hringboga* 5114. — Forekommer buen sjælden, er der et andet våben, som slet ikke omtales i den oldeng. heltedigtning, næmlig øksen, men i dette punkt stemmer den næsten overens med eddakvadene, ti i disse nævnes den kun i et eneste af kvadene (Atlamál).[3] Derimod har vi adskillige omskrivninger for våben til forsvar.

Blandt disse er sikkert skjoldet det ældste og oprindelige; det kaldes: *rand* 461 (eg. rand (jvf. oldn. *rönd*), der synes at være en meget farveløs omskrivning, men når

[1] Jvf. G. Stephens: King Waldere's lay s. 76 flg.

[2] Disse sidste udtryk findes ikke, lige så lidt som „homera láfe“, i den oldn. poesi, men den har til gengæld andre som: „blóðormr“ H. Hdb. 8 (blod-orm), „ben-vöndr“ Brot 20 (sår-vånd) osv.

[3] Jvf. S. Grundtvig: „Er Nordens gamle literatur norsk“ s. 86.

man husker på, at skjoldets rand i almindelighed var prydet med forsiringer, farver[1] o. lign. eller med guld[2], der faldt stærkt i øjnene, bliver omskrivningen meget naturlig og malende); (*geolwe*) *linde* 5212 (efter stoffet, ligesom ask, elm o. s. v. bruges om spyd, bue. jvf. oldn. *lin.l*); *hildebord* 788, 6271 (kamp-brættet; jvf. oldn. *hildarborð* Hak. s. Hak. 219, 1).

Hjælmen kaldes *here-gríma* 786, 4091 (hærmaske); *grím-helm* 665 (maske-hjælm); tilsvarende udtryk på Oldn. har vi ikke. — For brynjen har vi en mængde omskrivninger: *here-pád*[3] 4507 og *here-wǽd* 3787 (hær-klædning); *here-net* 3099 (hær-næt); *breóst-net broden* 3089 (det flettede bryst-net); *beadu-serúd* 899 (kamp-skrud); *breóst-gewǽde* 4317 (bryst-klædning); *gúð-gewǽde* 5227, *heaðo-wǽd* 78, *heaðo-reáf* 796, *fyrd-hrægl* 3047 (alle lig „kamp-klædning"); *líc-syrce* 1094 (legems-særken jvf. oldn. *serkr* Atlm. 24, H. Hdb. II, 9); *hilde-sceorp* 4303 (eg. kamp-skorpe ɔ: kamp-klædning); *heoro-serce* 5071 (kamp-særk); *here-syrce* 3016 (hær-særk); *locene leoðo-syrce* 3003 (en af ind i hinanden føjede led eller ringe bestående brynje); *fyrd-hom* 3001 (krigs-hammen); *searo-net* 805 (kunstig forarbejdet net); *grǽg-hama* Finsb. 11 (grå-hammen); jvf. *hár byrna* Valder 91, den grå (hvide) brynje); *Hrædlan láf* 902 (Hredels (?) arvestykke); *Welandes geweorc* 903 (Völunds arbejde, ligesom foran om sværdet).

Det, som det ved siden af våben, måtte ligge et kampfolk nærmest at søge poetiske udtryk for, er naturligvis selve helten, og der findes også et langt større antal om-

---

[1] „Á fornum skjöldum var títt at skrífva rönd, þá er baugr var kallaðr, ok er við þann baug skildir kendir." Sn. Edda I, 420.

[2] „Rönd var ór gulli", H. Hundb. I, 34. Jvf oldeng. „fætte scyldas" (se foran s. 133); når skjoldet på Oldn. kaldes „skíp-sól" (Sn. Ed. I, 424[13]), skriver det sig sikkert fra, at de metal (guld)-beslagne skjolde, der var stillede langs rælingen blinkede som en sol; jvf. „skildir bliku þeirra — við inn skarða mána" Völkv. 8.

[3] Grundtvig (udgaven i noten) foreslår „here-wǽd" i lighed med det følgende i 3787; vi har kun here-pád dette ene sted, og det oldeng. tegn for *w* kan meget let forveksles med *p*.

skrivninger for denne end for noget af våbnene; det vil være hensigtsmæssigt at dele disse omskrivninger i to grupper: 1) dem der angår en kriger i almindelighed 2) og dem der særlig drejer sig om høvdingen, kongen. — Kriger, helt. En hyppig betegnelse for en mand er at nævne, hvis ætling han er; det kan måske for os synes en temmelig mat omskrivning, men det kommer sikkert deraf, at følelsen af ættens betydning langt fra er så stærk nu som i oldtiden. Således: *Scyldes eafera* 37 (Beovulf), *Wælses eafera* 1787 (Sigmund) o. s. v. Eller man bruger et eller andet dyrenavn: *beorn* 421, 1705 o. fl. (bjørn); *eofer* 2649 (vildsvin), jvf. oldn. *jöfurr*, der også betyder „helt", medens vi derimod ikke i den oldnordiske digtning har *björn* brugt som „kenning" for „kæmpen", skønt almindeligt som egennavn. Den oldeng. poesi anvender et tredje dyrenavn som omskrivning for „helten" nemlig *wulf*, dog kun i sammensætninger, men ligesom *björn* bruges det i den oldn. digtning kun som egennavn, både enkelt og usammensat. Vi har således[1]: *Ulfr*, *Freki*, *Hjörólfr*, *Hildólfr*, *Hrólfr* (sammentrukken af *Hróðrulfr*) o. fl., og vi har også ordet brugt i oldengelske egennavne, som: *Gárulf*, *Wulf-gár*, *Wulf-here*, *Hróð-ulf*[2] o. s. v. Men i den

---

[1] Jvf. S. Grundtvig: „Er Nordens g. lit. norsk" s. 87.

[2] Ggså navnet Beówulf er sikkert en sammensætning med „—wulf", skønt det første led i sammensætningen „Beó—" er dunkelt, og er bleven fortolket meget forskellig. De tyske lærde fra Grimm og ned efter, der opfatter Beovulf mythologisk, forklarer navnet i overensstemmelse dermed. Grimm antager (Mythol. s. 342), at „Beówulf" betyder bi-ulv ɔ: den der efterstræber bierne, og tænker derved paa spætten, som den klassiske mythologi tillægger en mythisk betydning; men Müllenhoff har gjort opmærksom på (Haupts Z. f. d. Alt VII, 410), at hos de germanske stammer, er det bjørnen, som er honningtyven, og at spætten heller ikke, så vidt man véd, var et helligt dyr hos dem. Endvidere bemærker han, at navne sammensatte med „wulf", ikke har den betydning, at det sidste led efterstræber det første, og han forsøger derfor en anden tydning, ved at henvise til verbet „bauan, bagvan" (jvf. oldeng. „búan" isl. búa), og „Beovulf" skulde altså efter dette nærmest være en gud for agerdyrkningen, frugtbarheden o. s. v., og derfor en slags emanation af Frey. — Mere rimelig synes Thorpes forklaring at være (navnelisten i hans ud-

oldeng. poesi benyttes det, som sagt, også som omskrivning for en helt i almindelighed; vi har således: *freca Scyldinga* 3120 (Skjoldungernes ulv ɔ: Beovulf), og flere sammensætninger med *freca*, som: *Sweord-freca* 2929 (sværd-ulv); *wíg-f.* 2417, og *gúð-f.* 4820, *hilde-f.* 4403 (kamp-ulv); *scild-f.* 260 (skjold-ulv). (På den anden side kænder den oldengelske poesi ikke omskrivningen for en helt som: „våbnenes eller guldets træ" (bærer)[1]; f. eks. *hildi-meiðr. hrotta-meiðr, auð-stafr* o. s. v.). Endvidere har vi en række omskrivninger, der antyder det bånd, som sammenknyttede krigerne indbyrdes med hinanden, og med deres høvding; først nogle sammensætninger med *gesealla*: *lind-g.* 3929 (skjold-fælle); *hond-g.* 4331 (den fælle, der står ved éns hånd); *fyrd-g.* 5739 (krigs-fælle); *eaxl-g.* 3421 (den, der står ved éns skulder); endvidere *heorð-geneát* 520, 3154 o. fl. (arne-fælle); *beód-geneát* 682, 3420 (bord-fælle). — Fremdeles en række udtryk, der indeholder navne på enkelte våben; først en række sammensætninger med *wíga* (kriger); *scyld-w.* 572, *rand-w.* 3579, 2589; *lind-w.* 5198, *byrn-w.* 5828; *æsc-w.* 4077; *gár-wígend* 5274; endvidere: *lind-hæbbend* 487, 2797, og *bord-h.* 5782 (den skjold-bærende); *searo-h.* 473 (den rustning bærende), *helm-berend* 5276 (den hjælm-bærende) o. s. v. — *Cumbles hyrde* 5003 (hjælm-smykkets vogter).[2] — *Seld-guma* 496 (Grein: vir, qui semper in domo manet, Stubenhocker; Heyne tager *seld* som tillægsord „sjælden",

gave): Beówulf er en sammentrækning af Beado-wulf (kamp-ulv; isl. Böðúlfr); jvf. „Beado-hild" (Cod. Exon. 377,23) og „Böðvildr" i i Vølundskvadet. Den samme opfattelse udtaler Grundtvig (udg. s. XXXIII), og mener desuden, at Beowulf kun er heltens tilnavn, og at hans egentlige navn er Hereríc, der forekommer to steder i kvadet: 2345 og 4406; imod denne opfattelse taler dog, at Heardred på det sidste sted kaldes „nefa Hererîces", hvad der må betyde „Hereriks brøder- eller søstersøn eller sønnesøn", men Beovulf var søskendebarn til Heardred.

[1] Jvf. S. Grundtvig: Er Nord. g. lit. norsk s. 87.

[2] Heyne oversætter „cumbol" ved „banner"; Grein: „signum militare, helmzeichen"; Grimm har i sin udg. af „Andreas und Elene" s. 92 vist, at ordet må betyde „hjælmtegn". Jvf. hermed de oldn. udtryk „kumblasmiðr" (Atlkv. 25) og „kumbl konunga" (Guðhv. 8); på det sidste sted er hjælmsmykker brugt i samme betydning som hjælme.

som ikke viser sig hyppig, og derfor ubekændt; Bugge (Tidskr. f. Phil. og Pæd. VIII) overs.: „en mand som holder til i en høvdings sal“, som „er trådt i en anden mands tjæneste“, med henvisning til oldeng. *selesecg* og old. *saldrótt* (huskarle) og *salkonur* (tjænestekvinder). Udtrykket skal altså sige, at Beovulf er en uafhængig mand. Stedet er noget usikkert. — Endelig nogle udtryk, der kalder mennesket „den der ejer hus og hjem“: *heal-sittend* 4024, *flet-sittend* 3569 (den, som sidder i hallen, på gulvet); *sele-rǽdend* 2685 (den sal-ejende). — *Sáwl-berend* 2002 (den sjæl-bærende). — Ved siden af de ligheder, der er mellem den nordiske og den oldengelske heltedigtning med hensyn til omskrivninger for „helt“ er der dog altså også betydelige uligheder; særlig mangler eddakvadene hele den række smukke omskrivninger, der peger mod kriger-fællesskabet, og indeholder en åbenbaring af den følelse, der sammenbandt alle, som sluttede sig om den samme høvding, den samme arne, det samme bord.

Høvding, Konge. Den tanke, der går gennem et meget stort antal af omskrivningerne, er forestillingen om kongen, som den der beskytter sit folk og land: *eorla hleó* 1575, 2603, 4373; *wígendra h.* 852, 1792 o. fl.; *folces hyrde* 1213, 2581; *ríces hyrde* 6152; *leód-gebyrgea* 535 (Grein: tutor populi; Leo, Heyne: decus populi); *éðel-weard* 1226; (hjemmets vogter); *Scyldinga helm* 739 (Skjoldungernes hjælm); *lidmanna helm* 3240 (sømændenes hjælm). — Jvf. *fólk-vörðr* Guðkv. II, 6. — De følgende omskrivninger peger hen på hans krigerske virksomhed som anfører i kampen: *werodes wísa* 515 (hærens leder, viser; jvf. old. *vísi, vísir*); *weroda rǽswa* 120 (den der driver skarerne frem til kamp; jvf. old. *ræsir*); *folc-toga* 1671 (folke-lederen); *frum-gár* 5704 (Grein: primipilus); *ord-wíga* Valder 9 (den der kæmper i spidsen; *ord-fruma* 523 (samme bet.) — Jvf. hermed: *fólks oddviti* H. Hdb. II. 12; *f-s jaðarr* H. Hdb. II, 42 (jvf. oldeng. *eodor* Beov. 849 o. fl.); *eggleiks hvötuðr* Guðkv. II. 33. — En række omskrivninger har hensyn til hans virksomhed som uddeler af gaver til krigerne: *beág-gyfa* 2197 (ring-giver); *sinc-gyfa* 2017 (skatte-giver); *beága brytta* 69, 700, 2967

(ringenes bryder; jvf. oldn. *baugbroti* H. Hdb. I, 18, *hringbroti* Oddgr. 21); *sinces brytta* 1208 o. fl.; *beáh-horda weard* 1836 (ring-skattenes vogter); *hord-weard hæleða* 3697 (heltenes skattevogter); *hringa fengel* 4683 (ringenes fyrste); *gold-wine gumena* 2945, 3197 (mændenes guldven). — Man ser, at det i det væsentligste er de samme tanker og forestillinger, der ligger til grund for omskrivningerne for „konge, høvding“ både i den nordiske og den oldeng. digtning.

Selve kampen måtte jo også være en genstand, der meget snart måtte opfordre til omskrivning, særlig på grund af ordets abstrakte karakter, som ikke er i stand til at fremkalde noget levende billede. Vi har da også en del poetiske udtryk for den, og nogle af dem er fælles for den nordiske og oldengelske digtning. Kampen kaldes f. eks.: *heaðo-lác* 1161, 3941, *beadu-l.* 3115 og *hild-plega* 2140 (kamp-leg); *sweorda (ecga) gelác* 2073, 2329 og *sweorda plega* Valder 22 (sværdenes (æggenes) leg); jævnfør hermed de nøjagtig tilsvarende oldnordiske udtryk: *hildileikr* Fafm. 31 (kampleg) og *eggleikr* Guðrkv. II, 33 (ægglegen), *hjörleikr* Sigkv. II, 23 (sværdlegen); endvidere *geirum leika* Fafm. 15, som vi ikke har sidestykket til i Oldengelsk. — Denne måde at udtrykke sig på, hvorved man ligesom bruger mere dæmpede udtryk, som at kalde en kamp for en leg, tjæner netop til at forstærke udtrykket, og var ejendommelig for vore fædre; vi finder den samme tilbøjelighed i en omskrivning som den at kalde at „dræbe“ at „søvndysse“ (*áswebban*) 1127 og at „dø“ at „sove“ (4114, 4907 o. fl.). — Da tinget var det sted, hvor folket mødtes for at afgøre sager, lå det nær at kalde kampen et våben-ting, et kamp-ting, et ting, hvor sagerne blev afgjorte ved kamp og ved våben, og denne omskrivning findes også på bægge sider af Nordsøen, skønt den tilfældigvis ikke forekommer i de bevarede levninger af den oldengelske heltedigtning. Derimod finder vi i denne kamppladsen omskreven ved *meðel-stede* 2158 (eg. tale-sted ɔ: ting-sted, hvor sager forhandles og afgøres). Fremdeles omskriver både den oldeng. og den oldn. digtning kampen ved: våben-bygen eller våben-stormen: *isern-scúr* 6225 (jærn-by-

gen), *stræla storm* 6226 (pilenes storm); jvf. oldn. *geira veðr* H. Hdb., 12, (spyd-storm), *naddél* Fafb. I, 23 (sam. bet.). — Endvidere en række udtryk, som ikke så let kan indordnes i grupper, som: *Billa broga* 1159 (sværdenes rædsel), og med lignende betydning: *gryre ecga* 960 og *here-broga* 917; *gár-cwealm* 4079 (spyd-mord); *wíg-spéda gewiofu* 1387 (kamp-lykkens væv[1] ɔ: et heldigt udfald af kampen).[2] Ligesom kampen kan omskrives med *ting*, således også det „at kæmpe": *gehégan þing wið þyrse* 845 (pleje ting med thursen; jof. oldn. *heyja odda þing*, *h. Freys leik* o. s. v.); *dareðum lácan* 5689 (lege med spyd ɔ: kæmpe; jvf. old. *geirum leika* Fafm. 15). Det er meget almindeligt i den oldn. digtning at omskrive „at kæmpe" med „glæde, mætte ørnen, ravnen, ulven", som *örnu seðja* H. Hdb. I, 36, *örnu glaða* H. Hdb. I, 47, *hrafna seðja* H. Hdb. I, 46, *hugin gleðja* Fafb. II, 26 o. s. v., og skønt vi ikke i den oldengelske heltedigtning har nøjagtig tilsvarende udtryk, findes der dog nogle, som peger i samme retning; i v. 4887—88 hedder det: *þonne his sunu hangað — hrefne to hróðre* (når hans søn hænger — til glæde for ravnen, næmlig som død i galgen). I de følgende vers har vi et smukt slagmaleri, med de vel kændte figurer: ørnen, ravnen og ulven (6041—47): men den sorte ravn — lysten over de dødsbestemte — skal sige meget — fortælle ørnen — hvorledes det gik den med dens æde — medens den med ulven — valen plyndred. — Saddelen omskrives ved; *hildesetl* 2071 (kamp-sæde). — Sværd-hug ved: *billes bite* 4113, *írena-b.* 4510 (sværd-bid). — Kamp-tummelen ved *borda gebræc* 4509 (skjoldenes bragen). — Val, Valplads: *wæl*

---

[1] Jvf. foran s. 60 anm. 1.

[2] I brudstykket om Valder står i v. 90 „æt þus heaðo", som prof. Stephens (udg. af digtet s. 86 flg.) foreslår at læse „æt þúrs heaðo" ɔ: i Thors kamp; vi kænder ellers ingen omskrivninger med gudenavne i den oldengelske poesi, skønt de jo sikkert har været der, og gisningen synes mig derfor lidt betænkelig; og desuden vilde jo „Thors kamp" ikke være nogen virkelig omskrivning for kamp. — Müllenhoff (Haupts Z. XII, 271) antager, efter forslag af Dietrich, at en halvlinje mangler efter „dyrre", og læser så: „æt þus heaðo-wérigan o. s. v."

2418, 6047 o. fl. de der af „*wælcyrigean*“ er udkårne til at falde i kampen, i hvilken betydning det f. eks. findes i 2078: *þonne walu feóllon*, men derefter også selve „de faldne“; *wæfre and wæl-fús* 4832 (hans sjæl var sørgmodig — urolig og val-lysten; i „wæfre“ er grundbetydningen: bevægende sig hurtig frem og tilbage, viftende hid og did, som en flamme gør, der er nær ved at slukkes, og derfor et smukt og træffende udtryk om den døende livsflamme); *on wælbedde* 1921 (på val-lejet); *hreá-wíc* 2421 (lig-boligen ɔ: valpladsen).

Det var jo langt fra altid på den faste landjord, at vore fædre førte deres bevægede kampliv; fra det første øjeblik vi hører noget bestemtere om dem, er det store, bølgende hav dem som deres andet hjem. Alt hvad der vedrørte livet på det, måtte derfor være af den største interesse for dem, sætte deres fantasi i bevægelse og fremkalde digteriske billeder; dette gælder da fremfor alt om selve skibet, for hvilket de også har en mængde „omskrivninger“. På Oldengelsk har vi således følgende udtryk: *wǽg-flota* 3807 (bølge-flyderen); *flota fámig-heals* 434 (den skumhalsede flyder; jvf. 3811) *sund-wudu* 414, 3806 og *sǽ-wudu* 450 (hav-træet); *hring-naca* 3717 (ring-skibet) (*naca* = oldn. *nökkvi*); Heyne fortolker: beslået med jernringe ɔ: tværbånd i stavnen; jvf. *hringed-stefna* (64,2255, 3788) = skib; H. henviser til *Fridthjofs saga* kap. 1: *borðit var spengt járni*, hvor der dog vist tænkes på jærnplader, som går på langs ned ad skibets forstavn; Grein overs.: rostro proræ annuliformi instructus. Jvf. oldn. *hring-horni*); *wudu bundenne* 431 (det bundne træ, sagtens med hensyn til, at skibet består af sammenføjede planker; jvf. det følgende); *bunden-stefna* 3813 (Grein: proram ligatam habens (?). måske en fejlskrivning for det følgende); *wunden-stefna* 438 (med snoet stævn); *sǽ-genga* 3758, 3810 (hav-gangeren). — Jvf. hermed følgende oldnordiske omskrivninger: *stagstjórnmarr* H. Hdb. I, 30 (ror-rebs-hesten); *gjálfr-dýr* H. Hdb. I, 31 (havdyr); *brimdýr* H. Hdb. I. 31 (havdyr); *seglmarr* Sigrdr. 15 og *seglvigg* Sigkv. II, 16 (sejlhesten) *vágmarr* Sigkv. II, 16, (bølgehest); *sætré* Fafb. II, 17 (havtræet);

hlunn-vigg Fafb. II, 17 (rulle-hesten). Man ser heraf, at den oldnordiske digtning særlig har set skibet under billedet af en hest, et billede, som meget naturlig måtte stige frem, når man tænkte på skibets duvende bevægelser og hestens galloperen; i Beovulfskvadet forekommer der i denne retning kun: *hav-gangeren*, men i den øvrige oldengelske poesi er denne omskrivning ikke sjælden, f. Eks.: *brim-hengest* Andreas 513, *mere-hengest* Alfreds Metra 26^{25}, *sǽ-hengest* Andreas 488 o. s. v.; derimod synes den oldengelske heltedigtning mere at have fæstet øjet på egenskaber ved skibet, som at det havde en „snoet forstavn“, bestod af „sammenføjede planker“ eller lignende.

Havet med al sin stemningsfulde rigdom har bestandig haft en egen tiltrækning for et poetisk sind, og at det også har formået at drage vore gamle fædre, viser al deres sagn og digtning; men når man undersøger det digteriske udslag, som deres kærlighed til havet har givet sig i omskrivningerne, vil man se, at det ikke væsentlig er havet selv og den naturstemning, der afspejler sig i det, som har grebet dem. F. eks.: *ganotes bæð* 3716 (svanens bad), *swan-rád* 398 (svanens vej; jvf. oldn. *svana strind, svanflaug, svan-fold*); *hron-r.* 19 (hvalens vej; jvf. oldn. *hvalmæni-r*); *segl-r.* (sejlvejen); *sǽ-wylmas* 781 (det brusende hav); *ofer ýða ful* 2410 (over havets bæger, havbækkenet tænkt i form af et bæger); *ofer wæteres hryćg* 936 (over vandets ryg); *lagu-strǽt* 471 (bølge-vejen). I dette sidste udtryk og i *segl-rád* får „havet“ åbenbart kun betydning som „vejen til ros og magt“ og ikke for sin egen skyld, og skønt de andre udtryk som „hvalens vej, svanens vej“ o. s. v. forsøger på at give en hav-stemning, opnås dette dog ikke i nogen tilfredsstillende grad; men dette hænger sammen med, hvad der senere vil blive mere udførlig behandlet, at det naturtrin, hvorpa den tids mennesker stod, ikke begunstigede et inderligere forhold til naturen, det vil sige: ikke et bevidst.

Enden på det store bevægede kampliv skulde komme en gang; det var en levende følelse i vore fædre, at „én gang skal alle dø“, så det gælder kun om at bruge livet godt, så længe man har det. Vi har en række

omskrivninger for det „at dræbe“, at dø“, „døden“ o. s. v., og mange af dem er meget maleriske. At dræbe: *sáwle sécan* 1595 (søge sjælen); *sécean sáwle hord* 4836 (søge sjælens skat): *sunder gedǽlan líf við líce* 4837—38 (skille livet fra legemet); *wyrd ungemete neáh — seó þone gomelan — grétan sceolde* 4833—35 (eg. som skulde berøre den gamle): *wæs þám yldestan — mordor-beð stréd* 4865 (mordlejet var strøet, beredt); *hilde-gráþ . . . bán-hús gebræc* 5006 — 5008 (kampnæven sønderbrød benhuset). — At dø: *ǽr he on weg hwurfe — gamol af geardum* 526—27 (før han på vej sig gav — gammel af gårde; jvf. Heliand 3106[1]: *huereban an hinfard* ɔ: give sig på henfærden): *þá he af ealdre gewát — fróð on forð-weg* 5241—42 (da han fra livet gik bort — gammel på henfærden; jvf. Heliand 4754 *an ford-uuegos*); *gum-dreám ofgeáf* 4930 (opgav menneskeglæde, denne verdens glæde (jvf. *manno dróm ageben* Hel. 3350), et udtryk der næsten kunde lyde græsk, hvis vi ikke havde andre udtalelser, der mer end tydelig nok viser, at dette ikke er et udbrud af sorg over at skulle forlade den lyse, strålende verden for at stige ned til Hades' blege skygger, men kun et udtryk for den glæde ved livet, der godt kunde forenes med tanken om, at dette liv dog væsentlig var en forberedelse for livet i val-hal); *fæder ellor hwearf . . . af earde* 110 (gik „andetsteds hen“ . . . fra jorden; jvf. *ellor-fús* = moribundus, oldeng. *fǽgr*, oldn. *feigr*); *óðþæt deáðes wylm — hrán æt heortan* 3530—31 (indtil dødsbølgen — rørte hans hjærte).

Omskrivningerne for dette ord „at dø“ er i en vis henseende meget interessante, i det vi næmlig her er i stand til at skælne en udvikling fra det ældre til det yngre, hvad der vanskelig vilde kunne lade sig gøre ved de hidtil nævnte. Der kan naturligvis ingen tvivl være om, at der også f. eks. i omskrivningerne for våben, skib o. s. v. har været en udvikling, at ikke alt er sprungen frem fuldt færdig på én gang, og hvis vi havde haft tilstrækkelige

[1] Heliand herausg. v. Ed. Sievers. Halle. 1878. (Germ. Handbibliothek IV, herausg, von J. Zacher).

hjælpemidler, vilde det måske også have været muligt at påvise, at der, blandt omskrivningerne, har været ikke blot en følgen efter hinanden i tiden, men en virkelig *udvikling* fra det mindre fuldkomne til det mere fuldkomne; men vi mangler midler til at spore dens gang. De eneste slutninger vi kan gøre er disse: 1) Hvis vi for et ord har to omskrivninger, den ene simplere, den anden kunstigere, er sandsynligvis den første ældst. I den islandske digtning, hvor vi har både to-, tre- og firledede omskrivninger, er det ikke så vanskeligt at skælne mellem ældre og yngre; men den oldengelske digtning nåede aldrig længere end til den toledede, og vi kan altså her kun skælne mellem simplere og konstigere, ved at lægge mærke til, hvilke omskrivninger der, så at sige, ligger lige for hånden og tilbyder sig af sig selv, og hvilke der hører mere konst og sindrigtil at finde på; men vi er her inde på usikker grund, hvor det personlige skøn spiller en afgørende rolle. Man kan til en prøve stille disse to omskrivninger for sværd over for hinanden: *beadu-leómā* (kampglans) og *homera láfe* (hamrenes lævning), hvilket er så det ældste af disse to? Det er ikke let at afgøre; måske bør man svare det første, fordi det kunde synes, som om sværdets blinken i kampen var noget af det, som først måtte falde i øjnene, medens forestillingen om sværdet som resultatet af en hamren måske er hentet mere langvejs fra, og har krævet mere *tænken* over sagen, mere *søgen*. Men med sikkerhed kan intet siges. Lidt hjælp kunde man måske få fra det andet punkt. 2) Vi kan gøre en lignende slutning som på det rent sproglige område; har vi den samme genstand omskreven på samme måde i to eller flere grene af den fælles stamme, er der noget, som taler for, at den skriver sig fra en tid, da stammerne endnu ikke var skilte fra hinanden; der er langt fra nogen sikkerhed, ti selvstændige, parallele udviklinger kan meget godt finde sted, og er vistnok hyppigere, end man ofte tror, og ligeledes kan det jo tænkes, at der har fundet en senere, indbyrdes påvirkning sted i visse tilfælde. Men når vi finder ikke så få ganske ens omskrivninger i den oldengelske og oldnordiske digt-

ning, således som der i det foregående er givet eksempler på, er der dog, selv om man tager tilbørligt hensyn til det nys udviklede, en mulighed for, at sådanne udtryk er dannede inden adskillelsen, og derfor hører til de ældste og oprindelige.

I disse tilfælde var det altså usikkert, hvad der skulde kaldes ældre og hvad yngre, men der er andre, hvor vi er i stand til at tale med bestemthed, og det er, så snart vi møder spor af kristendommen, hvad vi ikke godt kunde vænte, så længe talen var om våben, skibe o. s. v. Men netop i omskrivningerne for „døden“ og det „at dø“, er det rimeligt, at vi må træffe de første spor af en kristelig tankegang. Vi finder følgende udtryk: *him of hreðre gewát — sáwol sécean — sóðfæstra dóm* 5631—33 (ham af brystet udgik — sjælen at søge — de sanddrus ære); *godes leóht geceás* 4931 (valgte guds lys; jvf. Hel. 946 *sókian lioht godes*; jvf. *fara i ljós annat.* Atlamál 87; *féran — on freán wære* 53—54 (fare i guds varetægt); *geceás écne rǽd* 2396 (valgte den evige „lykke“; eg. det, som er nyttigt for en); *þonne þu forð scyle — metoð-sceaft seón* 2352—53 (når du bort skal vandre — at skue skaberens herlighed(?); således Heyne; Grein overs.: Schicksal, bes. das Sch. nach dem Tode). — Død (tillægsord): *gúð-wérig* 3165 (kamptræt)*: *sweordum áswefede* 1127 (søvndyssede med sværdene ɔ: dræbte); *seaxbennum seóc* 5800 (syg af sværdsår; Hel. 5753: *wundon siok*); *hildesæd* 5438 (kamp-mæt ɔ: døende). — Død (navneord): *aldor-gedál* 1604 (skilsmisse fra livet); *worulde-gedál* 6128 (skilsmisse fra verden); *ellor-síð* 4894 (rejse andetsteds hen; jvf. vort „heden-fart“ og oldeng. *hinsíð* Judith 112).

I forbindelse med omskrivningerne for det at dræbe og at dø, kan passende nævnes de for blodet; det kaldes *heaðo-swát* 3205, 3329 (kampsved, også blot *swát* 5379; *hilde-gicelas* 3206 (kamp-istapper, om det udgydte blod, der hænger ved sværdet i form af istapper: jvf. *hilde-frore* under sværd); *heoro-drync* 4709 (sværd-drik ɔ: det blod, som flyder frem ved sværdets hug (Grein); Bugge (Z. f. d. Phil. IV) overs. „bloddrikke“, fordi blodet drikkes af ravne og

ulve). — I heltekvadene i Edda har vi følgende omskrivninger for blod: *sár-dropi* H. Hdb. II, 42 (sårdråbe): *valdögg* H. Hdb., II. 44 (valdug); *harmdögg* H. Hdb. II, 45 (sorgdug); *hjörlögr* Fafm. 14 (sværdvæske). — Det oldn. *sveiti* findes ikke brugt i eddakvadene som omskrivning for blod, men nok i den øvrige digtning; se Egilsson: Lex. poet. under dette ord. — Sår: *feorh-ledst* 1686 (eg. livsspor, det må vel sige: dødlige spor; Grein: gressus vitæ servandæ causa latus); *láð-bite líces* 2237 (legemets fjendtlige bid): *bengedt* 2235 (sår-port); jvf. oldn. *dólgspor* H. Hdb. II, 42 (fjende-spor = sår. — Legeme: *bán-loca* 1477, 1629 (knoklernes indelukke); *b.-hús* 5008 (ben-hus); *b.-cofa* 2883 (ben-værelset); *b.-fæt* 2225 (ben-karret); *flǽsc-homa* 3129 (kød-hammen).

Jeg antydede oven for, at skønt vore fædre ikke så på døden som den mørke, fjendtlige magt, der gjorde en ende på alt, men betragtede på en måde dette liv som en forberedelse til et højere, var de dog langt fra sygelig blinde for denne verdens lyst og glæde; og det kommer også frem i nogle af de omskrivninger, de brugte for at leve: *líf-wynna bræc* 4188 (nød livets lyst); *líf-gesceafta lifigende breác* 3899—3900 (Grein overs. „líf-gesceaft" ved „Lebensgeschick"); *worolde brúcan* 2118 (nyde livet); *þenden wordum weóld* 59 (medens han mægted at tale); *þenden he burh-welan — brúcan móste* 6192—93 (medens han borgrigdom — nyde kunde); *medu-seld búan* 6123 (bebo mødhuset); *nó þonne lange wæs — feorh æðelinges — flǽsce bewunden* 4839—41 (ej var længe derefter — fyrstens liv — med kød omgivet); *siððan ic hond and rond — hebbau mihte* 1305—1306 (siden jeg hånd og skjold — hæve kunde ɔ: så længe jeg har levet); *sweorda láfe* 5865 (sværdenes lævninger ɔ: de efterlevende, som ikke var bleven dræbt: jvf. *weá láfe* 2161, 2189 (de, som ulykken har lævnet, sparet).

Det var ikke blot de steder, der var skuepladsen for vore fædres kampe, som var dem kære, og som de søgte at fremhæve gennem omskrivninger; det gælder også om dem, hvor de til daglig færdedes og levede: i borgen og hallen.

Ligesom selve ordet borg oprindelig betyder „det beskærmende“ således kommer denne tanke endnu tydeligere frem i de omskrivninger, vi har for dette ord. F. eks.: *hleó-burh wera* 1817, 3456 (borgen, som giver ly); *freoðo-burh* 1037 (b., som giver fred, skærmer mod angreb, eller, hvor ingen kamp må finde sted), *hord-burh* 927 (skatte-borgen); *under burh-locan* 3849 (under borg-slåen ɔ: i borgen). — Hal: De fleste omskrivninger drejer sig om, at det var der, krigerne holdt deres gilder; den kaldes således ofte „mød-vin- eller øl-hallen“: *medo-ærn* 137, *win-ærn* 1301, *win-sele* 1383, *medo-heal* 96, *biór-sele* 5262. — Eller der tages hensyn til dens prægtige udseende: *pryð-ærn* 1307 (der herlige hus), *dryht-sele* 1527 (sam. bet.); eller som det sted, hvor høvdingen uddeler skatte: *Gif-heal* 1669 (gave-hal), *gold-sele* 1423, 3271 (hvor kongen uddeler guld). — Døren på huset kaldes: *receðes múða* 1441 (husets mund, munding; jvf. oldn. *ór munni fletvargi* (Sn. Ed. II, 196, 1) = ud af husets mund. — Når man nævner hallen, kan man ikke godt undgå at tænke på, at det var også det sted, hvor skjalden kvad, og hans harpe klang, som også Beovulfskvadet viser (2119 flg.); omskrivninger, der minder om dette, har vi ikke, men derimod nok poetiske udtryk for selve harpen: *gomen-wudu* 2133 (gammen-træet); *gleó-bám* 4517 (sam. bet.); jvf. *g.-man* 2313 (harpe-spiller = eng. glee-man), omskrivninger, der tilfulde viser, hvilken pris man satte på musiken og dens udøvere og derfor også på skjaldene, ti musik og poesi var den gang uadskillelig forenede. — Med livet i hjemmet er kvinden, hustruen så nøje forbunden, at det vilde være passende at nævne omskrivningerne for hende her, hvis der var nogen af betydning; men det er mærkværdig få, vi finder, ligesom det i det hele er en underlig ubetydelig rolle kvinden spiller i Beovulfskvadet. Omskrivninger for kvinden i almindelighed har vi ingen af, og for hustruen kun to: *heals-gebedda* 116 (om hustruen, som den der deler lejet med manden; med samme betydning bruges *gebedda* 1323; jvf. Hel. 147 *gibeddeo* og sammesteds *gibenkeo* = den man sidder på bænk sammen med. — Med udtrykket *heals-gebedda* jvf Völkv. 2: *en in príðja-*

þeirra systra — varði hvítan — háls Völundar. — Af beskrivende tillægsord til kvinde findes kun *goldhroden* 1221, 3889 (guldsmykket), men ingen der kunde svare til sådanne oldnord. udtryk som *bjarthaddr* Fafb. I, 33, *sólbjartr.* H. Hdb. II, 45 o. s, v. Kvinderne i Beovulfskvadet udmærker sig ikke enten ved skønhed eller elskov; de er „moderlige" som Vealhthjov eller „vise og fornuftige" trods deres ungdom som *Hygd*, Hygelaks dronning (3846 flg.).[1]

Vi har endnu adskillige omskrivninger for forskellige genstande, men som vanskelig kan ordnes i en sammenhængende forbindelse med hinanden; således kaldes den drage, for hvilken Beovulf falder: *gúð-floga* 5048 (kampflyveren); *lyft-fl.* 4622 (luft-flyveren); *wíd-fl.* 4684, 5652 (den vidt-flyvende); *uht-fl.* 5512 (tusmørke-flyveren); sammensætninger med — *sceaða* (den skadende): *gúð-sc.* 4628, *mán-sc.* 5021, *peó-sc.* 5368 (jvf. Heliand 1005: *thiod-skaðo* = djævelen); *hring-boga* 5114 (den, der bøjer sig sammen som en ring; jvf. 5126—27 og *vóh-bogen* 5646); *frætwa hyrde* 6259 (skattenes vogter). — Grændel: *ángengea* 328, 891 (den ensomt vandrende; det at leve ensomt, skilt fra menneskenes samfund, stod for oldtidens mennesker som noget forfærdeligt, som kun trolde og uvætter kunde gøre; derfor siges det om Kain (2520 flg.), at han flygtede fra menneskeglæde (*man-dreám*), og boede i ørkenen; en lignende tanke ligger der i den følgende omskrivning); *mearc-stapa* 205, 2689 (den, der vandrer over „markerne" ɔ: øde strækninger: se herom Kemble: The Saxons I, s. 35 flg.); *sceadu-genga* 1399 (skygge-vandreren, den der vandrer under nattens mørke skygger); en del sammensætninger med — *sceaða*: *syn* — s. 1407 (*syn*-forstærkende partikel; Grein tager *syn* — = synd; i udg. af Beovulf læser han derimod *scyn-sc.* ɔ: en dæmonisk fjende, et ord som ellers ikke forekommer, medens *syn-sc.* er brugt andetsteds); *mán-sc.* 1417

[1] Det er kun i et par af de indskudte episoder, der er hentede fra andre sagnkredse, at kærligheden mellem mand og kvinde spiller nogen rolle; se episoden om þryðo 3856 flg. og den om Hrodgars datter, Freáwares, giftermål med en Longobarderkonge 4037 flg.

(Hel. 4662 o. fl. *mén-scado* = djævelen); *leód-sc.* 4180 (Hel. 1080 *liud-scado* = djævelen): endvidere de fra Norden vel kændte udtryk *eoten, eoton,* 1330, 1515 (jætte; oldn. *jötunn*); *þyrs* 845 (Thurs; oldn. *þurs*). Kristelige forestillinger dæmrer måske i sådanne udtryk som *ellor-gǽst* 2691 (ånd andetsteds fra, dæmon); *helle gást* 2541 (en dæmon fra helved), og træder klart frem i omskrivningen: *godes and-saca* 1566 (Guds modstander). — Grændels moder kaldes: *grund-wyrgen* 1030 = (hav) grundens ulvinde; *brim-wylf*[1] 3005 (hav-ulf); *merewíf* 3031 (hav-kvinde). — Om andre uhyrer følgende udtryk: *wǽg-bora* 2873 Grein: den, der bor under havet; Heyne: bølgebringer, fordi en sådan ligesom bærer bølgerne foran sig under svømningen); *dyrne gástas* 2707 („hemmelige, skjulte ånder", hvor vi har det skjulte som det *onde,* der ikke tør vove sig frem for dagens lys; jvf. Hel. 1055, 2989: *dernea wihti* = onde ånder); *hel-rúna* 324 (den der står på en fortrolig fod med Hel, ond ånd).

Der er allerede i det foregående på flere steder vist, hvorledes der ud af de gamle omskrivninger spirer ny, der er påvirkede af kristendommen; dette ses måske allerbedst i omskrivningerne for Gud, der blandt andet meget ofte kaldes *metod* f. eks. 219, 359, 1406 o. fl. (jvf. oldn. *miötuðr* og Hel. 128, 511 *metoð*); Grein (glossar) antager, at dette ord oprindelig har haft en betydning omtrent som det latinske „*fatum*"; at det i hedenskabets sidste tid må have haft en temmelig abstrakt karakter, kan vist sluttes af den store lethed, hvormed det gik over til at blive en af de almindeligste benævnelser for den kristne Gud[2]. At grundbetydningen i ordet må være „den som måler, afstikker grænser" ɔ: bestemmer skæbnen for menneskene, kan med sandsynlighed sluttes deraf, at vi har udsagns-

[1] Håndskr. har „brim-wyl"; Grundtvig læser „brim-wýf".

[2] Man dannede så et andet udtryk for skæbnen: „metod-sceaft" 2417 (skaberens bestemmelse; Hel. 2190, 4827: „metodo-giscapu", med samme betydning).

ordet *metan* = at måle og *metend* brugt lig „skaberen“ i Genesis 1809. — *Sigora wealdend* 5742) den, der råder for sejr: det klinger som en „kenning“ for Odin overført på de kristnes Gud)[1]; *ylda w.* 3316 (menneskenes hersker); *wuldres w.* 33, 3497 (ærens hersker); *rodera rǽdend* 3103 (himlenes hersker); *líf-freá* 32 (livsherren). Medens således de første af disse omskrivninger er overleverede fra hedenskabet, så at man blot har kommet ny vin på de gamle flasker, er derimod de sidste sikkert dannede efter kristendommens indførelse.

Man vil af det foregående se, at det hovedsagelig var ydre genstande, som blev omskrevne, eller ydre bevægelser, som: at kæmpe o. s. v., og det er ganske naturligt; ti det, som omskrivningen søger at frembringe, er jo at gøre genstandene anskuelige, gøre dem mere synlige end de ellers er, og denne opgave bliver selvfølgelig så meget sværere, når vedkommende genstand er en indre, usynlig. I reglen indlader den gamle poesi sig heller ikke herpå, skønt enkelte tilfælde kan forekomme, som det foregående vil kunne give eksempler på; her endnu ét. I skildringen af sorgfulde stemninger har den oldengelske poesi et meget malende udtryk, næmlig ordet *wylm* i forskellige forbindelser, som; *sorh-w.*, *breóst-w.*, *cear-w.* o. s. v. Grundbetydningen i det må være „en bølgeformig bevægelse“, men der ud fra kan det få en række afledede betydninger, som: „brænding, brusen, syden“ og at også forestillingen om noget „brændende“, kommer med ind, ses deraf, at det undertiden bruges om „helvedes ild“ (se Greins glossar). Herved bliver det et malende udtryk for den brændende smærte, der sætter hjærtet i hæftig bevægelse, så det syder og bruser. Et par eksempler vil oplyse dets benyttelse: *hine sorh-wylmas — lemede tó longe* 1802—1803 (ham sorgens syden — knuged for længe); *and þá cear-wylmas — cólran wurðað* 560—61 (og sorgens syden —

---

[1] Således er jo også det almindelige ord for en „verdslig herre“ gået over til at blive næsten det hyppigste udtryk for den „himmelske herre“ „dryhten“.

vorder koldere; jvf. 4124—26); *wæs him se man tô þon leóf — þæt he þone breóst-wylm — forberan ne mihte* 3746—48 (den mand var ham i den grad kær — at han den brystsyden — ej undertrykke kunde, ɔ: kunde ikke holde tårerne tilbage); lignende udtryk findes i 3978—79, og 376—78.

„Omskrivningen“ er den mest fremtrædende ejendommelighed ved den oldengelske, så vel som ved den oldnordiske poesi, og for at give en forestilling om dennes væsen og natur, var det derfor nødvendigt, at undersøge dens beskaffenhed og dens brug. Men det er naturligvis ikke tilstrækkeligt til en fremstilling af den oldengelske digtnings karakter, den har mange andre ejendommeligheder, som ikke kommer frem i omskrivningerne, og der behøves derfor en undersøgelse af forskellige andre punkter.

Et af disse er naturopfattelsen, naturbeskrivelsen. Man plejer ikke at møde med store forventninger på dette område, når man giver sig i kast med et digt, der skylder en primitiv tid sin tilblivelse, og med en vis ret. For folk, der endnu står på et naturtrin, er det altid eiendommeligt, at deres forhold til naturen væsentlig er et ubevidst, og derfor er de heller ikke i stand til at give det udtryk i ord; dette bliver først muligt, når forholdet bliver et bevidst, og dette sker efterhånden som menneskene gennem den fremad skridende civilisation kommer bort fra naturen, får den på afstand. Vi finder derfor også meget lidt naturbeskrivelse i vor folkestammes poetiske oldtidslævninger, og det gælder da særlig om heltekvadene i den ældre edda. Nogen udførlig beskrivelse af en naturscene forekommer ikke, og de beskrivelser, som findes er ikke mange; de er korte og aldrig anbragte for deres egen skyld, for at give en naturstemning i og for sig, men kun for at anskueliggøre noget andet. Når det således hedder i Völkv. 8: „Deres skjolde blinked — mod den skårne måne“, er det ikke en moderne måneskinsstemning, digteren vil have frem, men han ønsker at lade os se, så tydelig som muligt, deres blinkende brynjer og skjolde, og der igennem give os et indtryk af deres heltekraft. Om denne

nøgternhed og knaphed i naturbeskrivelsen i sin fulde udstrækning har været fælles nordisk, eller om det til dels er en islandsk ejendommelighed, kan det være vanskeligt at afgøre. At det sidste måske er tilfældet, er der adskillige forhold, som kan tale for; blandt andet den rolle naturbeskrivelsen spiller i Beovulfskvadet. — Der har allerede i det foregående under omskrivningerne (f. eks. for havet) været lejlighed til at give et lille vink om naturopfattelsen i dette digt, om at de poetiske omskrivninger ikke var rigtig i stand til at få en naturstemning frem. Det vilde imidlertid være meget urigtigt, hvis man ud der fra sluttede, at Beovulfskvadet overhovedet ikke var i stand dertil — grunden til, at omskrivningen ikke har formået det, ligger sandsynligvis for en væsentlig del i selve omskrivningens natur — tvært imod vil en undersøgelse vise, at dette digt, i al fald i sammenligning med eddakvadene, står paa et temmelig udviklet trin, med hensyn til naturbeskrivelse.

Der blev oven for givet et eksempel fra eddakvadene på en slags måneskinsstemning, og det kan derfor have sin interesse at fremdrage en parallel fra den oldengelske digtning. I brudstykket om Finsborgkampen skildres hærens fremrykning, da den omringer hallen, således: (v. 11—18):

— — — — — — — — — —
Grå-hammen (brynjen) gjalder,
kamptræet (spydet) larmer,
skjold svarer spyd.
Nu skinner månen
vandrende under sky;
ulykkes-dåd sig rejser,
som dette folks fjendskab
fremme vil.
— — — — — — — — — —

Det forekommer mig, at man her har mere af en virkelig „måneskinsstemning" end i eksemplet fra eddakvadene; månen, som vandrer under skyerne, og ser ned på jorden, fremkalder netop den stemning, der passer til den uhyggelige time, da „ulykkes-dåd sig rejser". — Efter at Beovulf har erfaret, at Grændels moder har hærjet hallen, drager han ned til troldekæret, for at kæmpe med hende; hans tog dertil skildres: indtil (v. 2821—27) „han pludselig — bjærgtræer — over den grå sten — hældende

fandt, — yndeløs skov; — vand stod derunder — blodigt[1] og oprørt.“ Allerede denne i og for sig korte beskrivelse er mere, end hvad vi finder i eddakvadene, men forskellen vil blive endnu mere i øjne faldende i det følgende eksempel, som også indeholder den udførligste naturskildring, vi har i den oldengelske heltedigtning; det indeholder ligeledes en skildring af troldekæret, og begynder med at tale om Grændels slægt (2708 flg.):

De skjulte steder
ulvekløfter bebo,
vindomsuste næs,
farefulde sumpe,
hvor bjærgstrømmen
under mørke næs
flyder ned,
floden[2], under jorden;
ej er det fjærnt her fra
en mils vej,
at det kær stander,
over det hænger
rimklædte[3] skove;
den rodfaste skov
skygger over vandet;
der kan man hver nat
se et rædselsfuldt vidunder,
ild i vandet;
ej der lever så vis
et menneskebarn,
at han dets bund kænder;
selv om hedegængeren,

---

[1] Således Grein, men „dreórig“ kan også have betydningen: sørgelig, trist, skummel, og det passede næsten bedre her.

[2] I apposition til bjærgstrømmen.

[3] Ordet „hrinde“ har pint fortolkerne. Prof. G. Stephens har gjort mig opmærksom på, at der i „The Blickling Homilies“ (10 årh.) ed. by Morris findes en skildring af de fordømtes pinested, der i flere henseender ligner den oven for anførte af troldekæret. At der, som udgiveren mener (s. VI—VII), skulde være nogen forbindelse mellem disse to skildringer, er ikke rimeligt. Derimod har han sikkert ret i, at dette sted peger på den rette forståelse af ordet „hrinde“. Grein overs. „abgestorben?“, og henviser til engl. „rind“ = frozen to death, og „rinde“ = to destroy (i Halliwells: Diction. of arch. a. prov. words). Heyne derimod overs. „susende skove“ og læser „hrínde bearwas“; „hrínde“ skulde stå for „hrínende“ af hrínan = røre, og dernæst: suse, tone = oldn. hrína = clamare, sonare. Det omtalte sted i „The Bl. Hom.“, der beskriver et vand, omgivet af skove, kalder disse hrímige bearwas ɔ: rimklædte skove, og her har vi sandsynligvis den rigtige fortolkning, så at hrinde er en fejlskrivning for hrímge, hrímige. Hos Nordboerne var, som bekændt, kulde (frost, rim osv.) altid symbol for noget ondt, uhyggeligt.

forfulgt af hunde,
den hornstærke hjort,
skoven søger,
fjærnt fra jaget,
den opgiver dog før sit liv
på bredden,
end den i det (kæret)
vil skjule[1] sit hoved;
det er intet yndigt sted;
dér fra bølgerne
op ad stiger
sorte mod skyerne,
når vinden oprører det,
lede storme,
indtil luften bliver mørk,
himlene græder.

Det er en virkelig malende beskrivelse; de rimklædte træer, der luder ud over det mørke vand giver fortræffelig den stemning, som hviler over det uhyggelige sted. Og denne skildring er tilmed noget enestående i den gotisk-germanske stammes oldtidsdigtning, og er blandt andet ved sin karakter et vidnesbyrd om, at vi er kommen ud over folkedigtningen, med dens korte og kraftige strøg, og ind i konstdigtningen, med dens bredde og udførlighed. Når man ser den stærke sans for naturen og dens skildring, som er ejendommelig for den oldengelske poesi, kan man ikke lade være at tænke på, at det var i England, at det moderne naturbeskrivende digt opstod i det 18de århundrede. — Endnu et par eksempler på naturskildring i Beovulfskvadet; de skildrer dagen og natten: . . . . . *óð þe nipende — niht ofer ealle — scadu-helma gesceapu — scríðan cwóman — wan under wolcnum* 1291—95; „indtil den mørke nat, skyggehjælmes skabninger (ɔ: onde ånder), kom skridende over alt.“ Således må teksten oversættes, når den tages som den står; men det falder lidt tungt. For det første er der ingen grund til flertalsformen „skyggehjælmes“ som omskrivning for natten; profes. Stephens vil derfor (efter mundtlig meddelelse) opfatte *scadu-helma* som en nordhumbrisk svag form (med udstødt — *n*) for gen. sing., da stærke og svage former hyppig veksle i denne dialekt. Selv om denne formodning er rigtig, bliver sammenhængen dog ikke heldig; i følge sin stilling må næmlig „skyggehjælmes skabninger“ stå i apposition til „nat“ som en nærmere forklaring af det;

[1] Mangler i håndskriftet; Kemble læser „hýdan“.

men det falder noget tungt; natten er jo ikke det samme som de onde ånder. Læser vi derimod (med Thorpe) *scadu-helm gesceapa — scríðan cwóme,* får vi: „indtil den mørke nat, skabningernes skyggehjælm, kom skridende", hvor „nat" får en udførligere forklaring i sin apposition „skabningernes skyggehjælm". *Niht-helm geswearc — deorc ofer dryht-guman* 3572—73 (nat-hjælmen sortned — mørk over menneskene; jvf. *niht helmade* Andreas 1306, der sikkert bør oversættes: „natten satte hjælmen på" og *niht-helm tó-glád* (Andreas 153, Elene 78): natte-hjælmen gled bort ɔ: det blev dag, så at der altså ligger den forestilling bag ved dette og de foregående udtryk, at natten er som en uhyre hjælm, der sættes ned over jorden, og derved udelukker lyset. Jvf. Grimm i „Andreas und Elene" s. XXXVI). — Dagens frembrud skildres således: *óðþæt hrefn blaca — heofenes wynne — bliðheort bodode; — cóman beorhte [leó-man] — [ofer scadu] scacan*[1] 3595—99 (indtil den sorte ravn — himmelens ynde (ɔ: solen)[2] — gladhjærtet forkyndte; — da kom klare [stråler] — sitrende [over skyggerne].

Denne sans for den ydre natur og dens fremtoninger genfinder man over for den indre, i skildringen af følelser og sindsstemninger. Stod eddakvadene langt tilbage for Beovulfsdigtet i sans for naturen og ævne til at fremstille den, kan det samme på ingen måde siges med hensyn til skildringen af sindet og dets bevægelser. Her indtager de nordiske kvad en meget høj plads, men der er i art og karakter en betydelig forskel mellem dem og Beovulfs-digtet i den måde, hvorpå de digterisk behandler følelser og stemninger. Forskellen er en dobbelt; den viser sig dels i arten af de følelser, som fortrinsvis behandles, dels i den måde, hvorpå de skildres. Eddakvadene besynger helst de stærke følelser, og blandt dem igen særlig den lidenskabelige kærlighed mellem mand og kvinde, og denne

[1] Således læser Grein det i håndskr. noget forkvaklede sted.

[2] Af andre omskrivninger for solen kan nævnes: „woruld-candel" 3924 (verdenslyset); „heofones gim" 3198 (himmelens ædelsten); „beorht beácen Godes" 1133 (Guds klare tegn; jvf. eng. beacon).

ejendommelighed fører ganske naturlig en særegen form med sig. Lidenskaben med sine voldsomme overgange og hæftige udbrud får bedst luft i en form, der i sin overordentlige sammentrængthed og ordknaphed undertiden kan lyde som et skrig af sorg eller had. Den tragiske højhed, som derfor ånder gennem den nordiske heltedigtning, savner man derimod i det væsentlige i Beovulfskvadet; det vilde være ubilligt mod dette digt at kalde det et „borgerligt drama“ i sammenligning med den nordiske „tragedie“ i eddakvadene, men det kan ikke nægtes, at der over det hviler en langt mere dæmpet, jævn og sindig tone; man er sjælden oppe på højderne, ser ikke ofte syner, og hører ikke mange af de toner, der præger sig med uudslettelige træk ind i ens sind. Elskoven spiller, som sagt, slet ingen rolle i digtet; derimod indtager venskabet, båndet mellem mand og mand, en fremragende plads. Men selv venskabet har en egen farve her; det er ikke den lidenskabelige følelse, der finder sit udtryk i „fostbroderskabet“, men også over det hviler der en dæmpet, rolig tone. Således har Hrodgars og Vealhthjovs venskab for Beovulf et vist faderligt og moderligt præg, ligesom Beovulfs over for Hygelak noget vist broderligt, og de udtryk, disse venskabelige stemninger giver sig, har gærne noget blødt og mildt over sig; f. eks.: *wine mín Beówulf* 908 (vennen min, B.), *Beówulf leófa* 2426 (B. kære), *leófa Beówulf* 5319 (kære B.) o. s. v.

Der findes ikke mange poetiske vendinger, der skildrer glæde, munterhed[1] o. s. v., men det har i al fald ikke sin grund i, at der hvilede noget sygeligt, mørkt over vore gamle fædres sind, ti vi har vidnesbyrd nok om det modsatte. Da således sorgen er bleven fornyet i Heorot, ved Grændels moders hærjinger, bliver Hrodgar meget mismodig; Beovulf opmuntrer ham da:

---

[1] F. eks.: „þær wæs hæleða hleahtor — hlyn swynsode — word wǽron wynsume“ 1215—17 (der var latter af mænd — larm der lød — ord vare fornøjelige); þær væs sang and swég . . . gomen-wudu gréted — gid oft wrecen“ 2119—24 (der var sang og klang . . . gammen-træet blev slået — sang ofte kvædet) o. fl.

2761 Sørg ej, du kloge mand, | *at han sın ven hævnęr,*
bedre er det for enhver, | *end at han meget sørger.*[1]

Men trods dette lyse og frejdige blik på livet, er det dog især sorgfulde stemninger, der har skaffet sig et poetisk udtryk i Beovulfsdigtet, og medens vi i den nordiske digtning som oftest møder en sorg, der skaffer sig luft i et skrig, en forbandelse, en hævn, kænder dette kvad, trods de nys anførte linjer, dog også en anden smærte, en sådan, som vender sig ind efter, og æder sig ind i sindet som vemod eller tungsind. Det er fornemmelig i skildringen af den gamle kong Hredels sorg over sønnen Herebalds død for broderen Hædkyns hånd. Her fører jo forholdene med sig, at Hredel ikke kan skaffe sin sorg luft ved at hævne sønnens død,[2] og så slår smærten ind og bliver til tungsind. Han lukker sig inde, søger ensomheden, og (4913—15) „sorgsange han kvæder — den ene efter den anden — tyktes ham alt for vide — vange og bosteder“[3], og han bærer så længe på den knugende hjærtesorg (*heortan-sorge* — *weallende wæg* 4920—21), indtil den lægger ham i graven. Der er også et andet sted, hvor en lignende tungsindig stemning kommer frem, og det er i skildringen af den gamle høvding, der dør sønneløs, og derfor nedgraver alle sine skatte i en høj. Her har vi også en sorg, som ikke kan skaffe sig afløb på den for vore fædre sædvanlige måde gennem ydre handling, og derfor slår over i

---

[1] De sidste tre linjer har den ordsprogsagtige form, som vi kænder så godt fra „Hávamál“; de lyder således på Oldengelsk: „sélre bið æghwæm — þæt he his freónd wrece — þonne he fela murne.“ — Også den nordiske digtning indskærper det unyttige i sorgen: glad og munter — skulde hver mand være — til han bane får. (Hávam. 15).

[2] Jvf. v. 4920—27.

[3] Underlig nok er Grundtvig (udgave s. 177), der dog ellers har et skarpt blik for det poetiske, ikke tilfreds med denne virkelig fine og smukke bemærkning; han mener, at man i sorgen altid får det for t r a n g t, og vil derfor i stedet for „tó rúm“ læse „tó-ryne“ eller et lignende ord, hvoraf meningen skulde være, at sorgen gjorde ham (Hredel) ør og svimmel, så at al ting løb rundt for ham, men det forekommer mig, at det er en alt andet end heldig forklaring. Det er dog så, at efter et dødsfald synes alt så „øde og tomt“.

tungsind. Da den gamle ætløse konge nedlægger alle sine våben i højen, tænker han med vemod på, at de nu aldrig mere skal følge en kriger i kampen, og at hans hal, der fordum genlød af sang og spil, nu står øde og tom: (4516—21) „der er ej harpens fryd — ej glædes-træets gammen — ej den gode høg — over hallen sig svinger — ej den raske ganger — på borgpladsen stamper“. Man skal vanskelig finde et mere malende udtryk for det vemodige i ensomheden, forladtheden.

I det foregående håber jeg nu at have fremdraget de fleste af de træk, som kunne tjæne til at karakterisere Beovulfs-kvadet, både med hensyn til dets stof og dets form. Der er dog endnu ét vigtigt punkt, der må behandles, før digtets form kan stå i fuld belysning, og det er versmålet; jeg skal derfor til slutning give en kort karakteristik af dette.

Trods de forskelligheder der er mellem de gotisk-germanske stammers versmål, er der dog på den anden side en så aldeles overvejende lighed og ensartethed, at man med temmelig stor sandsynlighed kan slutte sig til, at der en gang må have været ét fælles grund-metrum, hvorfra de alle har udviklet sig, og som i sine store hovedtræk må have dannet sig, inden stammen spaltede sig i de forskellige grene. De undersøgelser, der er bleven anstillet over dette grund-metrum, have ført til det resultat, at man nu i almindelighed antager, at det har bestået af en verslinje[1] med otte accenter, der ved en cæsur i midten falder i to grupper, som hver indeholder fire betonede stavelser. Den tilbøjelighed, som de gotisk-germanske sprog havde til at lægge et stærkere eftertryk på ordets rodstavelse end på de andre stavelser, medførte, at de otte accenter fik ulige vægt, og dette forhold udviklede sig således, at der i hver gruppe kom to hovedtoner og to bitoner, som endnu havde en tydelig accent. De lævninger, vi har af det oldhøjtyske metrum, står meget nær ved

[1] Den tyske lang-linje, der svarer til 2 kort-linjer i den nordiske digtning.

denne grundform, medens derimod de øvrige grene af stammen gik videre ud fra det fælles grundlag. I den nordiske digtning tabte næmlig efterhånden biaccenterne i vægt, medens naturligvis hovedaccenterne i samme grad tiltog i betydning, indtil udviklingen kom til det punkt, hvor den metriske lov kun krævede, at der i hver af de to kortlinjer skulde være to betonede stavelser, og stavelserne med bitone var bleven tonløse, og antallet af disse sidste var ligegyldigt, blot de ikke blev flere, end at de med bekvemhed kunde udtales mellem to betonede stavelser, uden selv at kræve en betoning, medens de på den anden side også helt kunde bortfalde, så at en kortlinje kun bestod af to betonede stavelser *deyr fé* (Håvamål 77), *þýtr þund* (Grímnis-mål 21) o. s. v.), uden at versmålet brydes. Her som på andre punkter har den nordiske (måske rigtigst den norsk-islandske) digtning udviklet sig på en sådan måde, at den kommer til at stå som det ene ekstrem over for Oldhøjtysk som det andet, og imellem dem gruppere sig så de to andre grene: den oldlavtyske og den oldengelske. Den første slutter sig nærmest til den oldhøjtyske, men lades her ude af betragtning; den oldengelske er derimod nærmere beslægtet med den nordiske, i det også her biaccenternes betydning er formindsket, så at de to hovedaccenter bliver det karakteristiske for kortlinjen. At dette forholder sig således, kan ses af, at vi har adskillige eksempler i Beovulf på kortlinjer med kun t r e stavelser; f. eks.: *grétte þá* (1297), *feor síðian* (1610), *heá healle* (3845), *ofer fleón — fótes trem* (5042—43) o. s. v. Selv om man er nok så frisindet til at tildele stavelser biaccenter, kan man dog i disse tilfælde kun få én; og det samme gælder i andre tilfælde, hvor der vel er mere end tre stavelser, men hvor man dog i det allerhøjeste kan få én bitone, fordi de andre stavelser er tonløse, f. eks.: *on lande stód* (3820), *hí síð drugon* 3926, *tó hand-bonan* (4996) o. s. v. Her er det første ord i linjen tonløst som optakt; i de følgende eksempler må den sidste stavelse i linjen være tonløs; *þæs selestan* (3905), *síð Beówulfes* (3935), *mæg óðerne* (4961) o. s. v., da der ikke kan komme to biaccenter efter

hovedtonen. — I denne henseende slutter altså den oldengelske heltedigtning sig til den nordiske, men den går dog på den anden side ikke fuldt så vidt som denne, i det vi ingen eksempler finder på kortlinjer, der kun består af to stavelser.

Den oldengelske digtning stemmer ellers i det hele med den nordiske [1] med hensyn til versmålet; vi har altså i de to sammenhørende kortlinjer, i den første 1 eller 2 bistave, og i den anden hovedstaven, der falder sammen med første betonede stavelse.[2] Som regel har også kortlinjen kun to taktslag, men vi finder dog i Beovulfskvadet adskillig flere tilfælde end i den nordiske digtning på vers, der kræver tre taktslag, som: *brego beorht Dena* (1211), *grétte Geáta leód* (1243) o. s. v. I de bedste afsnit af digtet, de som synes at have bevaret mest af den oprindelige form, er sådanne tilfælde forholdsvis få, og når man på sådanne steder pludselig finder flere vers efter hinanden, der stikker af ved deres tunge, brede form, der ikke godt kan læses uden tre taktslag, er der en vis sandsynlighed for, at de skyldes en senere hånd. Men alligevel er dog de længere vers så mange, at de sammen med andre omstændigheder tjæner til at give digtet en vis bredde i tonen, der stikker af mod den nordiske digtnings sammentrængthed og knaphed. Denne episke bredde, som der i det foregående allerede oftere er gjort opmærksom på, og som også har givet sig et vidnesbyrd, om end et svagt, i de længere vers,[3] kommer til at udøve en stærk indflydelse på en anden side af versmålet.

---

[1] Her tænkes selvfølgelig kun på „kviðuháttr." De forskjellige versmål, som efterhånden udviklede sig i den islandske digtning er ukændte i den oldengelske. — „Rimet" nåede ikke længere end til bogstavrimet; enderimet kan forekomme en enkelt gang som i den så kaldte „Reimlied" (Grein II, 137), og linjerimet findes af og til tilfældig, som i Beovulf: „sǽla and mǽla" (3215), „hond and rond" (1305) „duguðe and geógoðe" (319, 1235).

[2] Der gives ganske vist tilfælde, hvor der foran hovedstaven går et ord. som er så vægtigt, at det synes at maatte kræve en betoning, men disse tilfælde er forholdsvis så få, at de må regnes for undtagelser; f. eks.: „eode Wealhþeów forð" (1218), hvor *W* er rimstaven.

[3] I den religiøse digtning er de længere vers langt hyppigere end i den heroiske.

Den oprindelige „celle“, der ligger til grund for det gotisk-germanske fælles-metrum, er jo langlinjen der sammenbindes af rimbogstaverne. Men allerede tidlig opstod der en cæsur, der delte langlinjen i to kortlinjer, som dog endnu aldeles bestemt føltes som en enhed. Dette forhold er også bevaret i den nordiske digtning, i al fald til dels, skønt en opløsning af de to kortlinjers enhed dog allerede er begyndt. Når man f. f. eks. læser disse linjer: *Váru í horni — hvers kyns stafir — ristnir* og *roðnir, — ráða ek ne máttak* (Guðkv. II, 22), føler man, at der er et ophold efter *roðnir*, skønt det metrisk skulde være efter *stafir*, i det „*ristnir* og *roðnir*“ logisk slutter sig til „*hvers kyns stafir*“ men metrisk hører til „*ráda ek ne máttak*. Men sådanne tilfælde hører dog til undtagelserne, i almindelighed splittes ikke de sammenhørende kortlinjer ad. Ud fra denne enhed, kortlinjeparret, foretager nu den nordiske digtning en ejendommelig bevægelse, i det den knytter flere enheder sammen til et afsluttet hele, og derved skaber strofen. Det er klart, at dette må få en betydelig indflydelse på tonen og farven i digtningen. Allerede det, at kortlinjeparret skal være en logisk enhed, tvinger tanken til at sammentrænge sig og finde et så skarpt og pointeret udtryk som muligt, og denne fordring bliver endnu stærkere, når det kræves, at der inden for en bestemt ramme af fire kortlinjepar skal være afsluttet en tankerække, så at strofen kan slutte med et punktum; ja endogså, at der midt i strofen, efter det andet kortlinjepar skal være et logisk ophold, der vel ikke er så stærkt som det ved strofens slutning, men dog på den anden side som regel stærkere end det imellem de to første eller de to sidste kortlinjepar, så vi får en skala, der kan anskueliggøres ved skilletegnene , ; , . Denne stærke leddeling med sine faste rammer, som naturligvis oprindelig er en frugt af en ejendommelighed i den nordiske folkenatur, virker så igen tilbage på den oprindelige årsag, og tvinger tanken til en begrænsning og en kortfattethed, der bidrager sit til at give den nordiske poesi dens dramatiske præg.

En ganske anden udvikling tager den oldengelske

digtning. Den søger ikke blot ikke at danne højere enheder[1] ved at sammenknytte flere kortlinjepar, hvad heller ikke den oldtyske digtning gør, men den løsner endogså det sidste bånd, der endnu kunde lægge en tvang på tankens bevægelser, i det den opløsning af kortlinjeparrets enhed, som svagt er begyndt i den nordiske digtning, her er så vidt fremskreden, at man strængt taget ikke længer kan tale om en enhed. For at tage et eksempel: I 600 vers (4785—5385) altså i 300 kortlinjepar findes henved et halvt hundrede tilfælde, hvor man må sætte semikolon eller punktum imellem de metrisk sammenhørende linjer, og omtrent lige så mange tilfælde, hvor man må sætte komma, således at de to kortlinjer logisk splittes ad. Altså omtrent i 100 ($^1/_3$) af de omtalte 300 kortlinjepar er enheden bristet, og så er man vel berettiget til at sige, at den har mistet sin betydning, og at man ikke længer følte de to ved rimstavene sammenknyttede linjer som en organisk helhed. Men dermed er også den sidste skranke falden for tankens uhindrede bevægelse, nu kan den røre sig så frit den lyster, og det kan have sine gode sider; alt for faste og trange rammer *kan* hæmme tankens udvikling, men på den anden side er det også sikkert, at en fuldstændig mangel på bånd og skranker ofte berøver tanken et middel til gavnlig selvtugt. Og man kan ikke nægte, at Beovulfskvadets digter undertiden kunde have haft godt af at anvende en sådan selvtugt; der er steder, hvor han forfalder

[1] Man antager i almindelighed, at den ældste poesi altid har været strofisk, fordi den altid har været melisk. Ud der fra har man ment, at også den ældste folkedigtning blandt de gotisk-germanske stammer har været strofisk (jvf. E. v. d. Recke: Den d. Versekunst s. 90 flg.), så at det islandske „kviðuháttr“ skulde repræsentere den ældste form (særlig halv-verset). Det er og bliver imidlertid en ren theori. De ældste lævninger, vi har af vor folkestammes digtning, uden for Norden viser ingen spor sil strofisk bygning, og de forsøg, der fra tysk side er gjort på, at eftervise en sådan i oldtyske og oldengelske digte, må betragtes som mislykkede. (Jvf. Müllenhoff: De carmine Wessofontano. Berlin. 1861, og Haupts Z. XI s. 272 flg.). Det siger selvfølgelig intet, om man kan slumpe til at lave et „kviðuháttr-“ eller „ljóðaháttr-vers“ på enkelte punkter af et digt.

til en bred snaksomhed, eller hvor han skejer ud fra den slagne landevej, og kommer ind på temmelig uvedkommende betragtninger, uheldigheder, som en snævrere form til dels vilde have forhindret. Men det er ikke blot på sådanne enkelte, ligefrem mislykkede steder, at man føler, at strængere metriske rammer er bristede; det røber sig i hele digtet, i den bredde og den detailleren, hvormed skildringerne er udførte, så at man ikke, som så ofte i den nordiske digtning må nøjes med springende antydninger, men får alle situationerne så vel som overgangene fra den ene til den anden omhyggelig skildrede i alle enkeltheder. Forfatteren giver sig god tid, han har intet at haste efter, der er intet, som tvinger ham til, på et givet puukt at tage sig sammen, og afslutte en skildring inden for et bestemt metrisk område. Så glider da hans fortælling afsted som en bred, episk strøm, der slynger sig jævnt fremad, hvor dens vej bedst kan falde; her er ingen fossefald, ingen brusen og syden; rolig og stille glider den afsted, til den når sit mål, og slynger sig om foden på Beovulfs gravhøj, knejsende højt ved havets bred.

Om den oldengelske digtnings karakter har Grimm[1] gjort følgende træffende bemærkning: „Solch ein herbstes aussehn hat mir die in heidenthum wurzelnde angelsächsische dichtung: nicht ohne matten widersshein setzt sie ihre säfte noch einmal um, und verkündet ihren nahen tod.“ Der er virkelig et sådant høstligt udseende over den oldengelske poesi. Hele dens form, dens billedsprog, dens verselag o. s. v. hører hjemme i hedenskabet, og skulde egentlig forgå med det; men det er som om kristendommens safter, ved at gennemtrænge folkets sind, gød nyt liv i den hensygnende plante, så der kom en sildig eftervår, med alle de ejendommeligheder, der hører til en sådan årstid.

[1] Fortalen til „Andreas und Elene“ s. LXIII.

Her er rigere farver, mere brogede og afvekslende billeder, end der sikkert har været i Angelsaksernes hedenske digtning; det er særlig i den billedrige skildring af sindsstemninger, man kan spore kristendommens indflydelse. Men bag disse rige farver er der noget, som varsler om en forestående opløsning. Man føler, at der i den oldengelske poesi er en ejendommelig sammenblanding af nyt og gammelt, og intetsteds stærkere end i Beovulf. Det er ejendommeligt for de fleste folk på et tidligt udviklingstrin, at de ynde at udtrykke deres tanker og følelser på en knap, halv-dulgt måde; de foretrækker korte, hurtige vink og antydninger, der alligevel ofte giver et forunderlig dybt indblik i deres sindsliv, fremfor brede udmalinger; tonen i deres digte er, trods den dybe følelse der kan ligge bag ved, ofte kold og hård. Hvad her er sagt, gælder ikke mindst om den gotisk-germanske stamme, og særlig om dens nordiske gren. Hos den har alt det knappe og hårde ligesom givet sig et ydre udtryk i det verselag[1], der en gang har været fælles for hele vor folkeæt, dette verselag med sine korte, man kunde fristes til at sige, stakåndede rythmer. Denne ejendommelige måde at udtrykke sig på, har den oldengelske digtning til dels bevaret, men der er desuden kommet noget nyt til, af en helt anden beskaffenhed. Man kan, både i Beovulf og andre oldengelske digte, træffe på steder, der ved at læses gør et ganske ejendommeligt indtryk. De korte, stødende vers og de markerede bogstavrim fører uvilkårlig én langt tilbage, til hedenskabets tider, da sværdets hvinen var den bedste musik i en krigers øre, og da det højeste mål for manden var: at være tapper og uforfærdet; men gennem indholdet klinger der andre

---

[1] Turner (Hist. of the Anglos. III, s. IX) har ikke høje tanker om dette versmål: „Little else seems to have been done than the formation of a style of composition different from prose; if we call this style poetry, it is rather by complaisance than truth.“ For at redde det oldengelske versmåls ære har en engelsk forf. Bosanquet i en oversættelse af Kædmon (s. IX flg.) foreslået at ordne Kædmons vers som femfoddede jamber, hvorved han synes man får virkelige vers. Men det sidste bliver værre end det første.

toner, blødere og mildere ord, der taler ikke blot om mod og uforfærdethed i kampen, men om blidhed, retsind og tålmodighed i prøvelser — tanker og følelser, der peger bort fra hedenskabets udad vendte liv og mod kristendommens indad vendte. Det er, som om man følte en ny tid bølge bag det gamle klædebon, som om de nye tanker og stemninger ikke kunde røre sig frit i de gamle former, og arbejdede for at skaffe sig luft. Man har i grunden her det gamle forsøg, som altid i længden må mislykkes: at komme ny vin på gamle læderflasker. Også her måtte de gamle former sprænges; oldtidens hårde, knappe verselag og udtryksmåde måtte gå til grunde, for at kunne opstå i en fornyet skikkelse i middelalderens folkevise, med dens løsere form og bløde enderim; først da fandt den nye tid den tilsvarende poetiske form for sine følelser og stemninger.[1]

[1] Det sidste oldengelske digt vi har bevaret, er endnu fuldstændig i det gamle versmål (i den angelsaksiske krønike ved år 1065), men i det næstsidste (fra år 1036) sporer man ligesom en begyndende opløsning; verslinjerne har en bredere, løsere form, hyppig med tre taktslag for de oprindelige to, og i de fleste af linjerne dukker desuden enderimet frem. Det er dog ikke „folkevisen", hvis begyndelse vi her ser, men snarere middelalderens rimede krønike; det første spor af den egentlige „folkevise" tror man jo gærne at finde i Knud den stores bekændte vers (Danm. gl. Folkev. III, s. IX—X).

Bekjendtgjørelse.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet har under 12te April 1855 og 27de Juni 1878 bifaldet følgende Bestemmelser til Ordens Opretholdelse ved det offentlige Forsvar af Afhandlinger for Erhvervelsen af akademiske Grader, nemlig:

1. Forsvarshandlingen styres af Fakultetets Dekanus eller af en anden dertil af Fakultetet udnævnt Professor. Styreren giver Ordet og paaser, at Handlingen foregaar paa en værdig Maade; han kan paalægge en Opponent at ophøre, og i fornødent Fald afbryde Handlingen. Styreren deltager ikke selv i Disputationen. Foruden de officielle Opponenter ere de Medlemmer af Fakultetet, under hvis Videnskabs Fag Disputatsens Æmne hører, og som ej have lovligt Forfald, pligtige til at overvære Forsvarshandlingen.
2. Berettiget til at optræde som Opponenter ere ordentligvis kun akademiske Borgere uden Hensyn til Livsstilling, samt Kandidaterne fra det polytekniske Institut og det forrige kirurgiske Akademi. Andre, som ønske at opponere, maa derom forud henvende sig til vedkommende Fakultet.
3. De, som ville opponere, have at melde sig hos Fakultetets Dekanus *inden* Begyndelsen af Handlingen; dog kan Styreren ogsaa give Tilladelse under selve Handlingen, men uden at betage dem, som tidligere have meldt sig, Forretten.
4. Der tilstaas ordentligvis hver af Opponenterne ex officio $1^1/_2$ Time og hver Opponent ex auditorio $^3/_4$ Time, derunder indbefattet den Tid, Doktoranden behøver til at give Svar; dog kan Styreren, for saa vidt som Antallet af de anmeldte Opponenter tillader det, tilstaa en længere Tid. Hele Handlingen maa ikke vare over 6 Timer.
5. Foranførte Bestemmelser skulle indtil videre trykte medfølge enhver Disputats.

Dette bekjendtgjøres herved til Efterretning for alle vedkommende.

Konsistorium, den 3dje Juli 1878.

C. Holten.

(L. S.)

Goos.

